

HOOGHEEMRAADSCHAP
**DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

Begroting 2025

Samen op koers

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	5
A. Algemene informatie	6
Inleiding	7
<i>De koers van HDSR in 2025</i>	7
<i>Leeswijzer</i>	9
B. Beleidsbegroting	12
Bestuurlijk Programma Zuiveringsbeheer	13
1. Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	14
1.1 <i>Dynamische opgave</i>	14
1.2 <i>Reguliere taken</i>	16
1.2.1 Nieuwbouw rwzi Zeist	16
1.2.2 Slibverwerking en masterplan rwzi Nieuwegein	16
1.2.3 Rwzi Utrecht	16
1.2.4 Investeringsopgaven	17
1.2.5 Proces Automatisering	17
Bestuurlijk Programma Watersysteembeheer	18
2. Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	19
2.1 <i>Dynamische opgaven</i>	19
2.1.1 Gezond water	19
2.1.2 Bodemdaling veenweide	20
2.1.3 Toekomstbestendig watersysteem	21
2.1.4 De invloed van Water en bodem sturend	22
2.1.5 Gebiedsgericht met de opgaven aan de slag	23
2.5 <i>Reguliere taken</i>	24
2.5.1 Beheer en onderhoud	24
2.5.2 Waterakkoorden	25
3. Waterveilige leef- en werkomgeving	26
3.1 <i>Dynamische opgave</i>	26
3.2 <i>Reguliere taken</i>	27
3.2.1 Regionale keringen	27
3.2.2 Muskusrattenbeheer in eigen gebied	29
3.2.3 Crisisbeheersing	29
Bestuurlijk Programma Besturen, organiseren en digitaliseren	31
4. Waterbewust leven en genieten van water	32
4.1 <i>Reguliere taken</i>	32

4.1.1	Waterbewust leven	32
4.1.2	Vaarwegbeheer en recreatie.....	34
4.1.3	Monitoring zwemwater.....	34
5.	Bestuur, middelen en maatschappij.....	35
5.1	<i>Dynamische opgaven</i>	35
5.1.1	Duurzaamheid	35
5.1.2	Digitale transformatie	36
5.2	<i>Reguliere taken</i>	39
5.2.1	Dierenwelzijn.....	39
5.2.2	Communicatie	39
5.2.3	Educatie.....	40
5.2.4	Internationale samenwerking	40
5.2.5	Waterschapsverordening.....	41
5.2.6	Toekomstbestendige organisatie	41
C.	Financiële begroting	45
	<i>Inleiding</i>	46
6.	Financiële ontwikkelingen	47
6.1	<i>Economische ontwikkelingen</i>	47
6.2	<i>Financiële koers</i>	47
6.3	<i>Begroting in één oogopslag</i>	48
6.4	<i>Veranderingen ten opzichte Voorjaarsnota 2024</i>	52
6.5	<i>Meerjarenbegroting 2025-2029</i>	53
6.6	<i>Investeringsniveau</i>	54
7.	Toelichting financiële ontwikkelingen per programma	55
7.1	<i>Belangrijkste verschillen Zuiveringsbeheer 2024 en 2025</i>	55
7.2	<i>Belangrijkste verschillen Watersysteembeheer 2024 en 2025</i>	57
7.3	<i>Belangrijkste verschillen Besturen, organiseren en digitaliseren 2024 en 2025</i>	59
8.	Dekkingsmiddelen	61
8.1	<i>Overzicht dekkingsmiddelen</i>	61
8.2	<i>Kostentoedeling</i>	61
8.3	<i>Belastingopbrengsten 2025</i>	62
8.4	<i>Kwijtschelding</i>	63
8.5	<i>Ontwikkeling belastingtarieven</i>	65
8.6	<i>Mate kostendekkendheid</i>	65
8.7	<i>Lastendruk</i>	66
9.	Investerings en assetmanagement	67
9.1	<i>Investeringsuitgaven</i>	67

9.1.1	Algemeen	67
9.1.2	Actualisatie en vaststellen jaarschijf 2025	67
9.1.3	Autorisatie kredietvolume 2025	69
9.1.4	Inzicht in kredietvolume en investeringsbegroting 2025 per programma.....	71
9.2	<i>Assetmanagement</i>	73
10.	Weerstandsvermogen, reserves en voorzieningen.....	76
10.1	<i>Risicomanagement en weerstandsvermogen</i>	76
10.1.1	Inleiding.....	76
10.1.2	Risicomanagement.....	76
10.1.3	Weerstandsvermogen.....	77
10.2	<i>Reserves en voorzieningen</i>	78
10.2.1	Reserves	78
10.2.2	Voorzieningen	82
11.	Financiering	84
11.1	<i>Treasury</i>	84
11.2	<i>Geprognosticeerde balans</i>	89
11.3	<i>EMU-saldo</i>	89
12.	Overige verplichte paragrafen	91
12.1	<i>Uitgangspunten en normen</i>	91
12.2	<i>Wendbaarheid van de begroting</i>	91
12.3	<i>Incidentele baten en lasten</i>	92
12.4	<i>Onvoorzien</i>	92
12.6	<i>Verbonden partijen</i>	93
Bijlagen	106	
	<i>Bijlage 1: Heffingsmaatstaven Begroting 2025</i>	107

Voorwoord

Voor u ligt de begroting voor het jaar 2025. Deze begroting geeft op hoofdlijnen de doelen, ambities en intenties van het waterschap weer. Het is een begroting waarin de speerpunten uit het recente coalitieakkoord zichtbaar zijn en bevat een ambitieus en uitdagend pakket aan opgaven. In deze begroting ziet u daar al voorbeelden van terug, zoals de aandacht voor grondwater, dierenwelzijn en de rol die onze organisatie in de maatschappij wil vervullen.

Het college heeft ervoor gekozen om de uitgestippelde koers uit het WBP en andere beleidsdocumenten vast te houden en daar haar accenten aan toe te voegen om zo haar ambities en doelstellingen te kunnen realiseren. Door kansen te benutten en zorg te hebben voor de omgeving zoals in processen met gebiedspartners, bij de uitvoering van de Omgevingswet en via 'water en bodem sturend'. We gaan onverminderd door met het inspelen op de gevolgen van de klimaatverandering en beperken van onze eigen impact op het klimaat.

De begroting van 2025 is daarmee een uitwerking van de Voorjaarsnota 2024, het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP) en het coalitieakkoord Waterverbinding: In vertrouwen kan veel (Akkoord 2023-2027).

Er liggen veel opgaven voor Nederland. Het waterschap krijgt zonder twijfel te maken met onzekerheden en ontwikkelingen die in de (nabije) toekomst gevolgen hebben. Wat de verdere uitwerking van het regeerakkoord zal worden, is nog onduidelijk. Maar het zal impact hebben op ons werk en financiering van onze ambities. Dit vraagt om een flexibele en adaptieve organisatie die snel op nieuwe ontwikkelingen kan anticiperen en inspelen.

In een tijd waar sprake is van forse autonome kostenstijgingen presenteert het college een sluitende begroting met verklaarbare tariefstijgingen voor 2025 en de daaropvolgende jaren.

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden,
De Stichtse Rijnlanden
September 2024

A. Algemene informatie

Inleiding

De koers van HDSR in 2025

Ambities voor 2025

Het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) staat in 2025 voor aanzienlijke uitdagingen. Onze ambitie is om een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving te creëren door middel van effectieve waterveiligheid en het waarborgen van schoon en gezond water. Tegelijkertijd omarmen we onze verantwoordelijkheid in de concretisering van de 'water en bodem sturend'-strategie. Deze ambities reiken verder dan waterbeheer alleen; we moeten ons ook inzetten voor thema's zoals klimaatverandering, woningbouw, infrastructuur, energie, stikstof, biodiversiteit en duurzame landbouw. HDSR heeft met deze opgaven, direct of indirect, te maken en voelt de toenemende druk om bij te dragen aan oplossingen.

Samenwerken

Onze ervaring leert dat het werk van het waterschap altijd in samenwerking met anderen wordt gedaan. Deze samenwerking is belangrijker dan ooit. We werken nauw samen met inwoners, andere overheden en belangenorganisaties om onze doelen te bereiken. In een wereld die snel verandert door technologische en maatschappelijke ontwikkelingen, globalisering en een toenemende strijd om ruimte, is samenwerking essentieel om de complexiteit van onze taken aan te kunnen.

In het Waterbeheerprogramma (2022-2027) hebben we al een duidelijke koers uitgezet, die we in het coalitieprogramma 'Waterverbinding: In vertrouwen kan veel (Akkoord 2023-2027)' verder hebben geconcretiseerd. Deze begroting voor 2025 bouwt voort op deze koers, waarbij we accenten leggen en onze inzet intensiveren waar nodig. Dit betekent onder andere extra capaciteit voor samenwerking in gebiedsprocessen en het realiseren van onze crisisbeheersingsambities.

Strategische Aanpak

In 2025 neemt HDSR haar verantwoordelijkheid in gebiedsprocessen, waarbij we in enkele gebieden een trekkende rol zullen spelen. We koppelen en integreren dynamische opgaven met ruimtelijke uitdagingen van andere overheden, zoals binnen de programma's Gezond water, Bodemdaling veenweide en Toekomstbestendig waterbeheer. Onze aanpak vraagt om een zorgvuldige verdeling en fasering over het beheergebied, afhankelijk van draagvlak, uitvoeringskracht en cofinanciering.

Duurzaamheid en Waterbeheer

Het belang van HDSR in de aanpak van klimaat- en duurzaamheidsvraagstukken neemt toe. Veilig water, schoon en voldoende (grond)water en sterke dijken vereisen dat we oog hebben voor alles wat leeft in en rond het water. Biodiversiteit, circulariteit, recreatie en dierenwelzijn hebben een vaste plek in onze overwegingen.

Daarnaast blijft HDSR verantwoordelijk voor het dagelijks operationeel beheer van waterzuivering en waterinfrastructuur. Het merendeel van onze begroting is hieraan gewijd. Terwijl de financiële ruimte voor zuiveringsbeheer redelijk stabiel lijkt, is de toekomst van het waterbeheer minder zeker. Externe ontwikkelingen en onze ambities introduceren nieuwe risico's en verhogen de druk op de beschikbare middelen, waardoor een beheerst en financieel haalbaar proces cruciaal is.

Versterken van Vertrouwen en Uitvoeringskracht

In een tijd waarin het vertrouwen in overheidsorganisaties onder druk staat, streeft HDSR ernaar dit vertrouwen te versterken door transparant te communiceren en actief samen te werken met onze inwoners en partners. Hoewel we niet iedereen tevreden kunnen stellen, blijven we duidelijk over onze keuzes en de afwegingen die daaraan ten grondslag liggen.

Onze organisatie staat voor grote uitdagingen, waarbij niet alles tegelijkertijd en overal kan worden gerealiseerd. We moeten rekening houden met de grenzen van ons absorptievermogen en de draagkracht van onze partners. Daarbij spelen de arbeidsmarkt en tekorten aan grondstoffen ook een rol. Dit vraagt om scherpe keuzes en prioriteiten, waarbij we kansen optimaal benutten. Met deze begroting creëren wij de randvoorwaarden om onze ambities te realiseren, rekening houdend met de draagkracht en uitvoeringskracht van onszelf en onze partners.

Vooruitblik

In deze begroting geven we een overzicht van onze prioriteiten voor 2025 en een financiële doorkijk naar de daaropvolgende jaren. We erkennen dat we voor het realiseren van onze ambities afhankelijk zijn van samenwerking met anderen en dat we niet altijd alle gewenste resultaten alleen kunnen bereiken. Desondanks blijven we ambitieus en zetten we ons vol in om onze gestelde doelen te bereiken. Samen komen we verder!

Leeswijzer

Begrotingsstructuur

In deze begroting hanteren we een indeling waarin het overgrote deel van de wijzigingen in de vereisten van de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBV-W) zijn verwerkt. Hiermee lopen we vooruit op een definitief kabinetsbesluit dat vanaf 2025 van toepassing wordt. Een belangrijk kenmerk daarvan is de splitsing in een beleidsdeel en een financieel deel.

Met de begroting geven we invulling aan de werkzaamheden en opgaven voor het waterschap in 2025. De begroting is net als vorig jaar ingedeeld op basis van de drie bestuurlijke programma's: Zuiveringsbeheer, Watersysteembeheer en Besturen, organiseren en digitaliseren. De bestuurlijke programma's zijn herleidbaar naar de 3 soorten waterschapsheffingen: de zuiveringsheffing, de verontreinigingsheffing en de watersysteemheffing (Tabel 1). De bestuurlijke programma's tellen samen exact op tot de som van de drie heffingen.

Tabel 1: Relatie waterschapsheffingen en bestuurlijke programma's

Zuiveringsheffing		Watersysteemheffing en Verontreinigingsheffing	
Bestuurlijk programma Zuiveringsbeheer	Bestuurlijk programma Besturen, organiseren en digitaliseren	Bestuurlijk programma Watersysteembeheer	

Tabel 2 geeft de indeling weer van bestuurlijke programma's en thema's. Ook het onderscheid in dynamisch en regulier is zichtbaar en tenslotte geeft het weer voor welke opgaven er effectindicatoren bestaan. Met effectindicatoren volgen we de voortgang van de transities van de dynamische opgaven en een aantal reguliere taken. De verantwoording daarover rapporteren we in de jaarrekening.

Tabel 2: Opbouw begroting met indeling in heffingen, bestuurlijke programma's, WBP-thema's, dynamische opgaven en reguliere taken en effectindicatoren.

Heffing	Bestuurlijk Programma	Thema uit WBP	Dynamische/ reguliere opgave	Effect-indicator
Zuiveringsheffing	Zuiveringsbeheer	Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	Dynamische opgave: <ul style="list-style-type: none"> • Circulaire Waterketen 	X
			Reguliere taken: <ul style="list-style-type: none"> • Nieuwbouw RWZI Zeist • Slibverwerking masterplan RWZI Nieuwegein • RWZI Utrecht • Investeringsopgaven • Proces Automatisering 	
Watersysteemheffing	Watersysteembeheer	Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	Dynamische opgave: <ul style="list-style-type: none"> • Gezond Water • Bodemdaling Veenweide • Toekomstbestendig watersysteem 	X
			Reguliere taken: <ul style="list-style-type: none"> • Beheer en onderhoud • Waterakkoorden 	X
		Waterveilige leef- en werkomgeving	Dynamische opgave: <ul style="list-style-type: none"> • Sterke Lekdijk 	X
			Reguliere taken: <ul style="list-style-type: none"> • Regionale keringen • Muskusrattenbeheer • Crisisbeheersing 	
Watersysteemheffing	Besturen, organiseren en digitaliseren	Waterbewust leven en genieten van water	Reguliere taken: <ul style="list-style-type: none"> • Waterbewust leven • Vaarwegbeheer en recreatie • Monitoring zwemwater 	X
		Bestuur, middelen en maatschappij	Dynamische opgave: <ul style="list-style-type: none"> • Duurzaamheid • Digitale transformatie 	X
Zuiveringsheffing			Reguliere taken: <ul style="list-style-type: none"> • Dierenwelzijn • Communicatie • Educatie • Internationale samenwerking • Waterschapsverordening • Toekomstbestendige organisatie 	

Hoofdstukindeling

In deel A staat algemene informatie. Het inhoudelijke en financiële deel van de begroting zijn gescheiden in een Beleidsbegroting (deel B) en een Financiële begroting (deel C).

In de Beleidsbegroting wordt per bestuurlijk programma beschreven welke taken en ambities in 2025 worden opgepakt. Hierbij wordt in de hoofdstukken 1 tot en met 5 een onderverdeling naar de WBP-thema's gehanteerd:

1. Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair
2. Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied
3. Waterveilige leef- en werkomgeving
4. Waterbewust leven en genieten van water
5. Bestuur, middelen en organisatie

Binnen deze hoofdstukken worden eerst de bijbehorende dynamische opgaven beschreven. Daarna komen de reguliere taken aan bod.

De Financiële begroting is als volgt ingedeeld:

6. Financiële ontwikkelingen
7. Toelichting financiële ontwikkelingen per programma
8. Dekkingsmiddelen
9. Investerings- en assetmanagement
10. Weerstandsvermogen, reserves en voorzieningen
11. Financiering
12. Overige verplichte paragrafen

B. Beleidsbegroting

Bestuurlijk Programma Zuiveringsbeheer

1. Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan het zuiveren van afvalwater en in het bijzonder aan de dynamische opgave Circulaire Waterketen.

1.1 Dynamische opgave

Algemeen

Om goed en tijdig in te spelen op ontwikkelingen heeft het algemeen bestuur in maart 2022 de Zuiveringsvisie 2050 vastgesteld. In deze langetermijnvisie hebben we de belangrijkste trends, ontwikkelingen en innovaties geschetst en onze ambities voor het zuiveren van afvalwater in de toekomst vastgelegd. De visie luidt: 'samen meer waarde halen uit de waterketen'. Er zijn drie transitiesporen onderscheiden:

1. De ambitie om al het water uit de keten samen nuttig in te zetten;
2. De ambitie om samen alle waarde uit de waterketen te benutten;
3. De ambitie om samen met onze omgevingspartners de infrastructuur 100% adaptief te maken.

Om dit te realiseren is samenwerking met onze ketenpartners, zoals gemeenten, drinkwaterbedrijven, AquaMinerals, Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) en de markt essentieel. De realisatie van de drie transitiesporen uit de zuiveringsvisie wordt sinds 2023 opgepakt binnen het programma Circulaire Waterketen.

Ontwikkelingen

De ontwikkelingen voor de drie transitiesporen worden hieronder weergegeven.

1. Samen zetten we al het water uit de keten nuttig in

Doel van dit eerste spoor is dat we meer grip krijgen op ons influent en gezuiverd afvalwater een nuttige bestemming geven. Rondom het nuttig inzetten van effluent lopen momenteel meerdere initiatieven. Samen met drinkwaterbedrijf Vitens is een quickscan uitgevoerd naar de nuttige inzet van het effluent bij alle rwzi's van het waterschap. Op basis van de uitkomsten van deze quickscan nemen we in 2025 de nodige vervolgstappen om gezuiverd effluent in te zetten om de impact van drinkwaterwinning te mitigeren en verdroging tegen te gaan.

Samen met veertien waterketenpartners (drinkwaterbedrijven, waterschappen en kennisinstellingen) zijn we gestart met een groot demonstratieproject: de Ultieme Waterfabriek. Hiermee willen we op lokaal, regionaal en nationaal niveau laten zien dat het mogelijk is om drinkwater te maken uit effluent. In 2025 gaan we hiervoor een regionale casus rondom rwzi Woerden en de nabijgelegen drinkwaterproductielocatie van Oasen uitwerken.

Met het nazuiveren van effluent op de zuivering in Houten hebben we sinds begin 2023 een eerste stap gezet om effectief en efficiënt medicijnresten uit effluent te verwijderen. Voor rwzi Woerden verwachten we binnenkort een concreet voorstel voor te leggen aan het algemeen bestuur. Na deze rwzi staan die van Zeist, Nieuwegein, Leidsche Rijn en Utrecht op het programma voor de komende jaren. Daarbij gaan we uit van de normen uit de nieuwe EU Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

Het waterschap, de gemeente Nieuwegein en drinkwaterbedrijf Vitens zijn bezig met de voorbereidingen om in Nieuwegein een klimaatadaptieve en waterneutrale binnenstad te creëren. Het lokaal zuiveren van het afvalwater voor circa 2.000 inwoners is een van de scenario's. Eind 2024 / begin 2025 leggen we het betreffende voorstel voor aan het algemeen bestuur en daarna willen we overgaan tot realisatie.

In 2025 willen we samen met onze ketenpartners meer grip krijgen op ons influent. Dit willen we doen door concreet aan de slag te gaan met een bronaanpak voor medicijnresten, nieuwe stoffen en nutriënten en meer grip te krijgen op bedrijfsmatige lozingen. Hiervoor wordt in 2025 extra menskracht ingezet.

2. Samen benutten we alle waarde uit de waterketen

Onze stip op de horizon is een circulaire en klimaatpositieve waterketen. Hierbij gaan we zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit ons afvalwater halen. Waar mogelijk streven we naar hergebruik en vermindering van de uitstoot, zoals via het versnellingsprogramma lachgas. Ook heeft het algemeen bestuur in dit kader besloten om aandeelhouder te worden van Aquaminerals en Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). Hierdoor kunnen wij werken aan onze eigen doelen in samenwerking met de andere deelnemende waterschappen. Momenteel wordt er bijvoorbeeld binnen SNB gewerkt aan een concreet voorstel om fosfaat uit de as van het verbrande slib terug te winnen.

Er wordt gewerkt aan een masterplan voor de rwzi Nieuwegein. Op deze rwzi willen we namelijk ons zuiveringsslib centraal vergisten voor de opwekking van biogas. Met deze energieterugwinning wordt een grote stap van zo'n 30% gezet richting energieneutraliteit. In het masterplan zoeken we uit hoe deze kansen elkaar beïnvloeden, wat de beste volgorde van projecten is en welke meekoppelkansen er zijn. Het masterplan wordt eind 2024 / begin 2025 ter besluitvorming voorgelegd. Dit plan vormt de basis voor een toekomstig programma van samenhangende projecten, die de komende jaren aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

Eind 2023 is op rwzi Leidsche Rijn in Utrecht de eerste installatie voor hergebruik van cellulose uit afvalwater in Nederland geopend. Een voorbeeld van het sluiten van de waardeketen en het laat zien dat de circulaire economie werkt. Een belangrijke mijlpaal voor het waterschap. Samen met onze samenwerkingspartner Recell kijken we naar mogelijkheden om uit de teruggewonnen cellulose gevelbekleding voor onze bedrijfsgebouwen te maken.

Door de Nereda-technologie op rwzi Utrecht kan worden voorgesorteerd op het terugwinnen van grondstoffen uit Nereda-korrels (Kaumera®). Door Kaumera uit het gezuiverde slib te halen, hoeft 20 - 35% minder slib afgevoerd en vernietigd te worden. Dit heeft een gunstig effect op het energieverbruik en de CO₂-uitstoot. Eind 2023 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het, samen met zes andere waterschappen, oprichten van een waterschapscoöperatie voor de productie van Kaumera en het oprichten van een gezamenlijke bv met Royal HaskoningDHV voor het vermarkten van Kaumera. De coöperatie is inmiddels opgericht. In 2025 geven we hier verder invulling aan.

3. Samen maken we de infrastructuur van de waterketen adaptief en circulair

Er komt veel op de waterketen af: bevolkingsgroei, druk op de beschikbare ruimte, klimaatverandering, duurzaamheidsdoelen, doelmatigheidsopgaven, enzovoorts. Dat vraagt om proactief met de omgeving op ontwikkelingen in te spelen, maar ook om een andere manier van ontwerpen en bouwen, namelijk klimaatadaptief, modulair, duurzaam en circulair. In 2024 is een nieuwe bouwfilosofie opgesteld, die invulling geeft aan deze nieuwe uitdagingen en wordt doorvertaald in de werkwijzen van projecten. Al onze assets moeten gaan voldoen aan deze filosofie om onze assets toekomstbestendig te maken. Deze bouwfilosofie gaan we in 2025 verwerken in onze werkwijze.

Het modulair en adaptief bouwen geven we vorm door het toepassen van het innovatieve Verdygo-concept. Om gebruik te kunnen maken van het Verdygo-concept is er recent een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen zes waterschappen. Hiermee is het waterschap aangesloten bij de Verdygo-community.

Effect op de begroting

De opgaven en ambities in het kader van Zuiveringsvisie 2050 zijn groot. Het programma Circulaire Waterketen is in 2023 klein gestart en zal naar verwachting de komende jaren organisch doorgroeien. In 2025 wordt met name ingezet op (een beperkte) uitbreiding in personele capaciteit.

1.2 Reguliere taken

Bij HDSR zuiveren we dagelijks circa 220 miljoen liter afvalwater afkomstig van huishoudens en bedrijven. Hiermee dragen wij bij aan een gezonde leefomgeving. Voor het zuiveren van het afvalwater maken we gebruik van 16 rioolwaterzuiveringen (rwzi's) en 54 gemalen. Onze medewerkers monitoren, beheren en onderhouden deze rwzi's en gemalen. Het zuiveringsproces en de instandhouding van de assets zijn goed op orde.

1.2.1. Nieuwbouw rwzi Zeist

De huidige rwzi Zeist is onvoldoende in staat om structureel aan de effluenteisen in het kader van de Kader Richtlijn Water (KRW) te voldoen. Dit staat het halen van onze doelen voor Gezond water in de weg. In 2022 heeft het bestuur gekozen voor volledige nieuwbouw van de rwzi Zeist. Hierbij wordt het beste invulling gegeven aan alle (externe) eisen en ambities uit de zuiveringsvisie. Daarmee wordt de rwzi Zeist het eerste prototype dat gebouwd gaat worden conform onze zuiveringsvisie. In juli 2023 heeft het algemeen bestuur het krediet voor de planuitwerkingsfase vastgesteld. Deze uitwerking moet leiden tot een definitief ontwerp, inclusief kostenraming, dat in 2025 ter besluitvorming aan het algemeen bestuur wordt voorgelegd.

1.2.2 Slibverwerking en masterplan rwzi Nieuwegein

De stip op de horizon voor de verwerking van ons zuiveringsslib is dat we zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit ons slib halen. Het ultieme doel is dat zuiveringsslib geen afvalstof meer is, maar een grondstof voor bioplastics of energie. De route daarnaartoe heeft tijd nodig. Sinds 1 januari 2023 is HDSR aandeelhouder van Slibverwerking Noord Brabant (SNB) geworden. Dit biedt HDSR meer zekerheid in de afzet van het zuiveringsslib en de mogelijkheid om onze energie- en grondstoffenambitie samen met de andere aandeelhoudende waterschappen te realiseren. Om zelf concrete stappen te zetten in het terugwinnen van energie en grondstoffen werken we momenteel aan een masterplan voor rwzi Nieuwegein. Op deze zuivering willen we namelijk een centrale slibgistingsinstallatie bouwen waar al ons zuiveringsslib (dus ook die van onze andere zuiveringen) kan worden vergist. Hiermee kunnen we een substantiële hoeveelheid biogas opwekken en de hoeveelheid slib reduceren dat bij de eindverwerking verbrand moet worden. De rwzi Nieuwegein moet hiervoor worden uitgebreid. Het masterplan Nieuwegein willen we eind 2024 ter besluitvorming voorleggen aan het algemeen bestuur. Dit is een routekaart die bestaat uit een fasering van meerdere grote projecten, zoals de realisatie van een slibgisting, uitbreiding van de waterlijn en inpassing op het terrein, die te zijner tijd separaat ter besluitvorming aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

1.2.3 Rwzi Utrecht

In 2024 is de herinrichting van het terrein waar de oude rwzi op stond afgerond. Op het terrein is een zonneweide gerealiseerd in combinatie met het versterken van de biodiversiteit. De opgewekte energie wordt door de nieuwe rwzi Utrecht gebruikt. Dit project geeft invulling aan de missie uit 'Doe, Denk, Duurzaam naar een circulair waterschap'.

Ook hebben wij in 2024 na goed overleg met waterschap Amstel Gooi en Vecht (bevoegd gezag voor de effluentlozing op de Vecht) en gemeente Utrecht en door het treffen van een aantal compenserende maatregelen een vernieuwde gedoogbeslissing gekregen. Dit geeft ons de tijd om structureel aan de vergunningseisen te gaan voldoen. Dit ontslaat ons echter niet om zo spoedig mogelijk aan de eisen uit de vergunning te voldoen. Daar zetten we momenteel vol op in.

Voor het eerst na ingebruikname van de Nereda-installatie hebben wij in 2024 één reactor leeg gezet omdat er een verminderde inbreng in het systeem werd geconstateerd. Tijdens de inspectie bleek dat een groot deel van de beluchtingselementen defect waren en vervangen moesten worden. De vervanging is reeds in gang gezet en de verwachting is dat dat 3 maanden in beslag neemt met een vermindering van zuiveringscapaciteit tot gevolg. Eind 2024 / begin 2025 gaan we bepalen hoe de andere 5 reactoren moeten worden aangepakt en welke maatregelen we kunnen treffen om het effect van een verminderde zuiveringscapaciteit (telkens een tank uit bedrijf c.q. gefaseerde aanpak) zo goed mogelijk te ondervangen.

1.2.4 Investeringsopgaven

In 2024 is er een Strategisch Zuiveringsplan (SZP) opgesteld. In deze strategische visie staat uiteengezet met welke uitdagingen en ambities Zuiver de komende 10 à 15 jaar aan de slag gaat. Onderdeel hiervan is een lange termijnplanning. Hiermee kunnen de investeringsopgaven beter en gestructureerd opgepakt worden. In het SZP komen alle investeringsopgaven, zoals instandhouding van onze assets, ambities uit de zuiveringsvisie en externe ontwikkelingen integraal bij elkaar. Hierdoor krijgen we meer zicht en grip op de totale opgave (scope en investeringsbudget) uitgezet in de tijd en in relatie met de ambities uit de Zuiveringsvisie. Waar zich kansen voordoen om te versnellen, kijken we of we die kunnen verzilveren. Door het kennisintensieve karakter in relatie tot de krappe beschikbaarheid daarvan kent versnellen ook een grens. In 2025 gaan we extra menskracht inzetten om de projecten en de onderzoeken uit het strategisch Zuiveringsplan op te pakken.

1.2.5 Proces Automatisering

Met de toenemende digitale dreiging waaronder cybercrime, moet het beheer op gebied van de procesautomatisering beter worden georganiseerd. Daarom is besloten om de krachten op het gebied van procesautomatisering te bundelen. Er is een gezamenlijk 'virtueel team' opgericht binnen HDSR om onze procesautomatisering in overeenstemming te brengen met de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en de CyberSecurity ImplementatieRichtlijn (CSIR). Met de middelen uit de begroting hebben we dit team kunnen uitbreiden. Enerzijds kunnen we hierdoor (blijven) voldoen aan de geldende wet- en regelgeving, anderzijds biedt het handvatten om risico gestuurd de digitale weerbaarheid te verhogen, zodat kwetsbaarheden niet de uitvoering van onze wettelijke taken belemmeren.

Bestuurlijk Programma Watersysteembeheer

2. Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied

In dit hoofdstuk volgt eerst een beschrijving van onze eigen dynamische opgaven in het watersysteem. Daarna leest u meer over samenwerken en doorlopen van processen met partners (gebiedsgericht werken) en de effecten van het uitgangspunt water bodem sturend. Dit hoofdstuk eindigt met de belangrijkste aandachtspunten bij de reguliere opgaven in het watersysteembeheer voor het komende jaar.

2.1 Dynamische opgaven

2.1.1 Gezond water

Algemeen

Met de dynamische opgave Gezond water werkt het waterschap aan het verbeteren en beschermen van de waterkwaliteit en ecologie in de watergangen in ons beheergebied. Hieronder vallen zowel de wettelijke opgave voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) als onze inzet in het overig water. In het programma werken we aan het uitvoeren van de afgesproken maatregelen voor de periode 2022-2027 en het koersen richting de KRW-doelen in 2027. Ook blijven we onverminderd zoeken naar én het effectueren van het handelingsperspectief dat wij samen met onze partners hebben voor verbetering van de waterkwaliteit en aquatische ecologie. Parallel hieraan zetten we in op het op orde brengen van onze activiteiten en regelgeving zodat het voldoet aan de wettelijke KRW-verplichtingen. Ook starten we in 2025 met de planvorming voor de KRW vanaf 2028.

De ontwikkelingen

Om alles op alles te zetten voor de KRW-doelen hebben we over de hele linie van ons waterschap een wettelijke opgave te vervullen. Dit strekt zich uit over verschillende portefeuilles zoals waterbeheer, VTH, monitoring en Zuiver. Uit de analyses die in 2024 gemaakt zijn, blijkt dat we op alle portefeuilles, nog stappen te zetten hebben om onze basisactiviteiten KRW-proof te maken. En naast onszelf hebben we ook onze partners aan te spreken op hun rol in het verbeteren van de waterkwaliteit en deze te beschermen tegen achteruitgang. Zowel intern als extern moeten in 2025 de belangrijkste stappen gezet worden die ervoor gaan zorgen dat we zo ver als mogelijk komen richting doelbereik voor de KRW.

Hiervoor is in de voorjaarsnota 2024 de ontwikkeling 'HDSR KRW-proof' opgenomen die wordt geëffectueerd in deze begroting. In november 2024 worden de KRW-Tussenevaluatie 2024 en de juridische KRW-scan met het bestuur besproken. In februari 2025 wordt dit, gezamenlijk met opbrengsten uit andere onderzoeken naar handelingsperspectief, vertaald naar extra maatregelen en inclusief financiële consequenties aan het bestuur voorgelegd.

Effect op de begroting

De ontwikkelingen waarvoor in de begroting 2025 extra middelen beschikbaar komen is extra inzet om HDSR 'KRW-proof' te maken. Daarnaast verstevigen we onze inzet voor de uitvoering van de waterkwaliteitsmaatregelen in de stad Utrecht.

KRW-proof

HDSR moet nog stappen zetten om al onze activiteiten en regelgeving te laten voldoen aan de KRW-vereisten. Dit vraagt extra inzet op juridische zaken, vergunningverlening en handhaving, waterbeheer en de inhoudelijk experts waterkwaliteit en ecologie. Het KRW-proof zijn van onze activiteiten en regelgeving vormt de basis van onze wettelijke verplichting voor de zorg voor de waterkwaliteit. Vooruitlopend op de resultaten van de juridische KRW-scan gaan we in 2025 alvast aan de slag met onder andere:

- Het verder verrijken van de Waterschapsverordening en het kritisch bekijken van ons instrumentarium, zoals de onderhoudsverordening;
- Samen met de provincies en gemeenten gaan we aan de slag om grip te krijgen op de indirecte lozingen. Dit zijn lozingen op de riolering, waarvoor de omgevingsdiensten bevoegd gezag zijn. In lozingen op de riolering kunnen stoffen aanwezig zijn die de rwzi niet verwijdert en die schadelijk zijn voor het oppervlaktewater. Grip hebben op het influent verhoogt de kwaliteit van het effluent.
- We brengen het KRW-toetsingskader voor het toetsen van externe initiatieven op de KRW in praktijk.
- We onderzoeken of een andere manier van het monitoren op de stof fluorantheen, waar we veel normoverschrijdingen vinden, een beter representatief beeld geeft.
- We gaan aan de slag met het kritisch onder de loep nemen van de kwaliteit van het effluent uit onze zuiveringen en toetsen of we voor onze eigen zuiveringen net zo streng zijn als op lozingen van derden. Dit moet uiteindelijk geborgd worden in maatwerkvoorschriften.

Bovenstaande activiteiten zijn een eerste selectie. Het volledige beeld wordt in februari 2025 gedeeld met het algemeen bestuur als onderdeel van de besluitvorming over extra maatregelen.

Realiseren van waterkwaliteitsmaatregelen in stad Utrecht

Bij de gemeente Utrecht heeft onze jarenlange intensieve samenwerking op gebied van waterkwaliteit inmiddels geleid tot een maatregelenprogramma. Nu staan we aan de lat om gezamenlijk deze maatregelen uit te voeren met als doel om in Utrecht stad de doelen voor het overig water te bereiken. Daarom maken we capaciteit vrij voor het bemensen van een gezamenlijke projectorganisatie. Voor de uitvoeringsmaatregelen wordt in 2025 gebruik gemaakt van de beschikbare middelen voor waterkwaliteitsmaatregelen uit de Impulsregeling en een gebiedskrediet.

2.1.2 Bodemdaling veenweide

Algemeen

Het programma bodemdaling veenweide werkt langs twee belangrijke lijnen. Allereerst werken we samen met direct belanghebbende partijen in het landelijk gebied binnen gebiedsprocessen. Daarnaast zetten we in op kennisontwikkeling, zodat we al lerend doorontwikkelen. De uitgevoerde polderbrede pilots komen voort uit bottom-up energie en leveren resultaat op.

HDSR zet in op een aanpak in integrale gebiedsprocessen, waardoor de opgave voor de reductie van de bodemdaling (50% in 2030) ook steeds meer landt in deze integrale aanpak.

De ontwikkelingen

In de voorjaarsnota 2024 zijn al ontwikkelingen geduid die worden geeffectueerd in deze begroting. Naast de door ons bestuur vrijgemaakte middelen voor de reductie van bodemdaling in het veenweidegebied en de reductie van de broeikasgassen komen er rijks- en provinciale middelen beschikbaar voor deze opgave. Een voorbeeld is de rijksregeling Samenwerken in veengebied en overgangsgebieden voor Natura-2000 overgangsgebieden. Dit maakt dat in de begroting 2025 een deel van de beschikbare middelen voor de reductie van de bodemdaling wordt ingezet voor andere waterschapsopgaven en voor ons gehele beheergebied binnen het integraal gebiedsgericht werken. Bijvoorbeeld om stevig gesteld te staan voor de effectivering van onze waterschapsopgaven, naast de bodemdalingsopgave, in de integrale gebiedsgerichte aanpak maakt het HDSR extra budget vrij voor de realisatie van Groen Blauwe dooradering in de

gebiedsprocessen. Hierdoor krijgen de opgaven voor gezond water en biodiversiteit een extra impuls. Door naast de rijks- en provinciale middelen eigen middelen aan te wenden zitten we zelf (meer) aan het stuur.

Effect op de begroting

De beschikbare loonsom voor de opgave bodemdaling veenweide wordt ingezet in integrale gebiedsprocessen, niet alleen in het veenweidegebied maar in het landelijk gebied binnen ons gehele beheergebied.

De beschikbare exploitatiemiddelen worden onder de volgende posten verdeeld:

- stimulering van gebiedsprocessen en de realisatie van Groen Blauwe dooradering (water gerelateerde onderdelen als een natuurvriendelijke inrichting van oevers)
- kennis en monitoring bodemdaling veenweide
- bovenregionale samenwerking en beleidsontwikkeling

Gezien de ontwikkelingen in het landelijk gebied zijn er nog veel onzekerheden die mogelijk leiden tot een verschuiving van bedragen binnen deze begroting.

2.1.3 Toekomstbestendig watersysteem

Algemeen

Met een grote diversiteit aan inspanningen wordt gewerkt aan het realiseren van een toekomstbestendig watersysteem. Door het sterk veranderende klimaat zijn aanpassingen nodig. Dan gaat het niet alleen om aanpassingen aan het watersysteem maar ook om het landgebruik en de ruimte die water daarin krijgt. De in 2024 ingeslagen route om toe te werken naar acceptabele risico's wordt deze coalitieperiode doorgezet. Veel activiteiten zijn meerjarig, maar er zijn ook specifieke onderdelen die in 2025 worden opgepakt. Naast de gevolgen voor ons watersysteem raken onze doelen ook de opgaven van anderen in ons gebied. We kunnen het niet alleen, klimaatbestendig worden is een gezamenlijke opgave. We kiezen daarbij voor strategische participatie en samenwerking op:

- Landelijk niveau (participatie Delta- en kennisprogramma's)
- Regionaal niveau (samenwerkingen met Provincies, Blauwe Agenda, Netwerk Water en Klimaat)

Het is belangrijk dat de komende generatie bewust wordt van de veranderingen en hoe hierop te anticiperen. We dragen bij aan dit bewustzijn, door educatie en communicatie onder andere met het Nationaal park Utrechtse Heuvelrug.

Ontwikkelingen

- In 2025 is de belangrijkste opgave om met de uitkomsten van de hertoetsing van de normen wateroverlast te komen tot een strategie.
- Het Rijk werkt toe naar een herijking van de Deltabeslissing in 2026. Daarvoor worden diverse adaptieve maatregelen begroot en geagendeerd. Wij adviseren hierover en brengen onze belangen in.
- In 2025 wordt de bovenregionale stresstest (simulatie van het Limburg weersysteem op het gehele stroomgebied Amsterdam-Rijnkanaal / Noordzeekanaal) onder leiding van de Provincies afgerond. De impact voor ons gebied vertalen wij door risicodialogen te starten. Hierbij wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met GGD, Veiligheidsregio en onze crisisorganisatie.
- In 2025 wordt de grondwatervisie en uitvoeringsagenda opgeleverd.
- In 2025 brengen we voorzieningen aan in het tertiaire watersysteem op de flanken van de Utrechtse Heuvelrug om verdroging tegen te gaan.
- De locaties met grondwateroverlast zijn in beeld. Samen met de Blauwe Agenda partners onderzoeken we effectieve oplossingen om de gevolgen van deze overlast in de toekomst te beperken.

Effect op de begroting

Het beschikbare budget is voldoende voor de opgaves die doorlopen en opgepakt gaan worden. Er is balans in de begroting, omdat ook onderzoeken in 2024 worden afgerond.

2.1.4 De invloed van Water en bodem sturend

Algemeen

Het is cruciaal om vroegtijdig inzicht te hebben in eventuele uitdagingen vanuit water en bodem bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daardoor kunnen toekomstbestendige (locatie)keuzen voor nieuwe woon- en werklocaties worden gemaakt. De recent ontwikkelde [digitale viewer geschiktheidskaart](#) van de geschiktheidskaart geeft inzicht in de geschiktheid voor nieuwe woon- en werklocaties en sluit aan bij de landelijke Kamerbrief water en bodem sturend. De Kamerbrief omschrijft het onderliggende principe dat we zo min mogelijk afwentelen op toekomstige generaties, andere gebieden en van de private naar de publieke sector.

Ontwikkelingen

In 2025 continueren we onze inzet om de uitgangspunten van het principe 'water en bodem sturend' verder te concretiseren:

- We zitten 'stroomopwaarts' aan tafel in diverse regionale processen om onze waterbelangen vroegtijdig in te brengen, zoals in de NOVEX-gebieden Groene Hart en Utrecht-Amersfoort, het programma Groen Groeit Mee en het MIRT-onderzoek A12-zone en Rijnenburg.
- Samen met het Rijk, provincies en gemeenten zetten we in om water en bodem echt sturend te laten zijn bij nieuwe locatiekeuzes. Dit doen we onder andere door nieuwe woon- en werklocaties te confronteren met de (digitale) viewer van de geschiktheidskaart.
- Bij verschillende initiatieven in het buitendijks gebied blijven wij ons standpunt, om niet te bouwen, onder de aandacht brengen van gemeenten en projectontwikkelaars.
- Verder zetten we ons in om de zoekgebieden voor waterberging, die zijn aangeduid op onze geschiktheidskaart voor woon- en werklocaties, nader te concretiseren.
- Via het instrument weging van het waterbelang zetten we ook in op het klimaatbestendig- en bodemdalingsbestendig inrichten van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij streven we onder andere naar het zoveel mogelijk vasthouden en infiltreren van regenwater.
- We nemen nieuwe regels op voor klimaatadaptatie in de Waterschapsverordening 2.0
- We gaan in overleg met Vitens om samen met hen een campagne te voeren om drinkwaterverbruik te verminderen en waterbewustzijn te bevorderen. Ook infiltratie en vasthouden van grond- en regenwater zijn onderwerpen van gesprek.
- Tenslotte dragen we bij aan (landelijk) onderzoek naar toekomstbestendige oplossingen, waaronder drijvend bouwen.

Effecten op de begroting

Het beschikbare budget en capaciteit is voldoende om de geschetste ontwikkelingen op te pakken.

2.1.5 *Gebiedsgericht met de opgaven aan de slag*

Algemeen

Water speelt een steeds grotere rol bij de uitdagingen in onze samenleving. Plannen voor een gebied raken vrijwel altijd de waterkwaliteit, de waterveiligheid of de beschikbaarheid van water. Dat betekent dat we nóg beter van elkaar moeten weten wat er in een gebied speelt, wat de plannen van onze afdelingen én externe organisaties zijn en wat de rol van water hierbij is. Om klaar te zijn voor de toekomst, moeten we samen werken aan water. Om onze rol goed te kunnen blijven spelen zijn we gestart met de doorontwikkeling van ons intern proces en organisatie voor integraal gebiedsgericht werken (IGW).

Ontwikkelingen

HDSR wil de komende jaren gebiedsgericht samenwerken met partners aan gezamenlijke opgaven in het landelijk gebied. Ondanks de onduidelijkheid over de plannen van het kabinet na het schrappen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), wil het waterschap in 2025 klaar staan om haar verantwoordelijkheid te nemen in gebiedsprocessen, wat betekent dat we in een aantal gebieden een trekkende rol oppakken. Het werken aan integrale gebiedsgerichte processen waarin opgaven van het waterschap en andere partijen samenkomen, vraagt om een andere manier van werken en organiseren. Deze verandering is inmiddels in gang gezet.

Cruciaal bij deze andere werkwijze en organisatie is de inzet van medewerkers die hiervoor de juiste vaardigheden en kennis bezitten.

Effect op de begroting

De activiteiten die in het kader van de gebiedsprocessen gaan plaatsvinden, worden niet alleen gefinancierd uit de HDSR-begroting. Voor de exploitatie uitgaven zullen ook middelen van partners (provincies, Rijk) beschikbaar komen. Voor de verwachte toename in gebiedsprocessen is structureel extra capaciteit bij waterbeheer opgenomen, om gebiedskennis te kunnen inbrengen. Binnen planvorming kan bestaande ruimte worden benut.

Om te voorkomen dat de financiële afhandeling vertraging oplevert voor de voorbereidingsfase van de gebiedsprojecten, creëren we een bestemmingsreserve voor een zogenaamd 'revolving fund'. Hierdoor wordt het mogelijk gebruik te maken van voorfinanciering uit eigen middelen voordat de definitieve (co)financiering van onze partners beschikbaar is. De ontvangen (co)financiering zal weer terugstromen in het 'revolving fund' zodat het mogelijk wordt later weer andere gebiedsgerichte activiteiten voor te financieren. Hiermee worden mogelijke risico's voor de begroting gedekt. De onttrekkingen uit de bestemmingsreserve zullen later onderbouwd worden voorgelegd aan het algemeen bestuur middels een begrotingswijziging.

Als de voorbereidingsfase van gebiedsprocessen ertoe leidt dat het waterschap gaat investeren in gebiedsgerichte maatregelen zal dit leiden tot kredietaanvragen bij het algemeen bestuur voor afgebakende gebiedsprojecten. Het is ook denkbaar dat andere gebiedspartijen maatregelen uitvoeren voor het waterschap. Ook in dat geval zal dit leiden tot kredietaanvragen en worden de voor het waterschap gerealiseerde werken uiteindelijk overgedragen naar het waterschap.

2.5 Reguliere taken

2.5.1 Beheer en onderhoud

Algemeen

De reguliere beheer- en onderhoudstaken aan het watersysteem (o.a. maaien watergangen, onderhoud kunstwerken, baggeren, onderhoud oevers en exotenbestrijding) vormen een belangrijk onderdeel van het waterschapswerk. We beheren de kunstwerken en houden ze in stand, zodat ze maximaal kunnen bijdragen aan een robuust watersysteem. Op basis van toestandsafhankelijk baggeren en maaien, beheren we onze watergangen en houden ze op de gewenste diepte waarmee de juiste doorstroming en waterkwaliteit behouden blijft (of wordt ontwikkeld).

De ontwikkelingen

Ten aanzien van de reguliere beheer en onderhoudstaken continueren we in 2025 de ingeslagen weg om volgens de principes van assetmanagement de objecten in het watersysteem te beheren en in stand te houden. Een belangrijke focus in 2025 is het nog nadrukkelijker in beeld brengen van de gewenste prestatie en conditie van onze assets om vervolgens het onderhoud en de instandhouding te kunnen programmeren en uitvoeren.

Specifiek ten aanzien van de kunstwerken wordt gewerkt aan het toekennen van een risicoclassificatie aan de kunstwerken volgens de Cybersecurity Implementatie Richtlijn (CSIR). Een 'missie-kritische' asset moet immers beter beveiligd worden dan een 'gewone' asset. Deze waterschapsbrede standaard classificatie gaan we in 2025 ook gebruiken om het onderhoud aan de kunstwerken risico gestuurd in te richten.

Voor het maaien van watergangen en het oeveronderhoud zijn we steeds nadrukkelijk op zoek naar een optimale afweging van waterkwantiteit en waterkwaliteit/ecologie. Een risico daarbij vormt het ontbreken van overeenstemming tussen de waterschappen en het Rijk over de gedragscode voor de Wet Natuurbescherming. De nieuwe gedragscode onder de Omgevingswet dient vanaf 1 januari 2025 in werking te zijn. Zonder deze gedragscode is voor elke beheer- en onderhoudsactiviteit apart een vergunning nodig.

Ten aanzien van de bestrijding van ondergedoken exotische waterplanten gaan we in 2025 nadrukkelijker de samenwerking aan met de diverse gemeenten waarin deze ongewenste soorten voorkomen.

Effect op de begroting

De bovengenoemde ontwikkelingen hebben voornamelijk geen effect op de begroting. Er wordt wel verwacht dat de prijsstijgingen van de afgelopen jaren in mindere mate doorzetten, waardoor de onderhoudsbegroting in volgende jaren mogelijk toeneemt.

Voor deze begroting blijft de dotatie aan de bestemmingsreserve baggeren gelijk aan voorgaande jaren. We zien de kosten voor het baggeren wel over de volle breedte toenemen. Om binnen de begroting te blijven zijn we continue op zoek naar kansen om efficiënter te blijven werken en vanuit een ander perspectief te kijken naar de opgave. Daarmee kunnen we naar verwachting een stijging in de jaarlijkse dotatie aan de bestemmingsreserve vanaf 2026 niet voorkomen. Bij de voorjaarsnota 2025 werken we deze ontwikkeling verder uit.

2.5.2 Waterakkoorden

Algemeen

In een waterakkoord zijn afspraken tussen de betrokken waterbeheerders vastgelegd om een doelmatig beheer te bereiken van de watersystemen die elkaar beïnvloeden. Dit geldt voor reguliere situaties en tijdens calamiteiten.

Ontwikkelingen

Dit jaar worden drie waterakkoorden geactualiseerd vanwege het naderen van de einddatum van het akkoord en/of het afronden van werkzaamheden:

- Alternatieve Zoetwater Aanvoer Midden Nederland (voorheen Waterakkoord KWA);
- Rijnland – Stichtse Rijnlanden (voorheen Waterakkoord Bodegraven);
- Hollandsche IJssel - Lek.

Gezien de onderlinge samenhang zijn betreffende waterakkoorden nauw op elkaar afgestemd. Ze komen tot stand in een samenwerking van de belanghebbende organisaties, zoals de waterschappen Rijnland, Schieland en Krimpenerwaard, Delfland, Waternet, Rijkswaterstaat en Provincie Zuid- Holland. Naar verwachting zullen de waterakkoorden eind 2024 worden vastgesteld.

Effect op de begroting

Het nieuwe waterakkoord tussen Rijnland en de Stichtse Rijnlanden heeft naar verwachting een iets lagere verrekening tot gevolg dan nu jaarlijks plaatsvindt. In het waterakkoord Oudendam, dat is het waterakkoord tussen Amstel, Gooi en Vecht en de Stichtse Rijnlanden, stijgen de kosten juist doordat hier met indexering wordt gerekend en de waterafvoer de laatste jaren flink is toegenomen.

3. Waterveilige leef- en werkomgeving

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe het waterschap samen met haar partners werkt aan waterveiligheid voor haar inwoners. Als eerste leest u over de dynamische opgave rond de Lekdijk, onze enige primaire kering. Daarna komen de reguliere taken rond regionale keringen, muskusrattenbeheer en het werken aan een professionele crisisorganisatie aan bod.

3.1 Dynamische opgave

Algemeen

Het programma Sterke Lekdijk is één van de grootste ontwikkelopgaven aan de zuidelijke rand van de provincie Utrecht. Dit programma is een van de vele activiteiten waarmee we het hoofd bieden aan de gevolgen van klimaatverandering en de maatschappelijke opgaven op het gebied van de energietransitie, biodiversiteit en de behoefte aan een goede leefomgeving.

De bestuurlijke ambitie voor deze programmalijn is: 'De Nederrijn- en Lekdijk voldoet tussen Amerongen en Schoonhoven tussen 2030 en 2040 over een lengte van 55 kilometer aan de vigerende landelijke veiligheidsnorm voor primaire waterkeringen, binnen de financiële kaders.' Dit doen we op een duurzame en innovatieve manier. Samen met gebiedspartners zoeken we naar maatschappelijke meerwaarde. Waar mogelijk verbeteren we de ruimtelijke kwaliteit.

Ontwikkelingen

In 2024 is het deelproject Salmsteke gerealiseerd. De productinnovatie Prolock Delta Filterscherm is in de dijk toegepast: de eerste, succesvolle innovatieve dijkversterkingsmaatregel uit het innovatiepartnerschap Sterke Lekdijk is gerealiseerd. Ook heeft het project met een emissiereductie van circa 40% een grote stap gezet in de duurzaamheidsambitie en heeft het werk doorgang kunnen vinden, ondanks strenge stikstofregelgeving. Het beheren van dit dijkvak is na een zorgvuldig voorbereide oplevering en overdracht onderdeel van de reguliere taken.

In 2025 gaat Wijk bij Duurstede – Amerongen als tweede project in uitvoering. Het projectplan en de natuuruvergunningen zijn onherroepelijk geworden. De overige vier projecten zijn in 2025 in de planuitwerkingsfase. Alle verkenningsfases zijn in 2024 ook financieel afgerond binnen de doelstelling van budget en planning. Een mijlpaal voor de gehele verkenningsfase van het programma.

Naast innovatieve versterkingsmaatregelen worden nieuwe rekenmethodieken doorontwikkeld in het innovatiepartnerschap Sterke Lekdijk. Hiermee kunnen dijkvakken op betrouwbare wijze veilig worden verklaard. De reductie van de versterkingswerkzaamheden die hieruit volgt, draagt samen met de toepassing van innovatieve versterkingsmaatregelen bij aan de beperking van zowel de belasting voor de omgeving als de uitvoeringskosten. Tegelijk is deze reductie de meest duurzame oplossing voor dijkversterking. De afname van het geplande versterkingswerk brengt ook nieuwe uitdagingen: een toenemende opdracht voor het Groot Onderhoud Programma van HDSR in de komende jaren en een bijstelling in de verwachtingen van de omgeving.

Binnen Sterke Lekdijk besteden we veel aandacht aan participatie. We zijn en blijven op meerdere manieren in gesprek met partijen in de omgeving. Mede omdat de maatregelen van de deelprojecten concreter worden, worden de gesprekken met direct belanghebbenden intensiever.

Overige ontwikkelingen als congestie van het stroomnetwerk, stikstofregelgeving, inwerking getreden omgevingswet en de noodzakelijke grondverwerving kunnen de planning van werkzaamheden beïnvloeden.

Effect op de begroting

De kosten per kilometer dijkversterking stijgen. Dat zien we niet alleen bij HDSR, maar ook bij andere waterschappen. Het effect hiervan op de totale kosten van de Sterke Lekdijk wordt gedempt. Dit komt doordat de omvang van de dijkversterkingsmaatregelen afneemt, mede als gevolg van de innovaties uit het innovatiepartnerschap Sterke Lekdijk. Verder bezien we, in overleg met stakeholders en bestuur, of het nodig en wenselijk is om de ambities voor bijvoorbeeld ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid bij te stellen.

We zien dat de subsidieverstrekking door het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de samenwerking met medeoverheden voor meekoppelprojecten hierdoor onder druk staat. Hiermee loopt HDSR het risico op hogere financieringskosten en een hogere eigen bijdrage, wat in enkele projectfasen reeds zichtbaar wordt. In 2024 zijn de geleerde lessen van de eerste drie projecten en evaluatie van de uitgangspunten van de eerste tranche van het uitvoeringskrediet met het algemeen bestuur gedeeld. Daarnaast is de tweede tranche van het uitvoeringskrediet door het algemeen bestuur beschikbaar gesteld. De kapitaallasten van de Sterke Lekdijk worden in 2025 in de exploitatiebegroting zichtbaar, wanneer de kosten van het eerste afgeronde deelproject Salmsteke worden geactiveerd.

3.2 Reguliere taken

3.2.1 Regionale keringen

Groot onderhoudsplannen (GOP's)

Algemeen

HDSR heeft in de periode 2018 - 2024 de tweede toetsronde op veiligheid voor de regionale waterkeringen uitgevoerd. Met deze toetsing is inzichtelijk gemaakt hoe 330 kilometer waterkering zich verhoudt tot de waterveiligheidsnormen. Hieruit volgt dat het overgrote deel van de waterkeringen in het beheergebied voldoet aan de norm. Dit toont aan dat de forse inzet die de afgelopen jaren is geleverd voor het op orde brengen en houden van dit areaal, heeft geloond. HDSR is goed in control wat betreft de regionale waterveiligheid. De uitkomsten van de toetsing zijn gerapporteerd aan de toezichthouder, de provincies Utrecht en Zuid-Holland.

In de uitwerking van de toetsing is gekozen voor een gedetailleerde aanpak. Het voordeel hiervan is dat de omvang van de toekomstige onderhoudsopgave scherper in beeld is gebracht. Deze aanpak leidt tot een stabiele verbeterscope en levert daarmee efficiency-voordelen op voor de investeringsprojecten. De waterkeringen die wel afgekeurd zijn worden de komende jaren verbeterd middels de grootonderhoudsplannen voor de regionale waterkeringen.

Ontwikkelingen

Het verbeteren van de regionale waterkeringen pakken we programmatisch aan met de Groot Onderhouds Plannen regionale waterkeringen. We onderscheiden het GOP Regionale Waterkeringen (RWK) 2017-2024 en het Voortrollend GOP Regionale Waterkeringen 2023.

Voor het GOP-RWK 2017-2024 zijn in 2024 de laatste projecten in realisatie gegaan. Deze lopen door tot in 2025. Het betreft de kadeverbeteringen Willeskop en Achthoven-IJsselstein, beide gelegen aan de Gekanaliseerde Hollandse IJssel.

Met het voortrollend GOP wordt de verbeteropgave uit de tweede toetsronde uitgevoerd. Hierbij zullen ook waterkeringen die de afgelopen 15 jaar zijn verbeterd, opnieuw aan bod komen. Voorbeelden hiervan zijn de waterkeringen langs de Wiericke's en de Grecht. Dit ligt volledig in de lijn der verwachting voor de waterkeringen in of rond het veenweidegebied.

Effect op de begroting

Na oplevering van de projecten uit het GOP RWK is de volledige opgave uit de eerste toetsronde afgerond en daarmee ook de scope van dit grootonderhoudsplan. Het reeds beschikbaar gestelde kredietvolume is toereikend voor de uitvoering van de resterende werkzaamheden.

Hoogwater beschermingsprogramma (HWBP)

Algemeen

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) heeft als doel om alle waterkeringen in Nederland in 2050 te laten voldoen aan de gestelde norm. Het HWBP wordt vanuit het solidariteitsprincipe gefinancierd door het Rijk en de 21 waterschappen.

Ontwikkelingen

Omdat meer dijken dan aangenomen versterkt moeten worden en omdat de kosten van dijkversterking sterk zijn gestegen ontstaan op de middellange termijn financieringsproblemen. De Commissie Waterkeringen van de Unie is tot de conclusie gekomen dat het verhogen van de solidariteitsbijdrage vanaf het jaar 2030 de beste wijze is om met dit vraagstuk om te gaan.

In totaal zou een extra financiering van zo'n € 1,25 miljard nodig zijn om de problemen en uitbreiding van de scope met financiering van het huidige HWBP op te lossen. Daarmee wordt ook voorkomen dat een aantal waterschappen grote voorfinancieringslasten gaat betalen naast de solidariteitsbijdrage – en wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande solidariteitsafspraken. Een eerste, indicatieve inschatting is dat de solidariteitsbijdrage van HDSR in 2030 zou kunnen stijgen tot € 16 miljoen (in de meerjarenraming is voor 2029 op basis van de meest recente opgave gerekend met € 10,5 miljoen).

Effect op de begroting

De financiële consequenties van dit voorstel zijn thans nog geen onderdeel van deze begroting met bijbehorende meerjarenraming. Bij de Voorjaarsnota 2025 zal besluitvorming plaatsvinden over een passende dekking.

Dijkverbetering Gekanaliseerde Hollandse IJssel Noord

Algemeen

De waterkering aan de noordzijde van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ-Noord) voldoet niet aan de wettelijke waterveiligheidsnormen. Als uitkomst van de Project Overstijgende Verkenning Centraal Holland is besloten om de primaire waterkering af te waarden tot regionale waterkering. Het op orde brengen van de waterveiligheid vindt eenmalig plaats onder de subsidie van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Het projectgebied betreft 18,3 kilometer waterkering, gelegen tussen Hekendorp en Achthoven-Oost.

Ontwikkelingen

In de loop van 2025 voltooit GHIJ-Noord de planuitwerkingsfase en zal de realisatiefase van start gaan. Deze fase vangt aan met de voorbereidende werkzaamheden op de daadwerkelijke uitvoering buiten in het veld. Tot die tijd wordt verder gewerkt aan het ontwerp.

Binnen het project is niet enkel de waterveiligheidsopgave uitgewerkt maar zijn ook kansen verkend in het raakvlak van de dijkverbetering. Als resultaat is een aantal kansen onderdeel geworden van het voorlopig ontwerp. Deze kunnen in synergie met de dijkverbetering gerealiseerd worden. Het betreffen maatregelen in het teken van de doelstellingen voor Gezond Water en Klimaatadaptatie.

Effect op de begroting

Voorafgaand aan de realisatiefase zal het benodigde realisatiekrediet in 2025 worden aangevraagd.

3.2.2 Muskusrattenbeheer in eigen gebied

Algemeen

Met het beheren van de muskusratpopulatie voorkomen we schade aan waterkeringen. Hiervoor wordt voor heel Nederland samengewerkt door 8 organisaties muskusrattenbeheer. Het muskusrattenbeheer in het gebied van HDSR wordt verzorgd door Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB WMNL), een samenwerkingsverband van zes waterschappen waar HDSR als organisatie gastheer voor is. Voor het muskus- en beverrattenbeheer vindt landelijke coördinatie, ontwikkeling en onderzoek plaats vanuit de Unie van Waterschappen, elk waterschap draagt financieel bij aan de landelijke Unie begroting.

Ontwikkelingen

In 2019 heeft de Unie van Waterschappen besloten de populatie muskusratten tot de landgrenzen terug te willen brengen. Het doel is om dit in een periode van 10 tot 15 jaar (gerekend vanaf 2019) te bereiken. MRB WMNL staat voor een grote uitdaging. In het werkgebied van MRB WMNL laten de vangsten muskusratten een stijgende lijn zien en blijven de velduren achter. We staan achter de landelijk afgesproken strategie. In het Bestuurlijk Overleg MRB WMNL zijn daarom afspraken gemaakt om in 2025 en 2026 de formatie MRB WMNL tijdelijk en gefaseerd fors uit te breiden. In de voorjaarsnota is dit al meegenomen.

Effect op de begroting

De bijdrage van HDSR aan MRB WMNL stijgt voor 2025. De bijdrage van HDSR aan de landelijke organisatie van het muskus- en beverrattenbeheer blijft gelijk ten opzichte van 2024.

3.2.3 Crisisbeheersing

Algemeen

Hedendaagse maatschappelijke vraagstukken bepalen in steeds grotere mate de agenda van crisisbeheersing binnen het waterschap. Klimaatverandering, afhankelijkheid van stroom en digitalisering zijn uitdagingen waar we in toenemende mate mee te maken hebben. Het versterken en verder professionaliseren van de crisisbeheersing is daarom noodzakelijk. Om voorbereid te zijn op watercrises zoals wateroverlast, waterkwaliteitsproblemen of watertekort en niet-water crises, bijvoorbeeld een hack, volksgezondheidsproblemen of grootschalige stroomuitval, die ons waterschap kunnen treffen.

Ontwikkelingen

HDSR werkt doorlopend aan haar planvorming op het gebied van crisisbeheersing en het opleiden, trainen en beoefenen van haar werknemers. Dat doen we niet alleen, maar samen met onze netwerkpartners zoals andere waterschappen, de veiligheidsregio en defensie en we wisselen ook kennis en ervaring uit met buitenlandse crisisorganisaties. Zo zorgen wij ervoor dat we zo goed mogelijk voorbereid zijn om daadkrachtig op te treden tijdens een crisis.

Om ook in de toekomst voorbereid te zijn is het belangrijk crisisbeheersing nog verder te ontwikkelen. Dit doen wij met het programma Crisisbeheersing XL, we richten een flexibele schil in rondom de huidige crisisorganisatie. Als organisatie krijgen we meer grip en worden we zelfredzamer. De huidige crisisstructuur van HDSR blijft een stabiele basis, de flexibele schil daaromheen biedt ons meer slagkracht.

We ontwikkelen niet alleen de crisisorganisatie binnen het waterschap, we ontwikkelen methoden waarop we zelfredzaamheid van burgers en boeren kunnen stimuleren. We ontwikkelen methoden waarop we burgerhulp bij crises kunnen inzetten en hoe we het water- en risicobewustzijn onder onze inwoners kunnen vergroten.

Effect op de begroting

Om de ambities binnen crisisbeheersing XL te realiseren is er in (2024 en) 2025 extra budget gereserveerd en voor 2025 extra budget aangehouden waar vanuit verschillende afdelingen op geboekt kan worden, voor hulp aan crisisbeheersing.

Bestuurlijk Programma Besturen, organiseren en digitaliseren

4. Waterbewust leven en genieten van water

Aan dit thema uit het Waterbeheerprogramma is geen dynamische opgave meer verbonden. In dit hoofdstuk komt u meer te weten over de taken rond waterbewustzijn en -beleving die het waterschap als onderdeel van haar reguliere werk beschouwt.

4.1 Reguliere taken

4.1.1 Waterbewust leven

Algemeen

Waterbewust leven en genieten van water loopt binnen het waterschap als een rode draad door al onze beleidsprogramma's, samenwerkingsverbanden en projecten op alle verschillende niveaus. Daarmee is het een onderdeel van onze reguliere taken geworden.

Actieve bewoners, bedrijven en overheden

In 2025 borduren we voort op onze ambities uit het Waterbeheerprogramma en het Coalitieakkoord. In het kort: "het hebben en houden van actieve en betrokken bewoners, bedrijven en overheden".

Immers, leven in een delta met een veranderend klimaat en een steeds groter aantal bewoners vraagt om betrokkenheid van bewoners en netwerkpartijen bij het waterbeheer. Daarom brengen we ons verhaal over waterbewust leven en watererfgoed naar bewoners, bedrijven en overheid én ontplooiën we activiteiten. We doen dit door het creëren van bewustzijn bij al onze activiteiten.

Watererfgoed

Water en bodem sturend: dat is vanuit het waterschap het leidende principe bij planontwikkeling. Onze voorgangers wisten dat maar al te goed: ze maakten bij het waterbeheer gebruik van de natuurlijke omstandigheden. Watererfgoed, de objecten en verhalen over hoe het water van het verleden werd beheerd, kan inspiratie bieden voor de opgaven van de toekomst. Bijvoorbeeld bij dijkversterking of de aanleg van waterbergingen. Dat vraagt wel om basiskennis van onze waterbeheerhistorie bij medewerkers.

Educatie en jongeren betrekken bij ons werk

Met watereducatie vergroten we het waterbewustzijn onder kinderen en jongeren door te laten zien wat een waterschap doet en wat ze zelf kunnen doen. Zo kunnen zij hun eigen invloed op de leefomgeving en op het gebruik van water beter begrijpen en aanpassen (zie ook paragraaf 5.2.3).

Jeugdbestuur en waterraad

Het werk van ons waterschap typeert zich door het lange termijn karakter. We vinden het dan ook van groot belang dat de visie van de jonge generatie goed gehoord wordt bij het maken van beleid. Daarom heeft ons waterschap een Jeugdbestuur bestaand uit een jeugdijkgraaf en een jeugdhoogheemraad (15-18 jaar). Daarnaast hebben we bij HDSR in 2020 een jongerenraad in het leven geroepen: De Waterraad. Deze raad bestaat uit jongeren van 18 tot 25 jaar die wonen, werken of studeren in ons gebied. Maandelijks komen de jongeren bij elkaar voor een activiteit of excursie waarbij zij het waterschap leren kennen. Daarnaast adviseren zij, gevraagd en ongevraagd, het bestuur en medewerkers over verschillende onderwerpen. Als enthousiaste, jonge ambassadeurs van ons waterschap spelen zij ook een belangrijke rol in het breder bekend maken van ons werk onder de jonge generatie.

Ieder jaar ontwikkelen we het Jeugdbestuur en de Waterraad door. Zo werken we aan het vergroten van de diversiteit aan achtergronden binnen de groep, brengen we meer structuur aan in de adviesrol van de Waterraad en geven we komend jaar voor het eerst de mogelijkheid aan Waterraadsleden om een tweede jaar aan te blijven.

Ontwikkelingen

Actieve bewoners, bedrijven en overheden

In 2025 continueren we projecten vanuit Citizen Science, klimaatcampagnes, onze subsidieregeling Blauwe Bewonersinitiatieven (BBI) en onze Impulsregeling Water in de Leefomgeving (voor gemeenten).

Citizen Science is een lopende activiteit waarin het waterschap met gemeenten, inwoners, Universiteit Utrecht en agrariërs samenwerkt aan de doelen van Gezond Water. Door samen aandacht te geven aan de onderwaternatuur en de invloed van ecologisch beheer en onderhoud op de kwaliteit van het water, ontstaat meer waterbewustzijn. Een ander spoor is bewonersparticipatie samen met partners via het Netwerk Water en Klimaat. Verschillende thema's zoals waterbewust leven en met name het handelingsperspectief komen hierbij samen. We richten als netwerk niet alleen op klimaat(adaptief), maar ook op waterbewustzijn over afvalwater (wat wel en niet in riool en afkoppelen van regenwater).

Ook de websites onderdompelen.nl en visdeurbel.nl zorgen voor het bewust zijn rondom een groene, gezonde, blauwe verbinding in Nederland. Pilots en innovatie rondom ons watersysteem koppelen we bij voorkeur aan geplande onderhoudstrajecten of in het maatregelenpakket in de betreffende gemeente. Een voorbeeld is het aanleggen van een onderwater rif in Utrecht. Dit is een kleine ingreep en mogelijk een kans voor de biodiversiteit onder water.

Vanaf volgend jaar is onze ambitie om waterbewust leven ook vanuit programma Circulaire waterketen een strategie te ontwikkelen (doel Zuiveringsvisie).

Blauwe BewonersInitiatieven

Op 30 januari 2018 heeft het waterschap Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden de subsidieregeling Blauwe BewonersInitiatieven (BBI) vastgesteld. Met deze regeling kunnen bewoners subsidie aanvragen bij het waterschap voor lokale ideeën om het waterbewustzijn en duurzaam waterbeheer te vergroten. In 2025 continueren we onze subsidieregeling Blauwe BewonersInitiatieven. We blijven onze bewoners stimuleren zelf actie te ondernemen met deze subsidieregeling.

Watererfgoed

Om watererfgoed tot inspiratie te laten zijn bij de opgaven van de toekomst, willen we de basiskennis van de waterbeheerhistorie bij onze medewerkers vergroten. Daarom willen we in 2025 inzetten op het vastleggen en verspreiden van die basiskennis door het uitbreiden van onze digitale watererfgoedkaart. Daarnaast gaan we de samenwerking met partnerorganisaties zoals het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard, Landschap Erfgoed Utrecht en vrijwilligersorganisaties in ons gebied versterken.

Ook willen we in vernieuwd beleid het beheer en onderhoud van watererfgoed, zoals verhoefslagpalen en peilschaalhuisjes, dat ons eigendom is, maar geen functie meer heeft in het huidige waterbeheer beter borgen. In 2025 willen we het vernieuwde beleid voor cultuurhistorie/watererfgoed gaan implementeren.

Effecten op begroting

Bovenstaande activiteiten hebben geen Effect op de begroting. Voor de in 2025 in de begroting beschikbare middelen zetten we vooral in op personeel, communicatie en bijdragen aan initiatieven van anderen.

4.1.2 Vaarwegbeheer en recreatie

Algemeen

Vaarwegbeheer is een wettelijke taak van het waterschap. In 2024 is het geactualiseerde vaarwegbeleid vastgesteld, alsook de wijziging van het verkeersbesluit vaarwater de Kromme Rijn. In 2025 treden de nieuwe vaarwegbeheerovereenkomsten met de provincies in werking, waarin de taakverdeling en vergoedingen zijn vastgelegd voor het beheer en nautisch toezicht door HDSR van de door de provincie aangewezen vaarwegen.

Ontwikkelingen

Afgelopen jaar is het vaarwegbeleid vastgesteld door het algemeen bestuur. Daarmee is een belangrijke pijler binnen het thema recreatie ingevuld. In 2025 wordt de nota recreatief medegebruik opnieuw tegen het licht gehouden en geactualiseerd. Daarnaast gaan we aan de slag met de uitwerking van het vaarwegbeleid op tactisch en operationeel niveau. We zetten in op de naleving van de beleidskaders bij het aanwijzen van ligplaatsen en vaarsnelheid, alsook de naleving van verkeersbesluiten buiten op het water. Waar mogelijk grijpen we ontwikkelingen aan om, samen met de gebiedspartners, de verdere verduurzaming van het recreatief varen te faciliteren. Daarnaast gaan we door met het actualiseren van een deel van de verkeersbesluiten, om deze onderling eenduidig en consequent te laten zijn.

Effect op de begroting

De werkzaamheden in het kader van het vaarwegbeheer hebben geen effect op de begroting. De benodigde capaciteit zal worden gezocht binnen de bestaande capaciteit en tot verschuivingen in aandacht leiden, zo zal bijvoorbeeld het toezicht op het nieuwe verbod op brandstofmotoren op de benedenloop van de Kromme Rijn binnen de reguliere surveillancerondes worden opgepakt.

4.1.3 Monitoring zwemwater

Algemeen

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden heeft 7 officiële zwemlocaties in haar gebied. De provincie wijst locaties aan als zwemwater en houdt toezicht op de zwemwaterkwaliteit en de fysieke veiligheid. Het waterschap verricht hiervoor de metingen.

Ontwikkelingen

De inzet op het thema zwemwater betreft hoofdzakelijk het monitoren van de waterkwaliteit in de officiële zwemwaterlocaties in ons beheergebied. Dit blijven we ook in 2025 doen. Op basis van de waterkwaliteit van de laatste vier jaar (2020 t/m 2023) vallen vijf locaties onder de kwaliteitsklasse 'uitstekend' en één valt onder 'goed'. Zwemwaterlocatie Voorveldse Polder heeft kwaliteitsklasse 'slecht'. Er zijn op deze locatie verschillende maatregelen genomen, waaronder aanpassing van een peilscheiding in 2022 om indringing van extern water te voorkomen. Ondanks de verbetermaatregelen op deze locatie moest in 2023 helaas toch weer een waarschuwing afgegeven worden. In de Strijkviertelplas, één van de 'uitstekende' locaties, zien we de afgelopen jaren dat soms hogere concentraties blauwalg voorkomen. Nader onderzoek moet uitwijzen of hier maatregelen genomen moeten worden. Vanuit het programma Gezond Water blijft HDSR samenwerken met provincie, gemeenten en eigenaren om de waterkwaliteit te verbeteren in het overige oppervlaktewater.

Effect op de begroting

De werkzaamheden op het gebied van zwemwater hebben geen effect op de begroting.

5. Bestuur, middelen en maatschappij

In dit hoofdstuk behandelen we zowel de dynamische opgaven duurzaamheid en Digitale Transformatie als de reguliere taken binnen dit thema. Ook komen de reguliere taken binnen dit programma aan bod.

5.1 Dynamische opgaven

5.1.1 Duurzaamheid

Algemeen

HDSR wil (uiterlijk) in 2050 een emissieloos, circulair en meer biodivers waterschap zijn. Om dat voor elkaar te krijgen is de dynamische opgave duurzaamheid in het leven geroepen. De opgave heeft de rol van aanjager en transitieversneller voor de organisatie.

De ontwikkelingen

In 2025 gaan we verder met het aanjagen van de duurzaamheidsdoelstellingen – langs de lijn van de visie Doe Denk Duurzaam. Daarbij willen we maatschappelijke waarde toevoegen. Denk aan onze aanjaagrol bij aquathermie: samen met stakeholders in ons gebied werken we aan kansrijke ontwikkelingen voor TEO en TEA.

Als gevolg van netcongestie en de grotere vraag naar energie zetten we in 2025 in op de maximale potentie van zon op onze assets; daarbij kijken we niet alleen naar zon op daken en/of grond, maar bijv. ook naar dubbel ruimtegebruik. We willen ook een vervolgstap maken met de verkenning naar kleine windmolens die in 2024 is gestart.

In 2024 zijn we gestart met het participeren aan drie onderzoeken die inzetten op een stevige reductie van lachgas. Die onderzoeken lopen door tot 2028. De verwachting is dat die onderzoeken inzichtelijk maken hoe we relatief snel en met de inzet van relatief weinig middelen de uitstoot van lachgas fors kunnen verminderen.

We continueren de verkenning naar het versneld verduurzamen van onze mobiliteit. Daarvoor werken we drie strategieën uit op basis waarvan een keuze kan worden gemaakt. Ook gaan we een plan maken voor de treden 4 en 5 van de CO₂-prestatieladder, zodat de continuïteit geborgd wordt.

De ingezette koers op aquathermie gaat door, zowel qua middelen als qua capaciteit. Met deze inzet willen we bereiken dat steeds meer stakeholders in ons werkgebied inzicht hebben in de mogelijkheden van aquathermie en daarmee aan de slag te gaan. Daarvoor zetten we met gemeenten in op haalbaarheidsonderzoeken, kansenverkenning en mogelijk bijdragen aan de businesscase. HDSR wil de ingezette koers stevig doorzetten.

Om een circulaire organisatie te worden, moeten we nog steeds veel leren en kennis vergaren. In 2025 gaan we daarmee door met het doen van diverse onderzoeken en het continueren van pilots, zoals de inzet van de materialenmarktplaats (voor het hergebruik van veel voorkomende bouwmaterialen) en het materialenpaspoort. De inzet op het opleiden van medewerkers wordt gecontinueerd.

Effect op de begroting

Voor biodiversiteit is extra geld beschikbaar en komt er extra capaciteit bij. De extra middelen maken onderdeel uit van het actieplan biodiversiteit waarvoor in de voorjaarsnota budget is gereserveerd voor vier jaar.

In 2025 wordt ingezet op training van medewerkers, communicatie, borging van biodiversiteit in plannen en projecten, realisering van een blauw groene dooradering buiten de hoofdroute, het biodivers maken van onze assets en de monitoring daarvan.

Voor het duurzaam maken van de organisatie zijn we afhankelijk van de inzet van onze medewerkers. Ze moeten goed geëquipeerd zijn om duurzaam te kunnen werken. Duurzaam opdrachtgeverschap is daarvoor het middel. Naast de al genoemde trainingen op het gebied van circulariteit en biodiversiteit en het opnemen van biodiversiteit in plannen en projecten, wordt ook ingezet op het ontwikkelen van een catalogus voor de keringen en kunstwerken met een circulariteitsscore.

5.1.2 *Digitale transformatie*

Algemeen

We zitten midden in de digitale transformatie. Technologische innovaties veranderen de wereld om ons heen én zorgen ervoor dat we ons werk effectiever en beter kunnen doen. Tegelijkertijd worden de opgaven van het waterschap ingewikkelder door externe ontwikkelingen als klimaatverandering, veranderende arbeidsmarkt, een mondigere en kritische maatschappij en digitale veiligheid. Om nieuwe uitdagingen aan te kunnen, risico's te beperken en kansen te benutten is de voortgang van de digitale transformatie van groot belang.

HDSR heeft in 2022 de visie op de digitale transformatie vastgesteld. In deze visie zijn 9 sporen opgenomen. De organisatie heeft 6 van deze sporen geprioriteerd en werkt gericht aan de realisatie van de doelen van deze sporen. In de Voorjaarsnota 2024 zijn aanvullende middelen opgenomen om vorm te geven aan de digitale transformatie.

Ontwikkelingen

De ontwikkelingen voor het programma digitale transformatie, de 6 geprioriteerd sporen en de samenwerking met het Waterschapshuis worden hieronder weergegeven.

Programma digitale transformatie

We gaan in 2025 een (bescheiden) programmaorganisatie (programmaregisseur/-adviseur en communicatie-adviseur) inrichten die stuurt op de integraliteit van de aanpak van de digitale transformatie en de organisatie meeneemt in de transformatie, want niet de techniek maar de mens is de belemmerende factor in de voortgang. De aanpak zorgt voor de verbinding met projectactiviteiten die in de lijnorganisatie worden uitgevoerd. Vier MT-leden trekken in de rol van doeleigenaar aan de zes doelen waar we nu aan werken. Daarnaast zetten we vervolgstappen in het structureren en professionaliseren van de IT-processen zoals bijvoorbeeld het portfoliomanagementproces waarmee we sturen op het IT-portfolio.

Informatiebeveiliging en privacy op orde

Bij HDSR hanteren we al langer de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) als normenkader voor informatiebeveiliging en hebben we in 2022 - 2023 stappen gemaakt in de volwassenheid van de naleving daarvan. Gezien de modernisering van de BIO als gevolg van Europese wetgeving en de wettelijke verankering hiervan is het voor onze organisatie van belang om met prioriteit in te zetten op een verdere groei in volwassenheid. In 2023 hebben we stappen gezet om (aantoonbaar) in control te komen op het gebied van privacy & security en daarmee ook compliant aan (Europese) wetgeving. Concreet gaan we beleid dat is ontwikkeld in 2025 implementeren in de organisatie zoals bijvoorbeeld het implementeren van identiteiten- en toegangsbeheer. Ook gaan we in 2025 aan de slag met de fysieke beveiliging van gebouwen, zuiveringen en gemalen en sluiten we aan op de SOC-dienstverlening (Security Operations Center) van het Waterschapshuis.

Duurzame & toegankelijke informatie

Met de Archiefinspectie zijn ook prioriteiten afgesproken. De speerpunten voor 2025 zijn het opzetten van een kwaliteitssysteem voor informatiehuishouding en de start van de implementatie van een nieuw documentmanagementsysteem. Dit betekent concreet: samenwerken met de hele organisatie om onze belangrijkste registratieprocessen goed te beheren. We maken duidelijke afspraken over het gestructureerd bewaren (en tijdig vernietigen) van informatie in onze systemen en spreken onze collega's hierop aan (PDCA). We beginnen met kritische processen zoals het KRW-programma.

Voor de archivering gaan we verder met het opschonen en overbrengen van het fysiek archief van 2005 tot en met 2014 naar het Regionaal Historisch Centrum en met de verkenning richting aansluiting van een eDepot voor duurzame toegankelijke informatie. We starten een traject voor het opschonen en later uitfaseren van de netwerkschijven en migratie naar andere opslagbronnen zoals de Zaakomgeving. Met deze activiteiten verwachten we in samenwerking met de Archiefinspectie grote stappen te zetten om te voldoen aan actuele wetgeving.

Digitale dienstverlening

In 2025 en verder is de insteek om met specifieke sturing het onderwerp Digitale Dienstverlening structureel te versterken. Met het programma Digitale Dienstverlening geeft HDSR invulling aan de opgave uit de strategische visie Digitale Transformatie. We anticiperen hiermee op landelijke (e-)wetgeving en formuleren onze eigen ambities voor digitale dienstverlening. Er is hiervoor externe ondersteuning aangetrokken in de vorm van een programmamanager Digitale Dienstverlening en een projectleider Wet open overheid en Digitoegankelijkheid.

Het programma Digitale Dienstverlening wordt ontwikkeld met als basis de huidige dienstverlening, optimalisaties daarvan en aangevuld met ambtelijke en bestuurlijke ambities. Een visie op digitale dienstverlening inclusief vertaling naar een passend dienstverleningsconcept is nodig om de gewenste resultaten te bereiken. In 2025 ligt de focus op het vormgeven van het programma digitale dienstverlening en het behalen van de eerste resultaten. Dit doen we door doelen, projecten en inspanningen te bepalen en uit te voeren, inclusief bestuurlijke en ambtelijke afstemming. Beoogde resultaten zijn: een visie op digitale dienstverlening, vertaling hiervan in een dienstverleningsconcept, opstellen van servicenormen digitale dienstverlening, ontwerp en besluit over klanttevredenheidsonderzoek, implementatie Wet open overheid, implementatie Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer en verbetering van onze scores op het landelijk dashboard Digitoegankelijkheid. De aanbevelingen uit het onlangs opgeleverde Rekenkameronderzoek digitale dienstverlening worden in dit programma geadresseerd.

Betrouwbare & schaalbare infrastructuur

Om te zorgen dat de HDSR IT-infrastructuur betrouwbaarder en schaalbaarder wordt nutten wij het contract verder uit dat wij via het Waterschapshuis met Microsoft hebben afgesloten. In 2024 heeft vooral in het teken gestaan van het ontwerpen en bouwen van de Microsoft Azure Landing Zone. Een Azure Landing Zone is een basisomgeving in de cloud. Het helpt bedrijven om hun applicaties en diensten veilig en efficiënt naar de cloud te verplaatsen en te beheren. Het zorgt ervoor dat alles goed georganiseerd is en ook compliant is aan (Europese) wetgeving (BIO en AVG). Tevens biedt het de mogelijkheid om makkelijk en snel te groeien als dat nodig is.

Beheerst & betrouwbaar applicatielandschap

Migratie van applicaties naar de cloud-omgeving van Microsoft helpt in het verlagen van de beheerkosten van applicaties en het verbeteren van de informatieveiligheid. Alle bestaande applicaties zullen stuk voor stuk gecontroleerd worden of ze nog werkelijk bedrijfswaarde toevoegen, voldoen aan het IT-beleid van HDSR en voldoen aan alle veiligheidsnormen. Voor elke applicatie zal duidelijk worden vastgelegd wie bedrijfsbreed verantwoordelijk is. Daar waar het kan zullen applicaties op een gecontroleerde wijze gemigreerd worden naar de cloud-omgeving van Microsoft of wordt er een verbeterplan opgesteld om een applicatie te laten voldoen aan alle vereisten.

Datagedreven & asset georiënteerd werken

Voor 2025 is de ambitie gesteld om een organisatie-breed dataplatform te realiseren, waaronder een digilab. Hier worden datasets van de organisatie centraal opgeslagen en is rekencapaciteit beschikbaar om analyses uit te voeren. Het dataplatform is de basis voor datagedreven werken. Bij een goede basis hoort ook een data-organisatie en data-beheer. Hieronder valt het oprichten van een Data Expertise Centrum binnen HDSR voor data gerelateerde expertise. Er is met andere waterschappen, die een vergelijkbare opzet gebruiken, overleg geweest. De opzet die er bij HDSR gekozen gaat worden is specifiek afgestemd op de (huidige) behoeftes van onze organisatie en thuishonken. Hieronder valt ook het introduceren van eenduidige rollen en werkwijzes voor datagedreven werken bij de afdelingen. Ook wordt er kwaliteitsmanagement voor datasets opgezet. Hierna kunnen we starten met het afstemmen en benutten van data op strategische doelen en bedrijfsprocessen. Bij de afdeling OSA gaat dat bijvoorbeeld over meetreeksen, bij de afdeling Waterbeheer (met het beheerprogramma Ultimo) en de afdeling Ingenieursbureau (met het ontwerpprogramma BIM) over het organiseren, combineren en verrijken van assetdata. Aan de personele kant wordt geïnvesteerd in opleidingen en extra medewerkers.

Het Waterschapshuis

Het Waterschapshuis (hWh) is een organisatie voor en van alle 21 waterschappen om in opdracht van waterschappen samen te werken aan programma's en projecten.

De betrokkenheid van HDSR bij hWh is de afgelopen jaren verbeterd. Concreet gaan we het komend jaar bijv. met hWh aan de slag om succesvol aan te kunnen sluiten op het Security Operations Center (SOC) hiermee gaan we 24/7 monitoren de integriteit van onze IT-systemen zowel de kantoorautomatisering als de procesautomatisering die het primaire proces aanstuurt. Ook zijn we met hWh leergangen Digitale Transformatie voor het brede management, college en AB aan het voorbereiden zodat we als organisatie effectiever worden in de digitale transformatie.

Het Waterschapshuis heeft geen toetsende en/of controlerende rol. Om de sector slagvaardiger te maken zullen in 2025 de 21 waterschappen collectief gaan samenwerken op de thema's Architectuur & standaarden, Data & ethiek, Wet- & Regelgeving, Informatieveiligheid & privacy. Dit is vastgelegd in de ambtelijke strategienota Digitale Transformatie Waterschappen, wat een uitwerking is van de bestuurlijke Vaartkaart 'Digitaal op koers'. HDSR investeert flink in capaciteit (bestuurlijk én ambtelijk) om deze sectorale samenwerking vorm te geven.

Effect op de begroting

In de Voorjaarsnota 2024 zijn extra financiële middelen aan de begroting voor dynamische opgave digitale transformatie toegevoegd. Bij het bepalen van de benodigde acties en inzet voor de geprioriteerde doelen is beoordeeld welk budget al in de bestaande begroting aanwezig was. In de Begroting 2025 is dat ook gelabeld als budget voor de dynamische opgave digitale transformatie. Het budget voor dynamische opgave digitale transformatie in 2025 is verdeeld over de volgende posten:

- Uitvoeringsprogramma digitale transformatie
- Informatiebeveiliging en privacy op orde
- Duurzame & toegankelijke informatie
- Digitale dienstverlening

- Betrouwbare & schaalbare infrastructuur
- Beheerst & betrouwbaar applicatielandschap
- Datagedreven & asset georiënteerd werken

5.2 Reguliere taken

5.2.1 Dierenwelzijn

Algemeen

Het waterschap heeft aandacht voor het welzijn van dieren. Bij een groot aantal taken die het waterschap heeft, is al veel gedaan om nadelige gevolgen voor dieren van onze handelingen zo beperkt mogelijk te maken. Daarnaast wordt met het programma gezond water en bij onze investeringsprojecten al jaren ingezet op vergroting van de habitat en leefomgeving voor dieren in en om het water.

Ontwikkelingen

In 2025 wordt een nota dierenwelzijn ter besluitvorming in het AB gebracht. Doel van deze nota is om nadere invulling te geven aan dit thema. De belangrijkste vraag daarbij is waar we staan op het gebied van dierenwelzijn en hoe het waterschap de belangen van dieren volwaardig kan meenemen bij de uitvoering van haar taken. Bij de nota wordt een uitvoeringsprogramma gevoegd dat na besluitvorming ten uitvoer wordt gebracht.

Effect op de begroting

Eventuele budgetten voor de uitvoering worden opgenomen via het proces van de voorjaarsnota 2025. Voor dit thema zijn er in de begroting 2025 geen financiële consequenties.

5.2.2 Communicatie

Algemeen

Goede communicatie is onmisbaar voor ons waterschap. Het luisteren naar, in gesprek zijn met en informeren en participeren van bewoners en ondernemers is zeer wenselijk en belangrijk om goede inhoudelijke en bestuurlijke afwegingen te maken en ons werk goed te doen. De toenemende complexiteit van onze opgave en omgeving maken dat HDSR steeds strategischer moet handelen; ook op het gebied van communicatie.

Ontwikkelingen

Om nu en in de toekomst communicatie optimaal in te zetten voor de doelstellingen van ons waterschap, werken we sinds 2023 aan de doorontwikkeling naar integrale, strategische communicatiedienstverlening. In deze doorontwikkeling staan vier professionaliseringsslagen centraal:

- strategische communicatieadvisering en perswoordvoering;
- coachende communicatieadvisering aan onze afdelingen, programma's en projecten;
- interne communicatie;
- integrale redactie t.b.v. de optimale inzet van communicatiemiddelen zoals social media.

Effect op de begroting

In 2024 hebben we de eerste fase van deze doorontwikkeling geïmplementeerd. 2025 staat in het teken van het implementeren van de tweede fase. Zoals aangekondigd in de voorjaarsnota 2023 en 2024 is voor deze tweede fase een beperkte capaciteitsuitbreiding noodzakelijk.

5.2.3 *Educatie*

Algemeen

Watereducatie is een belangrijk instrument bij het behalen van de ambities van ons waterschap met betrekking tot waterbewust leven. Door waterbewustzijn onder kinderen en jongeren te vergroten, begrijpen zij hun eigen invloed op de leefomgeving en de invloed van die leefomgeving op henzelf beter.

Mede via watereducatie leiden we kinderen en jongeren op tot actieve burgers. Kennis over het waterschap, de democratie van de waterschappen en wat je zelf kunt bijdragen aan goed waterbeheer hoort daarbij. Met de kennis en ervaring die zij opdoen via watereducatie is onze jeugd beter in staat waterbewuste keuzes te maken, nu en in de toekomst.

Ontwikkelingen

Om met educatie effectief bij te kunnen blijven dragen aan de ambities op het gebied van waterbewust leven, werken we aan een nieuwe educatievisie. In het schooljaar 2024/2025 kijken we naar de effectieve inzet van watereducatie. Hieruit volgen keuzes voor de inzet in het schooljaar 2025/2026.

Effect op de begroting

Op het vlak van educatie zijn er geen gevolgen voor de begroting.

5.2.4 *Internationale samenwerking*

Algemeen

In het buitenland opereren de waterschappen gezamenlijk onder de vlag van de Dutch Water Authorities (DWA). Het Blue Deal-programma is het grootste uitvoeringsprogramma van de DWA. In dit programma zijn twaalfjarige samenwerkingsovereenkomsten opgesteld tussen 14 landen (17 projecten) en de DWA en vooral met ontwikkelingslanden. 50% van dit programma wordt door het Rijk gefinancierd (€ 5 miljoen per jaar) en 50% door de waterschappen (in uren). De focus ligt hierbij op kennisuitwisseling. Vanuit HDSR zijn in 2024 6 medewerkers actief in 4 Blue Deal-landen: Zuid-Afrika, Kenia, Ethiopië en Colombia. Onder andere op het gebied van klimaatadaptatie, crisisbeheersing, droogte en gegevensbeheer.

De ontwikkelingen

In 2022 heeft de DWA een nieuwe visie opgesteld, de visie voor 2030 (DM 1888718). In deze visie is naast eigen kennis delen onder andere de ambitie opgenomen om internationale samenwerking meer in te zetten om de Nederlandse wateropgave te helpen oplossen (kennis opdoen). Alle waterschappen hebben in de Commissie Internationaal van de Unie van Waterschappen met deze visie 2030 ingestemd.

In 2022 is ook het raamwerkplan voor de tweede fase (2023 – 2030) van de Blue Deal door alle waterschappen vastgesteld. In dit raamwerkplan is opgenomen dat een intensivering van werkzaamheden nodig is om de Blue Deal doelen voor 2030 te halen, namelijk 20 miljoen mensen helpen aan schoon, voldoende en 'veilig water' in 2030.

De argumenten voor (het uitbreiden van) onze inzet op internationale samenwerking zijn:

- Vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en solidariteit dragen we samen met andere waterschappen bij aan het oplossen van watervraagstukken in het buitenland;
- Ook van ons waterschap is extra inzet nodig om de Blue Deal-doelen te halen. Een inschatting van het programmabureau Blue Deal is dat ons waterschap alleen al voor de Blue Deal-projecten ongeveer 2000 uur per jaar zou moeten leveren (excl. coördinatie, leren uit het buitenland, andere projecten). In 2020 kwam de gemiddelde inzet per waterschap voor internationale samenwerking op bruto circa 3.350 uur per jaar uit. Ons waterschap blijft daarin met 1.500 uur per jaar dus behoorlijk achter;

- Met uitbreiding van de beschikbare capaciteit kan ons waterschap invulling geven aan het aangescherpte landelijke DWA-beleid;
- Intensiveren van 'leren uit het buitenland' helpt bij het oplossen van de eigen wateropgave;
- Extra inzet op internationale samenwerking maakt ons waterschap aantrekkelijker als werkgever.

Effect op de begroting

Om invulling te geven aan deze ambities verhogen we onze inzet voor internationale samenwerking van 1.500 uur naar 3.000 uur per jaar en nemen we hiervoor jaarlijks een bedrag op in de begroting.

5.2.5 Waterschapsverordening

In 2023 is de Waterschapsverordening vastgesteld. Bij de vaststelling was al bekend dat in de volgende jaren herstelwerkzaamheden nodig zou zijn door de tijdsdruk i.v.m. de implementatie van de Omgevingswet. Het bestuur heeft een ambitie uitgesproken om daarbij nieuw beleid te vertalen en in de Waterschapsverordening op te nemen. Dit leidt tot een aanpak in 3 lijnen:

- Verbeteringen: herstellen van wat nog niet goed in de verordening staat
- Vereenvoudigen: het kan simpeler en korter
- Verrijken: nieuw beleid van regels voorzien.

De aanpak vergt investeringen in aansturing, overleg met interne afdelingen (o.a. JZ, OSA, WB) en beheerafspraken, zowel op technisch als juridisch gebied. Er zal interne capaciteit worden vrijgemaakt en er zal externe inhuur plaatsvinden op die expertises die niet binnen HDSR beschikbaar zijn. In de programmering is het van belang om de lijnen verbeteren/vereenvoudigen en verrijken goed in samenhang te blijven bekijken. Deels is de lijn verbeteren/vereenvoudigen dienend aan de lijn verrijken (namelijk het vertalen van bestuurlijk afgestemde ambitie naar juridische regels); tegelijkertijd is de lijn verbeteren/vereenvoudigen ook een eigenstandig traject om op een efficiënte manier te kunnen gaan werken met de waterschapsverordening (inzetbare capaciteit).

5.2.6 Toekomstbestendige organisatie

Algemeen

Het werk van het waterschap blijft veranderen. Werken voor ons waterschap is uitdagender en dynamischer geworden in door de veranderlijke, complexe en soms onvoorspelbare omgeving. Daarnaast stelt nieuwe en of gewijzigde wetgeving hogere eisen aan de uitvoering van ons werk, zowel buiten als aan de bedrijfsvoering.

De relevantie van ons werk wordt meer en meer erkend en maakt dat wij voor (water)professionals een interessante werkgever zijn, wat fijn is in een gespannen arbeidsmarkt. HDSR hecht er belang aan een aantrekkelijke werkgever te zijn.

Binnen ons waterschap zijn inmiddels meer dan 800 medewerkers werkzaam. Een flink aantal meer dan enkele jaren geleden. Dit brengt uitdagingen met zich mee op het gebied van zowel verbondenheid en cultuur als aardse zaken als huisvesting en het stroomlijnen van interne processen.

Ontwikkelingen

Huisvesting

Met de herinrichting van het kantoor zijn stappen gezet om de beschikbare ruimte beter te benutten voor verschillende (hybride) werkvormen. In het 4^e kwartaal van 2024 zal een begin worden gemaakt met het inzichtelijk maken van de benodigde beveiliging van de kantooromgeving en de doorontwikkeling van hybride werken. In 2025 worden de inzichten uit beveiliging van de kantooromgeving, hybride werken en

duurzaamheid bij elkaar gebracht om een huisvestingsstrategie te kunnen formuleren. Hier wordt op expertise voor ingehuurd. De dienstverlening van het secretariaat zal worden uitgebreid naar ondersteuning van alle leidinggevenden.

Plannen is vooruitzien

Om ook in de toekomst te kunnen beschikken over een optimaal medewerkersbestand voeren we elke twee jaar een SPP-project (Strategische Personeels Planning) uit. In de loop van november 2024 worden per afdeling de uitkomsten daarvan opgeleverd. Vanuit de thema's

- De verander(en)de rol van het waterschap
- Verdelingsvraagstukken
- Technologie en data
- Veranderende werkrelaties en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt

is geanalyseerd welke impact deze hebben op de kwalitatief en kwantitatief benodigde samenstelling van ons medewerkersbestand. Naast acties per afdeling zullen daar ook organisatiebrede acties uit voortvloeien die vanaf 2025 worden opgepakt.

Ook HDSR ondervindt de gevolgen van de krapte op de arbeidsmarkt. Doordat binnen de organisatie een eigen recruitmentteam is ingesteld, lukt het steeds beter om het aantal inhuurkrachten te verlagen en cruciale posities binnen de organisatie met eigen mensen te bezetten. Dit neemt niet weg dat voor enkele specialistische functies het ingewikkeld blijft.

Veiligheid

Bij ons waterschap staat een veilige werkomgeving hoog in het vaandel. Dit door middel van voorlichting en opleiding, het continu aandacht geven aan de veiligheidscultuur (onder andere door de inrichting van een platform voor veiligheid en melden van incidenten) en het verder ontwikkelen van het veiligheidsbeleid. In 2024 is het beleid tegen publieksagressie verder uitgewerkt, waarna in 2025 uitvoering wordt gegeven aan het beleid. Dit beleid gaat uit van goed werkgeverschap, we bieden onze medewerkers steun in de uitvoering van hun taken. Uitgangpunten hierbij zijn: HDSR staat achter haar medewerkers, grensoverschrijdend gedrag van derden is nooit toelaatbaar en op grensoverschrijdend gedrag volgt altijd een reactie.

Diversiteit en inclusiviteit

Wij vinden het belangrijk dat medewerkers zichzelf kunnen zijn en zich daar veilig bij voelen. We zijn een diverse en inclusieve organisatie, waarbij iedereen welkom is. Dat gaat niet altijd vanzelf en dit blijft aandacht vragen door elkaar hier alert op te houden en goed voorbeeldgedrag te vertonen. In 2024 is gewerkt aan het opstellen van een bewustwordingsprogramma en zijn gesprekken gevoerd en lezingen gehouden. In 2025 wordt specifiek aandacht gegeven aan verdere bewustwording binnen de organisatie door workshops en vaardigheidstrainingen.

Ook social return is belangrijk in ons werkgeverschap en opdrachtgeverschap. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt krijgen kans op een baan. Dat doen we op meerdere manieren, bijvoorbeeld door de samenwerking met werkgeversservicepunten en met de gemeente uit ons beheersgebied.

Binden, boeien, behouden

Na het succesvol verbeteren en professionaliseren van het werving- en selectieproces verschuift de aandacht naar de introductieperiode (onboarding) en het behouden van medewerkers. Daarbij is het van belang medewerkers te blijven boeien. Niet alleen door zinvol, maatschappelijk relevant werk te bieden, maar ook door hen de gelegenheid te bieden hun talenten zo goed mogelijk in te zetten en zich te ontwikkelen, en ontplooiën.

Leren en ontwikkelen

In een veranderende omgeving ontstaan veranderende opgaves voor de organisatie. Mensen maken HDSR, dus aandacht voor die veranderingen is van belang voor onze medewerkers. Dat kan er toe leiden dat nieuwe kennis of competenties ontwikkeld moeten worden. Wat we vooral belangrijk vinden is dat medewerkers regie houden over hun eigen ontwikkeling. Daar waar we in 2023 en 2024 geïnvesteerd hebben in leiderschap, verbreden we dit voor de hele organisatie. Komend jaar zal het ontwikkelen van persoonlijk leiderschap veel aandacht krijgen.

Duurzame inzetbaarheid heeft al jaren onze aandacht. Het accent kan inmiddels verschuiven van voorzieningen rond gezond werken naar vakinhoudelijk bij kunnen blijven in een veranderde context. Zo zal de uitwerking van het integraal gebiedsgericht werken (IGW) leiden tot een andere benodigde mindset: Meer denken in procesketens, nadruk op samenwerken en elkaar (proactief) informeren zijn vaardigheden en competenties die voor meer medewerkers noodzakelijk zijn.

Door het aanmoedigen van het gebruik van het Persoonlijk Basis Budget (PBB) en het aanbieden van steeds meer opleidingen en trainingen binnen het Leermanagementsysteem voorzien we medewerkers in een laagdrempelige faciliteit om bij te blijven.

Duurzame arbeidsvoorwaarden

Het besef binnen de waterschapssector dat onze arbeidsvoorwaarden groener kunnen, heeft in 2024 tot een Green Challenge geleid die vanuit de afzonderlijke waterschap organisaties inspiratie oplevert voor de cao-onderhandelaars. Wij verwachten daarom dat ons arbeidsvoorwaardenpakket in 2025 meer lokale invullingsruimte biedt en beter aansluit bij onze duurzaamheidsambities.

In de loop van 2025 zal HDSR voor het eerst bij de Rijksoverheid haar (verplichte) CO₂-rapportage aanleveren die in beeld brengt wat onze uitstoot voor woon-werkverkeer en zakelijke reisbewegingen is. Dit vanuit het doel om te komen tot bewustwording en een lagere uitstoot.

Naast de CO₂-rapportage voor reisbewegingen is HDSR gecertificeerd voor de CO₂-prestatieladder trede 3. In 2024 is dit proces gecontinueerd, waarna in 2025 ambities worden vastgesteld voor een volgend niveau.

Werkwijzer

De werkwijzer is de tool voor het inzichtelijk maken van processen. In 2024 is aandacht gegeven aan het inzichtelijk maken van de kritische processen. Door de groeiende organisatie met verschillende processen wordt het vastleggen steeds belangrijker. In 2025 besteden we aandacht aan het verder ontwikkelen van de tool en ontzorgen van de medewerkers in het professioneel en efficiënt werken. Dit helpt bij het continu verbeteren van processen, soepele onboarding van nieuw personeel en dit schept duidelijkheid binnen HDSR.

Innovatie

HDSR innoveert op verschillende terreinen. Komend jaar zetten we extra in op het innovatieproces binnen HDSR. Doel is om de ontwikkelde kennis over innovatie goed te borgen en ook ingezet te krijgen voor thema's waar innovatie belangrijk is, maar nog niet of onvoldoende van de grond komt.

Nieuw belastingstelsel

De waterschappen staan in 2025 voor de uitdaging het nieuwe belastingstelsel te implementeren dat in 2026 wordt toegepast. De grondslag voor dit nieuwe stelsel is gebaseerd op de kenmerken van ons beheergebied. Door het uitvoeren van een onderzoek worden deze kenmerken begin 2025 voor ons beheergebied opgesteld. Aan de hand waarvan bepaald wordt hoe de kosten verdeeld worden over de categorieën ingezetenen, gebouwd, ongebouwd en natuur. Het nieuwe stelsel biedt de mogelijkheid om binnen bepaalde bandbreedte hiervan af te wijken. Dit vraagt in 2025 een bestuurlijk besluit.

Kwijtscheldingsnorm

Het college onderzoekt of de kwijtscheldingsnorm voor inkomen verruimd kan worden van 100% naar 120%. Daarbij zal nadrukkelijk gekeken worden naar hoe dat zich verhoudt tot de uitspraak van de Raad van State die heeft gesteld dat de bevoegdheid van het vaststellen van de maximale vermogensgrens bij het Rijk ligt en niet bij de gemeenten.

Onderzoek naar financieel systeem

Over enige tijd loopt het contract met onze huidige leverancier van het financieel systeem af en moet er de nabije toekomst een aanbesteding plaats vinden. Vooruitlopend daarop halen we in 2025 eerst intern de behoeften en benodigde functionele eisen op.

Rechtmatigheid

Vanaf 2025 gaat er een wetswijziging in, waardoor de verantwoording over de financiële rechtmatigheid wijzigt. Voorheen gaf de accountant een verklaring af over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening. Vanaf 2025 zal het college/DB zelf expliciet verantwoording afleggen aan het AB met betrekking tot de financiële rechtmatigheid. Dit gebeurt via een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening en een toelichting in de paragraaf bedrijfsvoering. De accountant geeft nog steeds een verklaring af over de getrouwheid.

De kaderstelling voor de (financiële) rechtmatigheid is gegeven in wetten en verordeningen die zijn opgenomen in ons normenkader (wordt jaarlijks vastgesteld door het AB). Team VIC (Verbijzonderde Interne Controle) monitort en toetst of de uitvoering van de financiële beheershandelingen voldoen aan dit normenkader en dus rechtmatig zijn. De onrechtmatigheden worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering in het jaarverslag.

Effect op de begroting

De hiervoor genoemde ontwikkelingen hebben geen effect op de begroting.

C. Financiële begroting

Inleiding

Het financiële deel van deze begroting kent een andere opbouw dan vorig jaar. Deels komt dat voort uit de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen, de BBVW. Deze wijziging heeft ertoe geleid dat een aantal onderdelen aan dit financiële deel van de begroting is toegevoegd en dat een aantal reeds bestaande onderdelen is uitgebreid of aangepast. Deels was hierop bij de begroting van 2024 al op vooruitgelopen maar nu zijn de wijzigingen volledig verwerkt. Zo zijn er aparte paragrafen over de dekkingsmiddelen en over asset management opgenomen en is bijvoorbeeld het hoofdstuk over belastingen uitgebreid met een paragraaf over kwijtschelding en kostendekkendheid. Verder is de hoofdstukindeling van dit financiële deel gewijzigd vanuit het oogpunt de volgorde hiervan logischer te maken. Daarmee wordt herhaling van teksten en cijfers voorkomen. Dit bevordert de leesbaarheid.

6. Financiële ontwikkelingen

6.1 Economische ontwikkelingen

De Nederlandse Economie is in de afgelopen jaren redelijk stabiel gebleken. Na een lichte krimp in het eerste half jaar 2024 wordt voor 2025 weer een gematigde economische groei voorspeld. Deze wordt vooral gedreven door overheids- en particuliere consumptie, terwijl de exporten en bedrijfsinvesteringen krimpen. Verwacht wordt dat de internationale geopolitieke ontwikkelingen, maar ook de door het nieuwe kabinet voorgestelde Btw-verhogingen, gaan zorgen voor hogere inflatie. De werkloosheid blijft laag en de arbeidsmarkt blijft krap. Het eerdere koopkrachtverlies als gevolg van de inflatieschok, is ingelopen door de hogere loongroei. Dat heeft een positief effect gehad de particuliere consumptie. Het CPB raamt de economische groei voor 2025 op 1,6% procent.

Ten opzichte van een aantal jaren geleden blijven de rente percentages hoog evenals de kosten voor energie en grondstoffen. Dit maakt dat we deze hogere kosten nu structureel hebben gedekt en niet zoals in de begrotingen 2023 en 2024 incidenteel uit reserves.

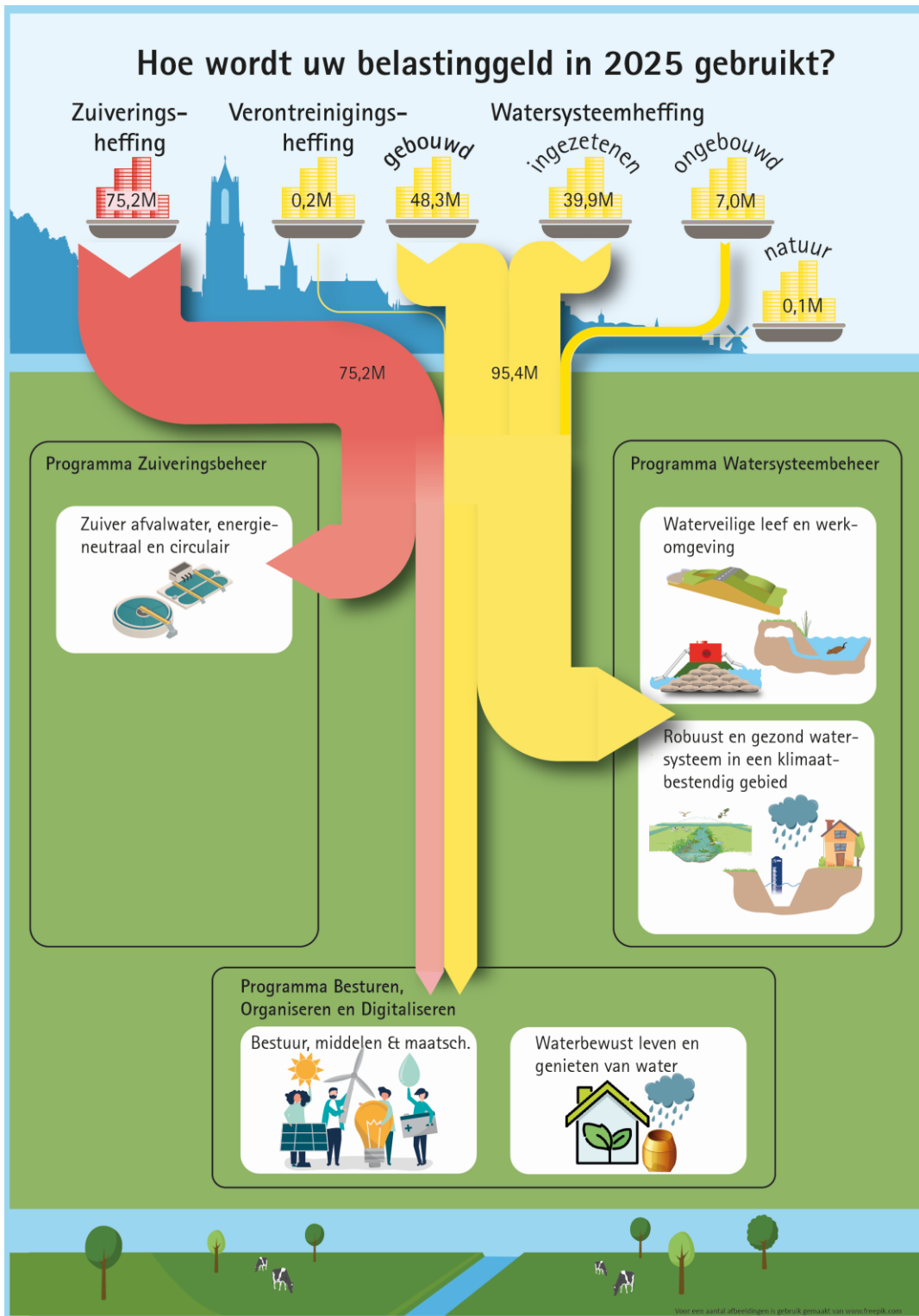
6.2 Financiële koers

Voor deze Begroting 2025 is de Voorjaarsnota 2024 als uitgangspunt aangehouden. Dat betekent dat zowel de financiële als beleidsmatige uitgangspunten uit die voorjaarsnota in deze begroting zijn verwerkt. Op een aantal onderdelen zijn actuelere ramingen beschikbaar gekomen en verwerkt. Voorbeelden van geactualiseerde ramingen zijn de bijstelling van de rentepercentage voor de leningen en de verhoging van de solidariteitsbijdrage voor het hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor de dekking van de kosten is zoveel mogelijk aangesloten bij het meerjarendeckingsplan van de Voorjaarsnota 2024. Tegenover verhogingen van de kosten is ook een aantal verlagingen doorgevoerd. Deze worden in paragraaf 6.3 en hoofdstuk 7 nader toegelicht. Per saldo zijn de netto kosten € 2,600 miljoen hoger dan bij de voorjaarsnota was voorzien. Dat is inclusief het vervallen van de onttrekking aan de Bestemmingsreserve GHJ van € 0,908 miljoen. Ten opzichte van de voorjaarsnota moet derhalve € 1,692 extra gedekt worden uit belastingopbrengsten of de egalisatiereserves. Bij de voorjaarsnota is de omvang van de egalisatiereserves voor zowel de watersysteem- als de zuiveringsheffing meerjarig doorgerekend. Rekening houdend met de ondergrens voor de omvang van deze reserves resteerde in 2025 nog voldoende ruimte om deze hogere kosten binnen deze reserves op te vangen. Daarom houden we vast aan het uitgangspunt om de belastingopbrengsten alleen te laten stijgen met de toename van de autonome kosten en gemiddeld 2% voor nieuwe ontwikkelingen.

6.3 Begroting in één oogopslag

Dit hoofdstuk bevat een totaaloverzicht van de begroting. Hierin zijn de baten en lasten van het waterschap weergegeven. Voor het bekostigen van de waterschapstaken heft de Stichtse Rijnlanden waterschapsbelasting via de watersysteemheffing, de verontreinigingsheffing en de zuiveringsheffing. De zuiveringsheffing wordt gebruikt voor het zuiveren van afvalwater. De watersysteemheffing wordt aangewend voor de taken op gebied van het watersysteem en de waterveiligheid. Een deel van de kosten van de passieve beheersing van de kwaliteit van het oppervlaktewater wordt gedekt door de verontreinigingsheffing. Onderstaande figuur geeft een grafisch totaaloverzicht van de begroting.

Figuur 1: Verdeling van de begrote belastingopbrengsten over de bestuurlijke programma's

Voor het uitvoeren van haar taken maakt het waterschap kosten en realiseert het overige opbrengsten. Het saldo van de kosten en overige opbrengsten bedraagt in totaal € 178,969 miljoen. Deze netto kosten zijn verdeeld over drie bestuurlijke programma's waaronder de verschillende thema's vallen:

- Programma Zuiveringsbeheer (€ 55,873 miljoen) met de thema's 'Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair'.
- Programma Watersysteembeheer (€ 73,202 miljoen) met de thema's 'Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied' en 'Waterveilige leefomgeving'.
- Programma Besturen, organiseren en digitaliseren (€ 49,894 miljoen) met de thema's 'Bestuur, middelen en maatschappij' en 'Waterbewust leven en genieten van water'.

Van deze totale netto kosten wordt ongeveer € 205.000 gedekt door de Verontreinigingsheffing. Via de zuiverings- en de watersysteemheffing heeft het waterschap in 2025 voor het dekken van de totale netto kosten daarom een bedrag nodig van afgerond € 178,764 miljoen. Deze dekking wordt gerealiseerd door het opleggen van belastingen of door het inzetten van de egalisatiereserves die zijn gevuld met belastingen uit voorgaande jaren. In deze begroting wordt, na verrekening van de verontreinigingsheffing, volgens de voorgestelde belastingtarieven uitgegaan van een totale belastingopbrengst van afgerond € 170,515 miljoen: € 95,344 miljoen voor de watersysteemheffing en € 75,171 miljoen voor de zuiveringsheffing. In totaal wordt € 8,250 miljoen onttrokken aan de egalisatiereserves.

In onderstaande tabellen is de totale begroting met verschillende doorsnedes weergegeven: per heffing, per programma met onderliggende thema's en naar hoofdkostensoorten.

Tabel 1: Begroting 2025 verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing (bedragen x € 1.000)

Begroting 2025 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Realisatie 2023	Begroting 2024 na BW	VJN 2024 jaar 2025	Begroting 2025
Netto lasten (incl. mutaties bestemmingsreserves)				
Watersysteemheffing	81.070	91.811	98.091	100.145
Zuiveringsheffing	71.403	75.481	78.278	78.824
Totaal netto lasten*	152.473	167.292	176.369	178.969
Mutaties egalisatiereserves				
Watersysteemheffing	-1.003	-2.235	-3.381	-4.596
Zuiveringsheffing	-8.785	-8.280	-3.107	-3.653
Totaal mutaties egalisatiereserves	-9.788	-10.515	-6.487	-8.250
Belastingopbrengsten				
Verontreinigingsheffing	108	220	120	205
Watersysteemheffing	79.959	89.356	94.590	95.344
Zuiveringsheffing	62618	67.202	75.171	75.171
Totaal belastingopbrengsten	142.685	156.778	168.881	170.719
Resultaat				
Watersysteemheffing	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0

* De netto lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves

Op de volgende pagina is de begroting in één oogopslag opgenomen.

Tabel 2: Begroting in één oogopslag (bedragen x € 1.000)

Begroting 2025 per bestuurlijk programma en WBP thema	Realisatie 2023	Begroting 2024 Incl. 1e BW	VJN 2024 Jaar 2025	Begroting 2025
Kosten (bruto lasten)				
Zuiveringsbeheer	68.209	58.977	59.616	60.830
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	68.209	58.977	59.616	60.830
Watersysteembeheer	80.694	92.192	94.643	96.243
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	47.350	58.791	59.605	58.433
Waterveilige leef- en werkomgeving	33.345	33.401	35.038	37.810
Bestuur & Organisatie	45.927	51.628	56.396	56.973
Bestuur, middelen en maatschappij	45.659	51.227	55.961	56.973
Waterbewust leven en genieten van water	267	402	435	364
Personeelskosten investeringsprojecten	13.971	17.873	18.481	18.196
Totaal kosten	208.801	220.671	229.137	232.243

Overige opbrengsten (bruto baten)				
Zuiveringsbeheer	15.349-	3.964-	4.130-	4.957-
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	15.349-	3.964-	4.130-	4.957-
Watersysteembeheer	21.393-	24.410-	23.307-	23.041-
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	8.876-	11.874-	9.850-	8.123-
Waterveilige leef- en werkomgeving	12.516-	12.536-	13.457-	14.917-
Bestuur & Organisatie	5.615-	7.130-	6.849-	7.079-
Bestuur, middelen en maatschappij	5.615-	7.130-	6.849-	7.079-
Waterbewust leven en genieten van water	-	-	-	-
Geactiveerde personeelslasten	13.971-	17.873-	18.481-	18.196-
Totaal overige opbrengsten	56.328-	53.378-	52.768-	53.273-
Saldo baten en lasten				
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	152.473	167.292	176.369	178.969

Kosten gemene rekening	12.690	13.169	14.168	14.853
GR Muskusrattenbeheer (Waterveilige leef- en werkomgeving)	11.876	12.488	13.467	14.031
Netwerk Water & Klimaat (Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair)	814	681	701	821

Vervolg tabel 2: Begroting in één oogopslag (bedragen x € 1.000)

Begroting 2025 per kosten- en opbrengstesoort en mutaties reserves	Realisatie 2023	Begroting 2024 Incl. 1e BW	VJN 2024 Jaar 2025	Begroting 2025
Kosten				
Rentekosten	8.428	8.770	9.750	10.622
Afschrijvingskosten	29.559	29.889	31.722	31.799
Personeelskosten exploitatie	58.577	66.441	73.067	74.815
Personeelskosten investeringsprojecten	13.063	17.873	18.481	18.196
Overige kosten	78.939	82.248	81.260	81.459
Bijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma	9.285	8.800	8.100	8.600
Toevoeging bestemmingsreserves	10.949	6.650	6.756	6.751
Totaal kosten	208.801	220.671	229.137	232.243
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten, excl. geactiveerde lasten	25.181-	20.557-	21.017-	21.912-
Geactiveerde personeelslasten (incl. overhead)	15.529-	21.406-	22.133-	21.832-
Geactiveerde rente	875-	624-	788-	1.776-
Onttrekking bestemmingsreserves	14.743-	10.792-	8.829-	7.755-
Totaal overige opbrengsten	56.328-	53.378-	52.768-	53.273-
Saldo baten en lasten				
Saldo kosten en overige opbrengsten en bestemmingsreserve	152.473	167.292	176.369	178.969
Belastingopbrengsten				
Verontreinigingsheffing	108-	220-	220-	205-
Watersysteemheffing	79.959-	89.356-	94.590-	95.344-
Zuiveringsheffing	62.618-	67.202-	75.171-	75.171-
Totaal belastingopbrengsten	142.685-	156.778-	169.881-	170.719-
Mutaties reserves				
Mutatie egalisereserves	9.788-	10.515-	6.487-	8.250-
Saldo na netto bijdrage en mutaties reserves	-	-	-	-

Toelichting

- In de realisatie van 2023 zijn zowel de netto kosten als overige opbrengsten voor het programma Zuiveringsbeheer hoger door toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserve voor de rwzi Utrecht. Vanaf de begroting van 2024 is deze bestemmingsreserve opgeheven en komen deze mutaties van de bestemmingsreserve te vervallen. Ook de kosten van de sloop van rwzi's Utrecht en Maarssenbroek en de onttrekking aan de betreffende bestemmingsreserve, die daar tegenover staat, versterken dit beeld;
- De kosten voor gemene rekening zijn opgenomen in de programma's maar voor de duidelijkheid ook apart vermeld.

In de beleidsbegroting zijn de inhoudelijke onderwerpen per thema behandeld. In dit financiële deel worden in hoofdstuk 7 de benodigde middelen per programma gepresenteerd.

6.4 Veranderingen ten opzichte Voorjaarsnota 2024

De totale netto kosten komen voor 2025 uit op € 178,969 miljoen. Dit is € 2,600 miljoen hoger dan het kader van de Voorjaarsnota 2024 van € 176,368 miljoen. Aan dit saldo ligt een aantal mee- en tegenvallers ten grondslag. Deze worden in onderstaande tabel kort toegelicht. Een belangrijk deel van de verhoging van de netto kosten hangt samen met een min of meer administratieve wijziging: het opheffen van de bestemmingsreserve Gekanaliseerde Hollandse IJssel. De kosten blijven deel uitmaken van de netto kosten maar doordat de onttrekking aan de bestemmingsreserve vervalt dalen de overige opbrengsten. Door deze wijziging stijgen de netto kosten met € 0,908 miljoen. Zonder deze wijziging is de begroting voor 2025 € 1,692 miljoen hoger dan het financieel kader van de voorjaarsnota. Het verschil in het totaal van de netto kosten van Begroting 2025 met Voorjaarsnota 2024 wordt in onderstaande tabel verklaard.

Tabel 3: Ontwikkelingen na Voorjaarsnota 2024 (bedragen x € 1.000)

Voordelen t.o.v. kader Voorjaarsnota 2024		Nadelen t.o.v. kader Voorjaarsnota 2024	
Onderwerp	Bedrag	Onderwerp	Bedrag
Lagere rentelasten	€ 0,115 miljoen	Verhoging solidariteitsbijdrage HWBP	€ 0,500 miljoen
		Hogere kosten afzet slib door prijsstijging SNB	€ 0,405 miljoen
		Hogere afschrijvingslasten	€ 0,075 miljoen
		Hogere kosten MRB	€ 0,132 miljoen
		Saldo oplossen kleine knelpunten per afdeling	€ 0,087 miljoen
		Hogere indexeringspersoneelskosten	€ 0,210 miljoen
		Hogere indexeringsoverige kosten en opbrengsten	€ 0,310 miljoen
		Overige kostenstijgingen	€ 0,088 miljoen
Totaal voordelen	€ 0,115 miljoen	Totaal nadelen	€ 1,807 miljoen
Saldo (nadeel)			€ 1,692 miljoen

Een uitgebreidere toelichting op de veranderingen ten opzichte van de begroting van 2024 zijn per bestuurlijk programma in hoofdstuk 7 opgenomen.

6.5 Meerjarenbegroting 2025-2029

Tabel 4: Meerjarenbegroting 2024-2029 (bedragen x € 1.000)

Begroting 2025 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Begroting 2024 **	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto lasten						
Watersysteemheffing	92.707	100.145	106.384	111.015	116.922	122.763
Zuiveringsheffing	76.462	78.824	80.450	82.319	85.795	90.619
Totaal netto lasten*	169.170	178.969	186.834	193.334	202.717	213.381
<i>ontwikkeling</i>		7,0%	4,4%	3,5 %	4,9%	5,3%
Belastingopbrengsten						
Verontreinigingsheffing	220	205	211	217	224	231
Watersysteemheffing	89.156	95.344	101.522	106.693	113.140	119.521
Zuiveringsheffing	68.002	75.717	76.870	79.137	83.010	88.232
Totaal belastingopbrengsten	157.378	170.719	178.603	186.048	196.374	207.984
<i>ontwikkeling</i>		8,5%	4,6%	4,2%	5,6%	5,9%
Mutaties egalisereserves						
Watersysteemheffing	-3.331	-4.596	-4.862	-4.322	-3.782	-3.241
Zuiveringsheffing	-8.460	-3.653	-3.580	-3.182	-2.785	-2.387
Totaal mutaties egalisereserves	-11.792	-8.250	-8.442	-7.504	-6.566	-5.628
Resultaat						
Watersysteemheffing	0	0	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0	0	0

* De netto lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves.

** Voor de vergelijkbaarheid van de belastingopbrengsten en de mutaties van de egalisereserves is er voor gekozen om de cijfers van 2025 tot en met 2029 te vergelijken met de initiële begroting van 2024.

Algemeen

Voorop moet worden gesteld dat ramingen per definitie onzeker zijn en dat dit zeker geldt voor ramingen die meerdere jaren vooruit kijken. Indexcijfers kunnen snel veranderen. Dat geldt ook voor grote kostenposten als de solidariteitsbijdrage aan het HWBP en bijvoorbeeld energiekosten. Daarnaast hangt de ontwikkeling van de kosten meerjarig ook nauw samen met de ontwikkeling van de rente en het tempo waarin investeringsprojecten kunnen worden afgerond.

Bovenstaande meerjarenbegroting is opgesteld door de Begroting 2025 aan te passen voor de nu bekende wijzigingen voor de komende jaren. Deze wijzigingen bestaan onder andere uit indexeringen van personeelskosten en overige kosten en opbrengsten maar ook uit concrete doorwerkingen van beleid dat de laatste jaren is ingezet. Ook zijn de stijgingen van de kapitaallasten verwerkt. Deze hangen samen met de investeringsuitgaven van de komende jaren maar ook van de afgelopen jaren. Die leiden immers tot afschrijvingslasten en nieuwe leningen. Financiering van de investeringen met vreemd vermogen (geldleningen) leidt tot rentelasten. Dat geldt niet alleen voor de omvang van de financiering maar ook voor de voorwaarden (het rentepercentage) waartegen de leningen kunnen worden afgesloten. Nieuw beleid voor 2026 en verder is nog niet bekend en derhalve niet in de meerjarenbegroting verwerkt.

Ontwikkeling netto lasten

De stijging van de netto kosten wijkt af van het beeld van de voorjaarsnota. Eerder is al aangegeven dat de netto kosten voor 2025 volgens de begroting hoger zijn dan bij de voorjaarsnota. Dat geldt ook voor de jaren 2026 tot en met 2029. Uiteindelijk zijn de netto kosten in 2029 volgens de huidige meerjarenraming ongeveer € 8,7 miljoen hoger dan bij de voorjaarsnota werd verwacht. Gemiddeld bedraagt de stijging van de kosten in die periode ongeveer 5,0% tegenover 4,1% bij de voorjaarsnota. Hieraan ligt een aantal concrete oorzaken ten grondslag:

- De hogere indexeringen voor personeelskosten en overige kosten en opbrengsten voor 2025 werken meerjarig door en leiden uiteindelijk tot een hoger kostenniveau in 2026 en verder. De indexeringen voor 2026 zijn gemiddeld weliswaar hoger dan bij de voorjaarsnota maar hebben een relatief kleine invloed;
- Door verhogingen van de investeringsuitgaven stijgen zowel de afschrijvings- als de rentelasten meer dan verwacht;
- Een nieuwe opgave van de reeks voor de solidariteitsbijdragen HWBP voor 2025 tot en met 2029 geeft een beeld waarin deze bijdrage sterker oploopt dan voorheen. In de meerjarenraming zijn onderstaande bedragen opgenomen.

Tabel 5: Meerjarenraming solidariteitsbijdragen HWBP (bedragen x € 1.000)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Solidariteitsbijdrage HWBP	8.800	8.600	8.000	8.500	9.700	10.500

In het meerjarenbeeld lopen de kosten voor energie en grondstoffen, net als bij de Voorjaarsnota 2024, met de normale indexering van de overige kosten mee. Voor het jaar 2025 zijn deze kosten ten opzichte van de begroting van 2024 met € 1,2 miljoen verlaagd. Ondanks deze verlaging zijn deze kosten structureel ongeveer € 3,0 miljoen hoger dan voor de energiecrisis.

Ontwikkeling belastingopbrengsten en mutaties van de egalisereserves

Voor de doorrekening van de benodigde belastingopbrengsten is uitgegaan van het saldo van de netto kosten per heffing en de (aflopende) inzet van de egalisereserves volgens de 10-jarige doorrekening van de ruimte in die reserves. Doordat de inzet van de egalisereserves jaarlijks met ongeveer € 1 miljoen daalt stijgen de belastingopbrengsten niet alleen om de stijging van de netto kosten op te vangen maar ook om deze lagere dekking vanuit de reserves te compenseren. Eventuele werkelijke inzet van deze reserves is jaarlijks onderwerp van besluitvorming in het algemeen bestuur bij het vaststellen van de begroting en de belastingtarieven.

6.6 Investeringsniveau

Meerjaren Investeringsplanning 2025-2029

De groei van het investeringsniveau zet de komende jaren door. Waar in 2025 sprake is van een begroot investeringsniveau, zonder afslag van de overprogrammering, van afgerond € 122 miljoen, stijgt dit niveau tot meer dan € 240 miljoen in 2027. Dit is grotendeels het gevolg van het in uitvoering komen van de deeltrajecten van de Sterke Lekdijk (aandeel bijna € 105 miljoen). Maar ook onder het programma Zuiveringsbeheer stijgen de investeringsuitgaven sterk: van ruim € 15 miljoen in 2025 tot € 87 miljoen in 2027 en ruim € 100 miljoen in 2029. Voor de Sterke Lekdijk worden de kapitaallasten beperkt omdat de investeringsuitgaven voor de sobere en doelmatige versterking van de Lekdijk voor 90% worden gedekt uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De investeringen in de rioolwaterzuiveringen werken op termijn wel volledig door in de exploitatiebegroting. Dat effect doet zich pas aan het eind van de meerjarenbegroting voor.

7. Toelichting financiële ontwikkelingen per programma

7.1 Belangrijkste verschillen Zuiveringsbeheer 2024 en 2025

- Rentekosten: De rentekosten voor zuiveringsbeheer stijgen ten opzichte van de begroting van 2024 mee met HDSR brede rentekosten als gevolg van de hogere rentes op geld- en kapitaalmarkt en toename van het financieringsvolume voor de investeringsopgaven;
- Personeelskosten: De personeelskosten stijgen meer dan op basis van de indexering van de loonvoet mag worden verwacht. Conform de voorjaarsnota is extra capaciteit begroot voor de uitvoering van de zuiveringsvisie en het versterken van de organisatie in het algemeen en voor de complexiteit van de rwzi Utrecht in het bijzonder;
- Overige kosten: Per saldo is de stijging van de overige kosten relatief klein. Tegenover de autonome stijging van de kosten door indexering en de € 405.000 hogere kosten van verwerking van slib staan lagere kosten voor elektriciteit. Deze zijn ten opzichte van de begroting van 2024 met ongeveer € 1,2 miljoen verlaagd. Ondanks deze verlaging zijn deze kosten nog altijd meer dan verdubbeld ten opzichte van voor de grote prijsstijgingen;
- Overige opbrengsten: De stijging van de overige opbrengsten is relatief groot: deze worden in 2025 op bijna € 1,0 miljoen meer begroot dan voor 2024. Door zowel de stijging van het tarief als van de hoeveelheid afvalwater die voor andere waterschappen wordt gezuiverd stijgt de opbrengst grensoverschrijdend afvalwater met ongeveer € 370.000. Ook worden er ongeveer € 300.000 meer subsidies voor Life IP Klimaatadaptatie begroot. Deze vergoeding wordt ontvangen in het kader van Netwerk Water en Klimaat en daar tegenover staan ook uitgaven in dit verband. Ten slotte is de vergoeding voor de bemonstering in het kader van de Covid-monitoring hoger begroot dan in 2024.

Tabel 5: Verschillen Zuiveringsbeheer 2025 t.o.v. 2024 (bedragen x € 1.000)

Begroting 2025 Programma Zuiveringsbeheer	Realisatie 2023	Begroting 2024 (na 1 ^e BW)	Begroting 2025
Kosten			
Rentekosten	4.686	4.746	5.017
Afschrijvingskosten	17.026	16.383	16.691
Personeelskosten	6.500	6.578	7.298
Overige kosten	34.186	31.194	31.724
Toevoeging aan bestemmingsreserves	5.810	75	100
Totaal kosten	68.209	58.977	60.830
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	4.191-	3.614-	4.607-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	11.157-	350-	350-
Totaal overige opbrengsten	15.349-	3.964-	4.957-
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	52.860	55.012	55.873
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven			
Reguliere taken			
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	52.411	54.200	54.897
Dynamische opgaven			
Circulaire Waterketen	449	812	976

7.2 Belangrijkste verschillen Watersysteembeheer 2024 en 2025

- Rentekosten: De rentekosten voor de watersysteemheffing stijgen veel meer dan de HDSR-brede rentekosten. De stijging is bij dit programma relatief groot doordat nu ook aan de projecten van de Sterke Lekdijk rente wordt toegerekend. Hier tegenover staan, door het toerekenen van rentelasten aan investeringsprojecten, overige opbrengsten;
- Afschrijvingskosten: door de afronding van een aantal grote projecten in 2024 stijgen de afschrijvingskosten met meer dan € 1,0 ten opzichte van de begroting van 2024. Eén van de grotere projecten die worden afgerond is het eerste traject van de Sterke Lekdijk: Salmsteke. Door de lange afschrijvingstermijn van 40 jaar is de invloed ondanks de omvang van het project nog relatief klein. Een aantal oeverprojecten dat wordt geactiveerd heeft juist een relatief korte afschrijvingsperiode (van 10 jaar) en die hebben daardoor juist een relatief grote invloed op de stijging van de afschrijvingslasten;
- Personeelskosten: Door capaciteitsuitbreiding, die in het kader van de voorjaarsnota is doorgevoerd, stijgen de personeelskosten meer dan alleen op basis van de indexering mag worden verwacht. Het gaat daarbij om extra personeel in het kader van bijvoorbeeld het realiseren van de KRW-doelstellingen en voor het versterken van de organisatie voor digitale transformatie, de crisisorganisatie en de extra beheerlast die voortkomt uit de projecten van de Sterke Lekdijk;
- Overige kosten: De verlaging van de overige kosten is toe te schrijven aan lagere diensten van derden voor de uitvoering van het baggerprogramma;
- Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP): Op basis van de opgave van het HWBP is de begrote bijdrage voor 2025 met € 200.000 verlaagd ten opzichte van 2024. Ten opzichte van het beeld van de voorjaarsnota is er echter sprake van een verhoging van € 500.000 (doordat de eerder aangegeven daling uitblijft);
- Overige opbrengsten: Vanwege een hogere personele inzet op projecten en hogere rentelasten voor de financiering van projecten worden meer kosten geactiveerd (ten laste van investeringsprojecten gebracht). Daardoor stijgen de overige opbrengsten;
- Onttrekking aan bestemmingsreserves: Vanwege het opheffen van de Bestemmingreserve GHJ wordt er € 0,908 miljoen minder aan bestemmingsreserves onttrokken. Verder wordt er vanwege lagere uitgaven aan het baggerprogramma minder onttrokken aan de betreffende bestemmingsreserve;
- Dynamische opgave Gezond Water: de eerder vermelde stijging van de personeelskosten werkt vooral door in deze dynamische opgave.

Tabel 6: Verschillen Watersysteembeheer 2025 t.o.v. 2024 (bedragen x € 1.000)

Programma Watersysteembeheer	Realisatie 2023	Begroting 2024 (na 1 ^e BW)	Begroting 2025
Kosten			
Rentekosten	3.540	3.816	5.354
Afschrijvingskosten	11.596	12.063	13.102
Personeelskosten	23.598	29.511	33.110
Overige kosten	27.725	31.536	29.455
Toevoeging aan bestemmingsreserves	4.951	6.467	6.622
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	9.285	8.800	8.600
Totaal kosten	80.694	92.192	96.243
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	18.443-	14.654-	16.546-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	2.950-	9.757-	6.494-
Totaal overige opbrengsten	21.393-	24.410-	23.041-
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	59.302	67.782	73.202
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven			
Reguliere taken			
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	33.588	39.181	42.238
Waterveilige leef- en werkomgeving	20.736	20.865	22.893
Totaal netto kosten	54.324	60.046	65.131
Dynamische opgaven			
Bodemdaling Veenweide	452	1.761	1.608
Gezond Water	2.653	3.539	3.892
Sterke Lekdijk	92	-	-
Toekomstbestendig Watersysteem	1.780	2.436	2.571
Totaal netto kosten	4.977	7.736	8.071

7.3 Belangrijkste verschillen Besturen, organiseren en digitaliseren 2024 en 2025

- Afschrijvingskosten: Door uitgaven aan hardware voor kantoorautomatisering en mobiele telefoons stijgen de afschrijvingslasten relatief veel. Dat komt mede door de korte afschrijvingstermijn van 3 jaar die voor dergelijke investeringen van toepassing is. Dat geldt ook voor de aanpassingen die aan de AB-zaal worden gedaan en de uitgaven voor kantoormeubilair;
- Personeelskosten: Naast de indexering van de personeelskosten wordt de stijging tussen 2024 en 2025 veroorzaakt door de uitbreiding van capaciteit om invulling te geven aan de digitale transformatie. Vanuit de voorjaarsnota is versterking verwerkt voor proces automatisering en Crisisbeheersing XL;
- Overige kosten: Via de Voorjaarsnota 2024 zijn voor een aantal onderdelen van de organisatie extra middelen beschikbaar gesteld voor het versterken van de organisatie en het werken aan de Digitale transformatie. Dit betreft niet alleen capaciteit maar het gaat ook om overige kosten in de vorm van diensten van derden of externe deskundige adviezen. Verder zijn de begrote bedragen voor bijvoorbeeld opleidingen verhoogd;
- Digitale Transformatie (Dynamische opgave): de eerder genoemde verhogingen van de begroting voor zowel de personele als de overige kosten voor Digitale transformatie leiden vanzelfsprekend ook tot hogere kosten voor deze dynamische opgave;
- Duurzaamheid (Dynamische opgave): de extra middelen die via de voorjaarsnota beschikbaar zijn gesteld voor het aanvalsplan Biodiversiteit vallen onder het programma Duurzaamheid.

Tabel 7: Verschillen Besturen, organiseren en digitaliseren 2025 t.o.v. 2024 (bedragen x € 1.000)

Begroting 2025	Realisatie 2023	Begroting 2024 (na 1 ^e BW)	Begroting 2025
Programma Besturen, organiseren en digitaliseren			
Kosten			
Rentekosten	202	208	251
Afschrijvingskosten	938	1.443	2.006
Personeelskosten	27.576	30.354	34.408
Overige kosten	17.023	19.516	20.279
Toevoeging aan bestemmingsreserves	188	108	29
Totaal kosten	45.927	51.628	56.973
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	4.979-	6.446-	6.169-
Onttrekking aan bestemmingsreserves	636-	685-	910-
Totaal overige opbrengsten	5.615-	7.130-	7.079-
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	40.311	44.498	49.894
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven			
Reguliere taken			
Bestuur, middelen en maatschappij	38.647	42.385	45.407
Waterbewust leven en genieten van water	-	-	-
Totaal netto kosten	38.647	42.385	45.407
Dynamische opgaven			
Digitale Transformatie	417	455	2.652
Duurzaamheid	972	1.257	1.470
Omgevingswet	-	-	-
Waterbewust Leven	267	402	364
Toekomst Bestendig Begroten	8	-	-
Totaal netto kosten	1.664	2.113	4.486

8. Dekkingsmiddelen

8.1 Overzicht dekkingsmiddelen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de dekkingsmiddelen conform de nieuwe BBVW. Daarbij zijn de belastingopbrengsten van de verschillende heffingen weergegeven en worden de overige dekkingsmiddelen apart vermeld. Bij HDSR bestaan deze alleen uit de post Dividenden waarop het te verwachten dividend van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) is begroot. Bij de berekening van de benodigde dekking uit belastingen en egalisatiereserves wordt deze post in mindering gebracht op de netto kosten.

Binnen HDSR wordt niet gewerkt met een rekenrente maar worden de volledige begrote of gerealiseerde rentekosten verdeeld over de assets en het onderhanden werk. Er is daarom geen sprake van een Saldo van de financieringsfunctie. Ook begroten we geen Overige algemene opbrengsten.

Tabel 8: Overzicht dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)

Dekkingsmiddelen	VJN 2024	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2024 na 1 ^e BW	Begroting 2025
Belastingopbrengsten					
a. Watersysteemheffing	94.590-	79.959-	89.156-	89.356-	95.344-
b. Zuiveringsheffing	75.171-	62.618-	68.002-	67.202-	75.171-
c. Verontreinigingsheffing	120-	108-	220-	220-	205-
d. Totaal belastingopbrengsten (a t/m c)	169.881-	142.685-	157.378-	156.778-	170.719-
Overige dekkingsmiddelen					
e. Dividenden	-	235-	235-	235-	235-
f. Saldo van de financieringsfunctie	-	-	-	-	-
g. Overige algemene opbrengsten	-	-	-	-	-
h. Totaal overige dekkingsmiddelen (a t/m c)	-	235-	235-	235-	235-

8.2 Kostentoedeling

Alle begrote kosten en overige opbrengsten worden geregistreerd op kostendragers. Deze zijn te onderscheiden in twee soorten: kostendragers die direct volledig aan een programma worden toegerekend en kostendragers die bijdragen aan verschillende programma's, de indirecte kostendragers. De kosten op de laatstgenoemde worden via de verhouding van de begrote uren verdeeld naar de directe kostendragers en op die wijze verdeeld over de programma's.

Ook voor de berekening van de belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de kostendragers. De (deels toegerekende) kosten en opbrengsten op de directe kostendragers worden via een verdeelsleutel verdeeld naar de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing.

De uiteindelijk toedeling van kosten naar de verschillende belastingcategorieën verschilt per heffing. Binnen de watersysteemheffing wordt de verdeling van de toegerekende netto kosten naar de verschillende belastingcategorieën geregeld door de kostentoedelingsverordening. Voor het belastingjaar 2024 is een technische herziening van deze verordening doorgevoerd (vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 4 oktober 2023). Deze is ook voor het belastingjaar 2025 op de watersysteemheffing van toepassing. De netto kosten van de zuiveringsheffing komen volledig voor rekening van de belastingplichtigen voor het tarief zuiveringsheffing.

Tabel 9: Kostentoedelingspercentages 2025

Belastingcategorie	Kostentoedelingsverordening 2022	Kostentoedelingsverordening 2024	Ontwikkeling 2024/2022
Watersysteemheffing Ingezetenen	41,0%	42,0%	2,4%
Watersysteemheffing Ongebouwd	7,1%	7,1%	0,0%
Watersysteemheffing Natuur	0,1%	0,1%	0,0%
Watersysteemheffing Gebouwd	51,8%	50,8%	-1,9%
Zuiveringsheffing	100,0%	100,0%	0,0%

In 2025 wordt, voor het belastingjaar 2026, een nieuwe kostentoedelingsverordening voor de watersysteemheffing door het algemeen bestuur vastgesteld. Daarbij worden de uitgangspunten van het nieuwe belastingstelsel gehanteerd. Voor de kostentoedeling betekent dit dat deze is gebaseerd op de kenmerken van ons beheergebied. Voorbeelden hiervan zijn bevolkingsdichtheid, aantal hectaren natuur en aantal hectaren ongebouwd. Voor de invulling van de bestuurlijke ruimte daarin, worden vanuit de Unie van Waterschappen handreikingen opgesteld en wordt de motie over het profijitbeginsel uitgewerkt. Deze documenten komen in het najaar van 2024 voor het algemeen bestuur beschikbaar. Omdat de eventueel gewijzigde kostentoedelingspercentages nu nog niet beschikbaar zijn, worden voor de meerjarige doorrekening van de belastingopbrengsten in deze begroting bovengenoemde percentages uit de kostentoedelingsverordening uit 2024 gebruikt.

8.3 Belastingopbrengsten 2025

De laatste jaren is voor de belastingtarieven steeds zoveel mogelijk uitgegaan van een gelijkmatige ontwikkeling van de tarieven en op termijn kostendekkende tarieven. Daarbij wordt nadrukkelijk ook rekening gehouden met de standen van de egalisatiereserves.

Gemiddeld stijgen de voor 2025 begrote netto kosten ten opzichte van de begroting 2024 (na begrotingswijziging) met 7,0%. Deze stijging is niet gelijkmatig verdeeld over de beide heffingen: de kosten van de watersysteemheffing stijgen met 9,1% en de kosten van de zuiveringsheffing met 4,4%. Door inzet van de egalisatiereserves kan de kostenontwikkeling in 2025 voor de watersysteemheffing worden opgevangen binnen een verhoging van de belastingopbrengsten van 6,9%. Voor de zuiveringsheffing stijgen de belastingopbrengsten met 10,5%. Dat is meer dan de kostenstijging voor deze heffing. De extra verhoging van de belastingopbrengsten is noodzakelijk om de voor 2024 gestegen kosten voor energie en grondstoffen structureel te dekken. Tot en met 2024 werden deze uit bestemmings- en egalisatiereserves gedekt omdat werd aangenomen dat de prijzen hiervoor zich weer zouden normaliseren. De hogere prijzen blijken echter grotendeels structureel van aard en daarom is er bij de voorjaarsnota voor gekozen om deze via de belastingopbrengsten structureel te dekken. In totaal stijgen de belastingopbrengsten met 8,5%.

Tabel 10: Begrote belastingopbrengsten 2025 (bedragen x € 1.000)

	Vastgesteld 2024	Voorgesteld 2025	Ontwikkeling 2025/2024
Watersysteemheffing Ingezetenen	37.093	39.935	7,7 %
Watersysteemheffing Ongebouwd	6.698	7.031	5,0 %
Watersysteemheffing Natuur	83	82	-1,6 %
Watersysteemheffing Gebouwd	45.283	48.296	6,7 %
Subtotaal watersysteemheffing	89.156	95.344	6,9 %
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	68.002	75.171	10,5 %
Subtotaal watersysteem- en zuiveringsheffing	157.158	170.515	8,5 %
Verontreinigingsheffing	220	205	-6,8 %
Totaal belastingopbrengsten	157.378	170.719	8,5 %

Vaststelling van de belastingtarieven

De belastingtarieven voor 2025 worden tegelijkertijd met deze begroting door het algemeen bestuur vastgesteld. De tarieven komen tot stand door de begrote belastingopbrengsten per categorie om te slaan over het belastingdraagvlak van de verschillende belastingcategorieën. De hoogte van de belastingtarieven wordt daardoor niet alleen beïnvloed door het begrote niveau van de netto kosten en de mutaties van de egalisereserves maar ook door de ontwikkeling van de grondslagen: het aantal hectare grond voor Natuur en Ongebouwd, het aantal ingezetenen, de WOZ-waarde voor Gebouwd en het aantal vervuilingseenheden voor de zuiveringsheffing.

Ontwikkeling belastingdraagvlak

De heffingsmaatstaven ontwikkelen zich doorgaans redelijk voorspelbaar. Voor de meeste categorieën is er jaarlijks sprake van een lichte groei omdat deze heffingsmaatstaven samenhangen met het areaal woningen. Dat geldt voor Ingezetenen, Gebouwd en Zuiveringsheffing (woningen). Voor Ongebouwd geldt juist dat hectares 'weglekken' naar Gebouwd en Natuur waardoor het draagvlak de laatste jaren is gedaald.

Dit jaar zijn er echter enkele afwijkende ontwikkelingen in het draagvlak terug te zien. Het draagvlak voor Ongebouwd wordt door BghU voor 2025 2,4% hoger ingeschat dan in 2024 en voor Natuur juist 1,6% lager. De stijging bij Ongebouwd hangt deels samen met de daling van Natuur: door herijking van de arealen zijn gronden overgeheveld van Natuur naar Ongebouwd. Datzelfde geldt voor hectares van Gebouwd. Voorheen maakten sommige percelen deel uit van het gewaardeerde object Gebouwd maar nu tellen deze gronden mee bij Ongebouwd. Daarnaast zien we wel de verwachte groei van het aantal huishoudens (ingezetenen) maar dit zien we niet terug in de ontwikkeling van het aantal vervuilingseenheden voor de Zuiveringsheffing woningen. Het draagvlak voor de totale Zuiveringsheffing daalt, ondanks de groei van het aantal woningen, met 0,8%. Dit is een herijking die BghU heeft doorgevoerd op basis van de realisatie van 2024 en oudere jaren.

Gebouwd is een bijzondere categorie voor wat betreft de ontwikkeling van de heffingsmaatstaf. De verandering van de totale WOZ-waarde wordt beïnvloed door de ontwikkelingen op de markt voor onroerend goed, voor zowel voor woningen als voor bedrijfspanden, maar ook door de nieuwbouw. Er is dan ook sprake van zowel prijs- als hoeveelheidseffect. De totale groei van de totale WOZ-waarde bedraagt 8,9%. Deze groei is opgebouwd uit een gemiddelde stijging van de waarde voor woningen en bedrijven van 6,4% (prijsseffect) en een uitbreiding van het areaal met ongeveer 1,0% (hoeveelheidseffect). Verder is het draagvlak bijgesteld op basis van de realisatiegegevens van 2024. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de heffingsmaatstaven waarin ook de ontwikkeling tussen 2024 en 2025 is opgenomen.

8.4 Kwijtschelding

Een waterschap kan op grond van de wet kwijtschelding verlenen als een belastingschuldige niet in staat is om, anders dan met buitengewoon bezwaar, een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen. Of geheel of gedeeltelijk kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit en het vermogen van de

belastingsschuldige. Bij de berekening daarvan mag worden afgeweken van de ministeriële regeling. Bij het bepalen van de kosten van bestaan mogen ruimere regels worden gesteld dan 90% van de bijstandsnorm. HDSR voert een actief en maximaal kwijtscheldingsbeleid en gaat voor de kosten van bestaan uit van 100% van de bijstandsnorm. Daardoor wordt maximale kwijtschelding verleend. Ook ondernemers die een zelfstandig bedrijf of beroep uitoefenen kunnen voor hun privébelastingen voor kwijtschelding in aanmerking komen.

Aan bijstandsgerechtigden, inwoners die uitsluitend een AOW-uitkering hebben en ondernemers met een BBZ-uitkering, wordt in de regel geautomatiseerd kwijtschelding verleend. Deze groep bestaat ongeveer uit 15.800 belastingplichtige huishoudens en hoeft dus geen verzoek om kwijtschelding in te dienen. Dit houdt in dat er voor de zuiveringsheffing rekening wordt gehouden met bijna 30.000 automatisch kwijtgescholden vervuilingseenheden. Kwijtschelding is in principe alleen mogelijk voor de belastingcategorieën Ingezetenen en Zuiveringsheffing. Bij de Zuiveringsheffing geldt kwijtschelding alleen voor woningen. In uitzonderlijke gevallen wordt ook bij de categorie Gebouwd kwijtschelding verleend. In onderstaande tabel zijn per belastingcategorie de bedragen opgenomen die naar verwachting voor 2025 worden kwijtgescholden. Met deze bedragen is de vaststelling van de belastingtarieven rekening gehouden en zijn gebaseerd op de opgave van de heffingsmaatstaven (zie bijlage 1). Op die manier wordt de derving van belastingopbrengsten door het verlenen van kwijtschelding binnen de betreffende belastingcategorie opgevangen. Feitelijk verhoogt kwijtschelding de netto kosten die aan een belastingcategorie zijn toegerekend.

Tabel 11: Begrote kwijtschelding 2025 (bedragen x € 1.000)

	Begroting 2024	Begroting 2025	Ontwikkeling 2025/2024
Watersysteemheffing Ingezetenen	2.528	2.909	15,1 %
Watersysteemheffing Ongebouwd	-	-	- %
Watersysteemheffing Natuur	-	-	- %
Watersysteemheffing Gebouwd	-	-	- %
Subtotaal watersysteemheffing	2.528	2.909	15,1 %
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	2.934	3.269	11,4 %
Subtotaal watersysteem- en zuiveringsheffing	5.462	6.178	13,1 %
Verontreinigingsheffing	-	-	- %
Totaal belastingopbrengsten	5.462	6.178	13,1 %

Tabel 12: Begrote kwijtschelding 2025 (bedragen x € 1.000)

	Kosten 2025	Kwijtschelding 2025	Aandeel kwijtschelding
Watersysteemheffing Ingezetenen	41.971	2.909	6,9 %
Watersysteemheffing Ongebouwd	7.095	-	0,0 %
Watersysteemheffing Natuur	100	-	0,0 %
Watersysteemheffing Gebouwd	50.764	-	0,0 %
Subtotaal watersysteemheffing	99.930	2.909	2,9 %
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	78.824	3.269	4,1 %
Totaal watersysteem- en zuiveringsheffing	178.754	6.178	3,5 %

De stijging van de begrote bedragen voor kwijtschelding bedraagt gemiddeld 13,1%. Deze stijging is relatief groot en heeft twee oorzaken: de belastingtarieven voor de categorieën waarin kwijtschelding vooral plaatsvindt stijgen relatief veel: Ingezetenen met 6,3% en Zuiveringsheffing met 11,4%. Daarbij valt op dat de stijging van de kwijtschelding bij de Zuiveringsheffing volledig is toe te schrijven aan de stijging van het tarief en dat er bij Ingezetenen nog een hoeveelheidscomponent aan bijdraagt. In de heffingsmaatstaven in bijlage 1 is terug te zien dat het aantal gezinnen dat in aanmerking komt voor kwijtschelding stijgt met 8,3%. Deze correctie is gebaseerd op de realisatiecijfers van 2023 en 2024.

8.5 Ontwikkeling belastingtarieven

In onderstaande tabel zijn de belastingtarieven voor 2025 afgezet tegen de belastingtarieven van 2024. De berekening van onderstaande tarieven wordt uitgebreid toegelicht in de stukken bij de belastingverordeningen. Deze liggen in dezelfde vergadering van het algemeen bestuur ter besluitvorming voor.

Tabel 13: Voorgestelde belastingtarieven 2025

	Vastgesteld 2024	Begroting 2025 kostendekkend	Begroting 2025 voorgesteld	Ontwikkeling 2025/2024
Watersysteemheffing Ingezetenen (per huishouden)	€ 110,31	€ 123,20	€ 117,23	6,3 %
Watersysteemheffing Ongebouwd (per hectare)	€ 117,03	€ 121,11	€ 120,03	2,5 %
Watersysteemheffing Natuur (per hectare)	€ 6,87	€ 8,40	€ 6,87	0 %
Watersysteemheffing Gebouwd (per € 2.500 WOZ-waarde)	€ 0,58	€ 0,63	€ 0,57	-2,1 %
Watersysteemheffing Gebouwd (van de WOZ)	0,02320%	0,02540%	0,2272%	-2,1 %
Zuiveringsheffing/ verontreinigingsheffing (per vervuilingseenheid)	€ 66,11	€ 77,23	€ 73,65	11,4 %

8.6 Mate kostendekkendheid

De mate waarin de tarieven per belastingcategorie de aan deze categorie toebedeelde netto kosten dekken zegt iets over benodigde inzet van egaliseringsreserves voor een gelijkmatige tariefontwikkeling voor de komende jaren. In onderstaande tabel is per tarief aangegeven in welke mate het tarief de toegerekende netto kosten dekt. Een percentage dat kleiner is dan 100% betekent dat het tarief de kosten niet volledig dekt en een percentage van meer dan 100% betekent dat het tarief hoger is dan kostendekkend. Precies 100% betekent een kostendekkend tarief. Voor het lager dan kostendekkend vaststellen van belastingtarieven is de inzet van egaliseringsreserves nodig om, samen met de belastingopbrengsten die via het tarief worden gegenereerd, alle kosten te dekken. Bij een tarief dat hoger is dan kostendekkend groeit de egaliseringsreserve van de betreffende belastingcategorie.

Tabel 14: Mate van kostendekkendheid belastingtarieven 2025

	Begroting 2025 kostendekkend	Begroting 2025 voorgesteld	Mate van kostendekkendheid 2025	Mate van kostendekkendheid 2024
Watersysteemheffing Ingezetenen (per huishouden)	€ 123,20	€ 117,23	95,1 %	95,5 %
Watersysteemheffing Ongebouwd (per hectare)	€ 121,11	€ 120,03	99,1 %	102,0 %
Watersysteemheffing Natuur (per hectare)	€ 8,40	€ 6,87	81,8 %	89,8 %
Watersysteemheffing Gebouwd (per € 2.500 WOZ)	€ 0,60	€ 0,57	95,1 %	96,4 %
Watersysteemheffing Gebouwd (van de WOZ)	0,02388%	0,02416%	95,1 %	96,4 %
Zuiveringsheffing/ verontreinigingsheffing (per ve)	€ 77,23	€ 73,65	95,4 %	88,9 %

Voor alle belastingtarieven worden in 2025 egaliseringsreserves ingezet om de tarieven te dempen. Voor de watersysteemheffing is dit deels toe te schrijven aan het opheffen van de bestemmingsreserve GHJJ. Daardoor worden de betreffende kosten nu uit de egaliseringsreserve van de watersysteemheffing gedekt. Daardoor is de mate van kostendekkendheid bij deze heffing ten opzichte van 2024 gedaald. De mate van kostendekkendheid voor de zuiveringsheffing is juist gestegen: van 88,9% in 2024 tot 95,4% in 2025. Deze stijging is het gevolg van de keuze om de voor 2024 gestegen kosten voor energie en grondstoffen te dekken uit belastingopbrengsten en niet meer uit bestemmings- en egaliseringsreserves.

8.7 Lastendruk

Via het eigen belastingstelsel bekostigen de waterschappen hun taken grotendeels zelf. Deze wijze van bekostiging garandeert dat er voldoende geld is voor de essentiële bescherming tegen overstromingen en goed waterbeheer, zonder dat er sprake is van financiële concurrentie met andere overheidstaken. Omdat ieder beheergebied anders is en de besturen van de waterschappen andere keuzes maken, verschilt de belastingdruk van waterschap tot waterschap. In deze paragraaf wordt alleen de belastingdruk voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning weergegeven. De waterschappen hebben dit gezamenlijk als financieel kengetal benoemd en hanteren, voor de vergelijkbaarheid, daarbij dezelfde uitgangspunten.

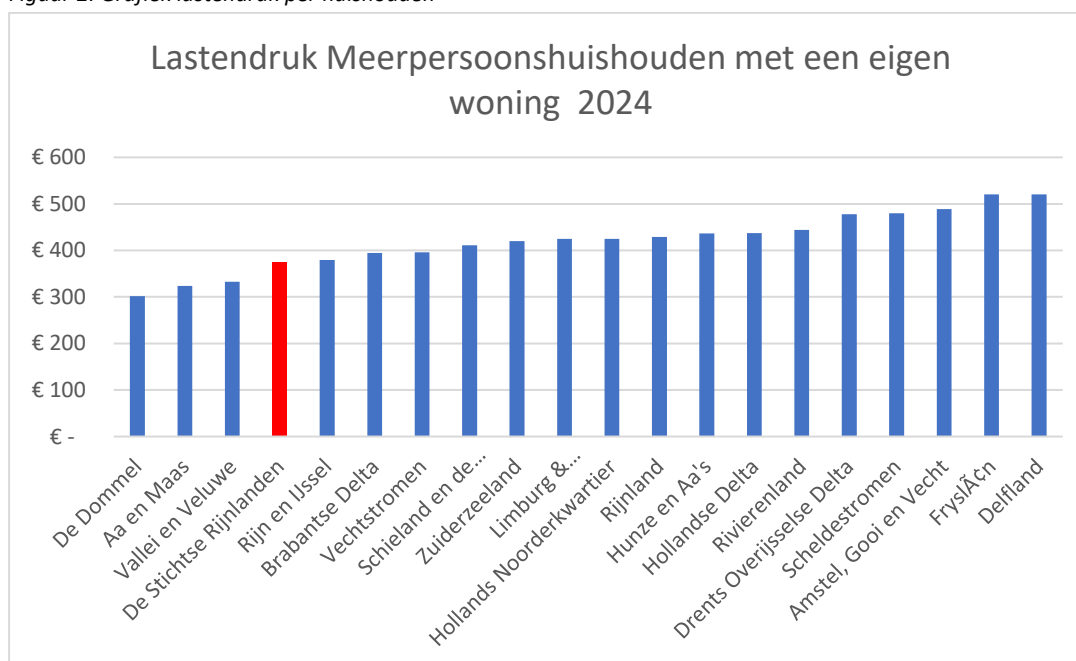
Tabel 15: Ontwikkeling Lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning

	HDSR 2023	HDSR 2024	HDSR 2025	Landelijk gemiddelde 2024
Watersysteemheffing Ingezetenen	€ 98,99	€ 110,31	€ 117,23	€ 107,34
WOZ-waarde	€ 287.000	€ 285.000	€ 303.240	€ 285.000
Watersysteemheffing Gebouwd tarief	0,02092%	0,02320%	0,02272%	0,02872%
Watersysteemheffing Gebouwd	€ 60,04	€ 66,12	€ 68,88	€ 81,85
Zuiveringsheffing (3 vervuilingseenheden)	€ 191,82	€ 198,33	€ 220,94	€ 228,90
Meerpersoonshuishouden met koopwoning	€ 351	€ 375	€ 407	€ 418
Ontwikkeling t.o.v. vorig jaar		6,8%	8,6 %	11,2 %

De WOZ-waarde van de koopwoning in bovenstaande berekening voor 2025 is gesteld op € 303.240. In de rekenvoorbeelden van HDSR, die bij de belastingverordeningen worden gebruikt, wordt voor 2025 een WOZ-waarde gehanteerd van € 319.200. Die waarde sluit beter aan bij de gemiddelde WOZ-waarde in ons beheergebied.

Bij het opstellen van de begroting van 2025 is de lastendruk van andere waterschappen voor 2025 nog niet beschikbaar. Daardoor kan alleen een vergelijking worden gemaakt met de gegevens van 2024. De lastendruk van HDSR is voor 2024 ten opzichte van de andere waterschappen relatief laag (zie onderstaande grafiek). Over het algemeen is het daardoor makkelijker om bestuurlijk, maatschappelijk en politiek draagvlak te vinden voor lastenverhogingen.

Figuur 2: Grafiek lastendruk per huishouden

9. Investerings en assetmanagement

9.1 Investeringsuitgaven

9.1.1 Algemeen

Naast de reguliere jaarlijkse exploitatiewerkzaamheden, voert het waterschap investeringsprojecten uit. De investeringsbegroting is € 97,766 miljoen. Conform de werkwijze om overprogrammering is dit bedrag gebaseerd op 80 % van de cumulatieve investeringsprognose van de projectmatige investeringsuitgaven (€ 122,207 x 0,8). Zolang de cumulatieve prognose tussen de 80% en 100% is van de oorspronkelijke prognose bevindt, is er gedurende het jaar geen begrotingswijziging nodig om deze uitgaven rechtmatig te doen.

De omvang van de investeringen neemt na 2024 op alle programma's verder toe, behalve bij het programma Bestuur, Middelen en Maatschappij. De toename is vooral het gevolg van het in uitvoering komen van de HWBP-projecten van de Sterke Lekdijk en GHJ-Noord. Ook start de (voorbereiding van) grote werkzaamheden aan rwzi's Zeist en Nieuwegein. Daar maken duurzaamheidsmaatregelen en aanvullende zuiveringsstappen deel van uit.

In de Begroting 2025, blijft het aandeel van (zeer) grote projecten goed zichtbaar. Deze hebben soms een HDSR-overstijgend belang en externe dekking. Deze is zichtbaar in de paragraaf over Inkomsten. Tegelijkertijd wordt de basis op orde gehouden met de gestructureerde aanpak van groot-onderhoudsplannen (GOP's); verdere professionalisering op het gebied van I&A; en doorlopende investeringen in waterkwaliteit, waterkwantiteit, duurzaamheid en een goede werkomgeving. Mede vanwege de HDSR-overstijgende belangen, neemt de complexiteit van projecten toe. Naast (financiële) voordelen van samenwerking, brengt dit ook uitdagingen met zich mee met betrekking tot afstemming, risico's en fiscale aspecten.

Het project Grondaankopen Sterke Lekdijk is in feite geen investering omdat op gronden niet wordt afgeschreven. Het werk is echter dusdanig verweven met het project Sterke Lekdijk, dat het daarbij wordt vermeld, zowel in de teksten als de tabellen. Het Groot Onderhoudsplan Primaire Waterkeringen vanaf 2022 wordt vanwege eenzelfde verwevenheid bij Lekdijk vermeld, in plaats van bij het programma Waterveilige leef- en werkomgeving.

9.1.2 Actualisatie en vaststellen jaarschijf 2025

Investeringsniveau - uitgaven

De jaarschijf investeringsprojecten omvat de geplande taak- en kaderstellende uitgaven aan investeringsprojecten in 2025. Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2024 zijn de cijfers voor de jaarschijf 2025 geactualiseerd op basis van de ontwikkelingen en inzichten van het laatste half jaar. De totale uitgavenprognose 2025 is € 1,864 miljoen (1,5%) verlaagd. Deze verandering is een combinatie van lagere prognoses bij Zuiveringsbeheer en hogere prognoses bij Lekdijk. Er is scherp gekeken naar de haalbaar- en maakbaarheid van de voorgenomen werkzaamheden en de verdeling ervan over de komende jaren.

Tabel 16: Investeringsoverzicht per thema/programma (bedragen x € 1.000)

Investeringsoverzicht per Thema/ Programma	Krediet per 30 juni 2024	2024 nog verw. kredietaanvr.	Cum. real. eind 2024 verwacht	Autorisatie 2025 kredietaanvr.	Prognose uitgaven 2025	Jaarschijf 2026*	Jaarschijf 2027*	Jaarschijf 2028*	Jaarschijf 2029*
Zuiveringsbeheer	54.011	-	30.705	118.520	15.550	52.075	87.600	86.150	100.500
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	54.011	-	30.705	118.520	15.550	52.075	87.600	86.150	100.500
Watersysteembeheer	249.863	15.080	174.102	67.150	36.882	45.248	43.290	30.220	16.133
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	136.820	15.080	80.839	24.150	26.219	27.302	26.300	12.320	11.133
Waterveilige leef- en werkomgeving	113.043	-	93.263	43.000	10.663	17.946	16.990	17.900	5.000
Totaal investeringsniveau programma's (=A)	303.874	15.080	204.807	185.670	52.432	97.323	130.890	116.370	116.633
Besturen, organiseren en digitaliseren	2.600	-	1.340	1.800	1.300	675	1.050	580	1.640
Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.600	-	1.340	1.800	1.300	675	1.050	580	1.640
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen (=B)	2.600	-	1.340	1.800	1.300	675	1.050	580	1.640
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHU, Lekdijk en KWA+) (=A+B)	306.474	15.080	206.147	187.470	53.732	97.998	131.940	116.950	118.273

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Krediet per 30 juni 2024	2024 nog verw. kredietaanvr.	Cum. real. eind 2024 verwacht	Autorisatie 2025 kredietaanvr.	Prognose uitgaven 2025	Jaarschijf 2026*	Jaarschijf 2027*	Jaarschijf 2028*	Jaarschijf 2029*
Specifieke projecten									
<i>rwzi Utrecht</i>	5.100	-	462	-	4.600	-	-	-	-
<i>GHU</i>	8.250	12.875	7.812	-	2.325	3.000	4.000	4.000	-
<i>KWA+ fase 1</i>	31.857	-	24.430	-	300	-	-	-	-
<i>Lekdijk</i>	545.550	15.000	172.627	-	61.250	76.980	104.962	73.029	43.857
Totaal Specifieke projecten (=C)	590.757	27.875	205.330	-	68.475	79.980	108.962	77.029	43.857
Totaal investeringsniveau alle projecten (=A+B+C)	897.231	42.955	411.506	187.470	122.207	177.978	240.902	193.979	162.130
Grondaankopen Sterke Lekdijk	30.900	-	11.056	-	5.000	5.000	4.000	3.000	2.000
Totaal subsidies en ontvangsten					39.182	72.102	97.704	68.618	45.037

* in de meerjarige vooruitblik zijn ook verwachte, nog op te starten projecten opgenomen.

De bijstelling van de investeringsniveaus uit de Voorjaarsnota 2024 wordt hieronder uiteengezet.

Ten opzichte van het kader uit de voorjaarsnota, zit de grootste neerwaartse bijstelling bij Medicijnresten uit water (rwzi Woerden). Mede in afwachting van nieuwe Europese richtlijnen heeft het project tijdelijk op pauze gestaan om de juiste systeemkeuze te kunnen maken voor wat betreft de verwijderingstechnologie. De uitgaven vallen dus later dan in 2025.

De grootste opwaartse bijstelling zit bij Lekdijk. De belangrijkste oorzaak is het later van start gaan van de realisatiefase van deelproject Amerongen - Wijk bij Duurstede. Daardoor schuiven uitgaven die in 2024 verwacht waren door naar 2025. Gecombineerd met het in de prognoses verwerken van toekomstige verwachte prijsstijgingen en bouwrente.

Inkomsten: subsidies en ontvangsten van derden

HDSR ontvangt in toenemende mate inkomsten die gerelateerd zijn aan investeringsprojecten. Als bijdragen ontvangen worden voor investeringen die HDSR in eigen bezit houdt, spreken we van subsidies. Wanneer inkomsten worden ontvangen voor werk dat HDSR na oplevering overdraagt aan een andere partij, spreken we van doorbelasting aan derden. Dit betreft met name kansen om werk van anderen met ons eigen werk te combineren: meekoppelkansen. Het HWBP is de komende jaren veruit de grootste subsidieverstrekker voor HDSR, waarbij opgemerkt wordt dat eventuele projecten en bijdragen in het kader van het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) nog onzeker zijn en daarom niet zijn opgenomen.

Subsidies en Ontvangsten van derden

De ontvangstmomenten van inkomsten zijn relatief gevoelig voor verschuivingen door de tijd. Afhankelijk van de voortgang van het werk en de gemaakte afspraken met de andere partijen, vinden betalingen plaats bij aanvang, tijdens, of na oplevering van het werk. Onderstaande tabel is dan ook een indicatieve prognose; geen taakstellende jaarbegroting.

Tabel 17: Inkomsten: Subsidie en ontvangsten van derden (bedragen x € 1.000)

Project	Prognose inkomsten 2025	Inkomsten 2026	Inkomsten 2027	Inkomsten 2028	Inkomsten 2029
2. Medicijnresten uit water Woerden	-	1.250	-	-	-
4. Renovatie/ Nieuwbouw rwzi Zeist	-	-	-	1.250	-
20. Gebiedsplannen West (cumulatief)	200	-	-	-	-
23. Toekomstbestendig Watersysteem	-	1.500	-	-	-
24. Inlaatwerk KR VRAM	1.000	3.000	3.250	-	-
25. KRW 3e planperiode 2022-2027	-	-	-	474	-
30. GHJ Noord & Waaiersluis	3.710	3.710	3.710	3.710	3.710
34. KWA stap 1	-2.300	-	-	-	-
35. Project Sterke Lekdijk*	36.572	62.642	90.744	63.184	41.327
Totaal subsidies en ontvangsten	39.182	72.102	97.704	68.618	45.037

*ontvangsten Sterke Lekdijk zijn inclusief subsidies voor de grondverwerving

9.1.3 Autorisatie kredietvolume 2025

Nieuw, aanvullend kredietvolume 2025

Met het goedkeuren van de Begroting 2025 autoriseert het algemeen bestuur een nieuw, aanvullend kredietvolume van € 187,470 miljoen gedurende 2025. Dit bedrag is als volgt verdeeld over de verschillende typen investeringen:

Tabel 18: Autorisatie investeringen nieuw kredietvolume (bedragen x € 1.000)

Investeringsstype	Autorisatie 2025 kredietaanvr.
Investerings t.b.v. het uitvoeren van de programma's van het Waterschap	185.670
Bedrijfsvoeringsinvesteringen	1.800
Investerings in specifieke projecten (rwzi Utrecht, GHJ, KWA+, Lekdijk)	-
Totaal nieuw kredietvolume	187.470

deze bedragen zijn inclusief de voorgestelde toekenning aan Voortrollende GOP's.

De nadere specificering van met deze begroting te autoriseren kredietaanvragen, staat in tabel 19 Overzicht investeringsprojecten per bestuurlijk programma inclusief specifieke projecten.

De autorisatie van de genoemde kredietvolumes, middels vaststellen van de begroting, vormt de basis voor de daadwerkelijke toekenning, via nog te agenderen bestuursvoorstellen in 2025.

- Krediet kleiner dan € 100.000 wordt toegekend door goedkeuring van de begroting;
- Krediet tussen € 100.000 en € 1.000.000, wordt toegekend door het college;
- Krediet groter dan € 1.000.000, of waarvan het doel grotendeels afwijkt van wat in de begroting is opgenomen, wordt toegekend door het algemeen bestuur;

Op basis van de geautoriseerde kredieten is het college gemandateerd om tot 10% van het totaalbedrag van een krediet, dat nog ter goedkeuring aan het algemeen bestuur dient te worden voorgelegd, aan voorbereidingskredieten te verstrekken.

Krediettoekenning van de GOP-investeringsprojecten

Op 5 oktober 2022 heeft het algemeen bestuur de Bestuurlijke kaderstelling Grootonderhoudsplannen HDSR vastgesteld. Conform deze kaderstelling, worden de voortrollende GOP's jaarlijks geactualiseerd bij het vaststellen van de begroting. Voor deze actualisatie wordt aanvullend krediet toegevoegd, voor deelprojecten die *starten in* het 'nieuwe vijfde jaar' (jaarprogramma GOP Watersystemen) respectievelijk die *lopen gedurende* het 'nieuwe vijfde jaar' (jaarschijven GOP Zuiver en GOP Regionale Waterkeringen v/a 2023). Aanvullend worden de kredieten bijgesteld op basis van nieuwe inzichten over de al toegekende jaren.

Op dit moment kent HDSR aan investeringsprojecten drie voortrollende GOP's en drie traditionele GOP's met een eindige looptijd:

- Voortrollend GOP Zuiver (sinds 3 maart 2021);
- Voortrollend GOP Watersystemen (sinds 14 december 2016)
- Voortrollend GOP Regionale Waterkeringen (sinds 21 december 2022);
- GOP Regionale Waterkeringen (laatste uitgaven verwacht in 2026);
- GOP Primaire Waterkeringen 2013-2023 (laatste uitgaven verwacht in 2025);
- GOP Primaire Waterkeringen 2023-2029 (laatste uitgaven verwacht in 2031; uitvoering in synergie met project Sterke Lekdijk).

Ophogen van het krediet van het Voortrollend GOP Zuiver met € 7,000 miljoen, voor de nieuwe jaarschijf 2028 en bijstelling over de andere jaren

HDSR is verantwoordelijk voor het transport en zuivering van het afvalwater in haar beheergebied. Om deze taak te kunnen uitvoeren heeft het waterschap de beschikking over rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), rioolgemalen en persleidingen. De goede werking van deze zuiveringstechnische werken is van groot belang in relatie tot geldende wet- en regelgeving en de bestuurlijke doelstelling Schoon water. Het voortrollend GOP Zuiver richt zich op de vervanging van de bestaande onderdelen van de zuiveringstechnische werken die door slijtage of veroudering vervangen moeten worden. Bij deze vervangingen wordt rekening gehouden met wijzigingen in lozingsisen, benodigde verwerkingscapaciteit en het beperken van impact op de omgeving voor zover het systeemontwerp van de zuiveringstechnische werken niet wordt gewijzigd.

Het GOP Zuiver heeft een voortrollend karakter waarvan het kader en de systematiek zijn vastgesteld in het AB-voorstel van 3 maart 2021. In de nu voorliggende begroting wordt € 7 miljoen krediet aangevraagd voor de verwachte werkzaamheden in 2028, gebaseerd op de uitgaven die langjarig gemiddeld nodig zijn voor de uit te voeren werkzaamheden tegen het dan geldende prijspeil. Het al verleende krediet voor de jaren 2024 tot en met 2027 blijven totaal op hetzelfde niveau, wel is de verwachting dat er in 2025 relatief veel wordt uitgegeven waarna de uitgaven in 2026 en 2027 afnemen.

Ophogen van het krediet van het Voortrollend GOP Watersystemen met € 10,709 miljoen, voor het jaarprogramma 2028, het toevoegen van kunstwerken in keringen, en de bijstelling over de andere jaren

Om de waterpeilen te handhaven, om op waterkwaliteit te sturen en om varen mogelijk te maken heeft het waterschap watergangen, oevers, vispassages, en peil regulerende kunstwerken zoals gemalen, stuwen, inlaten en sluisen in beheer. Het benodigde krediet is gebaseerd op de meerjarenplanning van de objecten die moeten worden onderhouden. De jaarlijkse opgave met projecten wordt samengesteld op basis van een combinatie van inspecties, jaar van groot onderhoud (leeftijd van de objecten) en door de bevindingen van de gebruikers (beheerdersoordeel). De inspecties en bevindingen laten zien dat de betrouwbaarheid van de objecten in het watersysteem op orde is.

In de nu voorliggende begroting wordt € 10,709 miljoen krediet aangevraagd. Dit bedrag bestaat uit toevoeging van het jaarprogramma met projecten die starten in 2028 en bestaat uit een toevoeging van krediet voor kunstwerken in keringen, met name de Oude Sluis Vreeswijk. Voor de projecten in voorbereiding en de toekomstige projecten verwachten we dat de kosten sterk gaan toenemen, door verdere prijsstijgingen, krapte op de arbeidsmarkt, verslechterende marktomstandigheden en scope-uitbreiding door een grotere ambitie van het waterschap. Over de al eerder vrijgegeven jaarprogramma's is de hoogte van de ramingen niet meer actueel. De intentie is om in 2025 de financiële consequenties hiervan voor het lopende en toekomstige programma inzichtelijk te hebben.

Voor het GOP Watersysteem stond voor 2023 een herijking van de kaderstelling gepland. In verband met personele wisselingen en concretiseren van bestuurlijke ambities en opgaven vraagt dit meer tijd. De verwachting is om in 2025 de Kaderstelling voor het GOP watersysteem bestuurlijk te laten vaststellen.

Geen bijstelling van het krediet van het Voortrollend GOP Regionale Waterkeringen

Voor het programmatisch op orde brengen en houden van 330km regionale waterkeringen hanteert HDSR het Voortrollend Grootonderhoudsplan Regionale Waterkeringen. Ten grondslag aan de opgave van dit GOP ligt de wettelijke toetsronde op veiligheid voor de regionale waterkeringen. Hierbij worden alle waterkeringen aan een vastgestelde norm getoetst. HDSR heeft in de periode 2018-2024 aan deze toetsing gewerkt en zal de uitkomsten gebruiken om de opgave in het voortrollend GOP te actualiseren. In afwachting hiervan wordt voorgesteld om het bestaande kredietvolume niet bij te stellen. Daarnaast biedt het bestaande kredietvolume op dit moment voldoende ruimte voor de uitvoering van de geplande werkzaamheden in de komende jaren.

Projecten in aanvulling op het kader van de Voorjaarsnota 2024

Onder de te autoriseren kredietbedragen vallen diverse projecten die zijn toegevoegd sinds de voorjaarsnota. Dit zijn Medicijnresten uit water Utrecht; Zuiver KRW-P; Programma Cellulose terugwinning; City Nieuwegein; Loads MRB - De Pleyt; Boot MRB; en Boot VTH. Aanvullend is het project 'Gebiedsgerichte projecten' uitgesplitst: UPLG en Uitvoeringsprogramma Utrecht worden zelfstandig vermeld. Bij UPLG zijn de bedragen nog te onzeker om te vermelden. Het opvoeren van al deze projecten op de begroting is met name urgent voor de krediet-autorisatie, waarna het college gemandateerd is (voorbereidings)kredieten te verstrekken.

Specifiek bij Boot MRB betreft de autorisatie direct ook toekenning van het krediet, aangezien het bedrag kleiner is dan € 100.000. Het gaat om een aluminium platbodem voor de Reeuwijkse plassen. Het vaargebied is erg ondiep en heeft veel baggersloten waar de reguliere motorkoeling verstopt raakt. De bedoeling is een vergelijkbaar vaartuig te laten bouwen als circa tien jaar geleden is aangeschaft, met een eigen intercooler-motor die niet afhankelijk is van het buitenwater.

De beoogde Boot VTH is een Rigid Inflatable Boat (RIB) met eigen specificaties voor nautisch toezicht. Deze dient onder meer sneller en wendbaarder te zijn. Vanuit de duurzaamheidsambities en publieke zichtbaarheid wordt gekozen voor een elektrische aandrijving, wat mede bepalend is voor de aanschafprijs.

9.1.4 Inzicht in kredietvolume en investeringsbegroting 2025 per programma

Onderstaande tabel omvat de toegekende en naar verwachting nog in 2024 toe te kennen kredieten; de te autoriseren kredieten voor 2025; de verwachte gerealiseerde uitgaven tot en met 2024; en de vast te stellen uitgaven gedurende 2025.

Aangezien het algemeen bestuur het totale krediet vaststelt, is bij twee projecten het te autoriseren bedrag opgenomen inclusief het al eerder door het college toegekende voorbereidingskrediet. Het betreft Medicijnresten water Woerden € 0,670 miljoen en Zonneparken € 1 miljoen.

Tabel 19: Overzicht investeringsprojecten per bestuurlijk programma inclusief specifieke projecten (bedragen x € 1.000, vervolg op volgende pagina)

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Krediet per 30 juni 2024	2024 nog verw. kredietaanvr.	Autorisatie 2025 kredietaanvr.	Cum. real. eind 2024	Prognose uitgaven 2025
Zuiveringsbeheer	54.011	-	118.520	30.705	15.550
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	54.011	0	118.520	30.705	15.550
<i>Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's</i>					
1. GOP Zuiver	43.991	-	7.000	23.807	8.000
2. Medicijnresten uit water Woerden	670	-	12.670	125	650
3. Medicijnresten uit water Utrecht	-	-	500	-	250
4. Renovatie/ Nieuwbouw rwzi Zeist	5.950	-	80.000	3.348	2.000
5. Aanpassing/ uitbreiding rwzi Nieuwegein	-	-	3.000	100	1.500
6. Zuiver KRW-P	-	-	2.750	-	250
<i>Duurzaamheid</i>					
7. Zonneparken	1.000	-	3.500	964	1.500
8. Programma Cellulose terugwinning	-	-	1.000	-	500
9. Cellulose terugwinning en opwerking	2.400	-	500	2.360	250
10. City Nieuwegein	-	-	600	-	300
11. Hoofdgebouw duurzaam	-	-	-	-	-
12. Verduurzaming bedrijfsgebouwen	-	-	7.000	-	350
Watersysteembeheer	249.863	15.080	67.150	174.102	36.882
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	136.820	15.080	24.150	80.839	26.219
<i>Instandhouden</i>					
13. GOP Watersystemen	57.705	-	10.709	32.506	6.454
14. Vervanging groot materieel UV	925	-	-	686	239
15. Huisvesting buitendiensten	13.400	-	-	1.094	10.000
16. Loods MRB - De Pleyt	-	-	2.000	-	500
17. Boot MRB	-	-	45	-	45
18. Boot VTH	-	-	196	-	196
<i>Verbeteren</i>					
19. Gebiedsplannen Oost (cumulatief)	9.780	-	1.500	5.430	2.060
20. Gebiedsplannen West (cumulatief)	40.280	-	-	32.664	1.500
21. Gebiedsgerichte projecten	-	1.000	1.200	150	1.200
22. UPLG	-	-	-	-	-
<i>Beperking gevolgen klimaatverandering</i>					
23. Toekomstbestendig Watersysteem	5.240	-	-	4.700	540
24. Inlaatwerk KR VRAM	920	14.080	-	800	900
<i>Waterkwaliteit</i>					
25. KRW 3e planperiode 2022-2027	8.570	-	1.500	2.809	1.335
26. Uitvoeringsprogramma Utrecht	-	-	7.000	-	1.250

Vervolg Tabel 19: Overzicht investeringsprojecten per bestuurlijk programma inclusief specifieke projecten

Waterveilige leef- en werkomgeving	113.043	0	43.000	93.263	10.663
<i>Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/provinciaal/ HDSR)</i>					
27. GOP regionale waterkeringen	88.847	-	-	80.776	7.500
28. Voortrollend GOP RWK va 2023	11.075	-	-	889	1.150
29. GOP Primaire waterkeringen	3.051	-	-	2.702	349
30. GHJ Noord & Waaiersluis	10.070	-	43.000	8.896	1.664
Totaal investeringsniveau programma's (=A)	303.874	15.080	185.670	204.807	52.432
Besturen, organiseren en digitaliseren	2.600	-	1.800	1.340	1.300
Bestuur, Middelen en Maatschappij	2.600	0	1.800	1.340	1.300
<i>Routine - investering Bedrijfsvoering</i>					
31. ICT Hardware	2.600	-	1.800	1.340	1.300
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen (=B)	2.600	-	1.800	1.340	1.300
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHJ, Lekdijk en KWA+) (=A+B)	306.474	15.080	187.470	206.147	53.732

Bedragen zijn in duizenden Euro's

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Krediet per 30 juni 2024	2024 nog verw. kredietaanvr.	Autorisatie 2025 kredietaanvr.	Cum. real. eind 2024	Prognose uitgaven 2025
Specifieke projecten					
<u>rwzi Utrecht</u>	5.100	0	0	462	4.600
32. Herinrichting rwzi Utrecht	5.100	-	-	462	4.600
<u>GHJ</u>	8.250	12.875	0	7.812	2.325
33. GHJ Oevers	8.250	12.875	-	7.812	2.325
<u>KWA+ fase 1</u>	31.857	0	0	24.430	300
34. KWA stap 1	31.857	-	-	24.430	300
<u>Lekdijk</u>	545.550	15.000	0	172.627	61.250
35. Project Sterke Lekdijk	519.100	15.000	0	169.898	55.659
<i>nog door DB te verdelen *</i>	334.814	113.868	9.825	-	-
35a. Amerongen - Wijk bij Duurstede	30.922	94.812	-	30.383	31.604
35b. Salmsteke	44.703	-	-	43.293	800
35c. Culemborgse Veer - Beatrixsluis	25.649	8.419	-	28.608	3.820
35d. Salmsteke - Schoonhoven	28.173	-	-	17.910	5.316
35e. Jaarsveld - Klaphek	21.781	-	825	14.757	6.799
35f. Nieuwegein - Irenesluizen - Culemborgse Veer	7.021	10.636	-	9.730	4.000
35g. Programmteam	26.037	-	9.000	25.217	3.320
36. Nieuw GOP PWK va 2022	26.450	-	-	2.729	5.591
Totaal Specifieke projecten (=C)	590.757	27.875	-	205.330	68.475
Totaal investeringsniveau alle projecten (=A+B+C)	897.231	42.955	187.470	411.506	122.207
37. Grondaankopen Sterke Lekdijk**	30.900	-	-	11.056	5.000

* Het door AB aan Sterke Lekdijk toegekende totaalkrediet, wordt door DB nader verdeeld over de verschillende deelprojecten.

** Grondaankopen zijn geen investering. Vanwege de relatie met project Sterke Lekdijk, wordt dit specifieke project toch getoond.

9.2 Assetmanagement

Samenvatting

Het raamwerk staat als het gaat om het doelmatig beheren van de kapitaalintensieve assets. Komende periode moet gewerkt worden om de elementen verder inhoudelijk vorm te geven en de bijbehorende processen in te regelen.

Kaders en doelen

In beginsel zijn er twee maatgevende kaders als het gaat om de instandhouding van de kapitaalintensieve assets. Enerzijds is het WBP leidend als het gaat om de ambities van HDSR (wat willen we realiseren). Anderzijds is het Strategisch Asset Management Plan maatgevend als het gaat om de procesmatige aanpak en geeft antwoord op de vraag "Hoe onderhouden en beheren we de assets?".

Kerncijfers

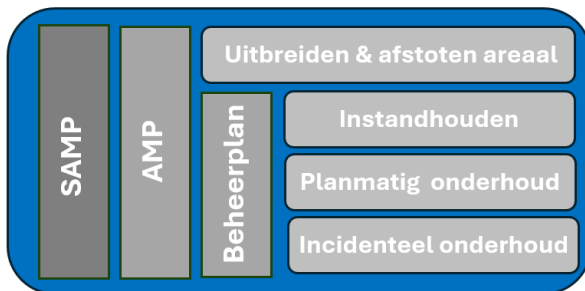
In onderstaande tabel is het areaal van HDSR weergegeven. De indeling sluit aan bij de organisatie-indeling op afdelingsniveau en de daarin gevestigde assetteams en de assettype zoals voorgesteld door de Unie van Waterschappen.

Tabel 20: Overzicht areaal Afdelingen Waterbeheer en Zuiver

Water beheer	Waterkeringen		Primaire kering	55 km
			Regionale kering	330 km
			Overige kering	114 km
	Watersysteem	Watergangen	Watergangen	1.550 km
			Vaarwegen	90 km
			Natuurvriendelijke oevers	185 km
			Harde oevers	135 km
		Kunstwerken	Kwantiteitskunstwerken en gemalen	385
			Overige kunstwerken	>20.000
Zuiver	Zuiver		Rioolwaterzuiveringen	16
			Rioolgemalen	52
			Persleidingen	140 km

Beleid

Het beleid aangaande het beheer van de kapitaalintensieve assets is binnen HDSR als volgt georganiseerd. In het Strategisch Asset Management Plan (SAMP) is het assetmanagement systeem gedefinieerd. Het beschrijft elementen die van belang zijn bij het toepassen van Assetmanagement. Denk hierbij aan rollen, leidende principes, assetmanagement doelstellingen, elementaire processen en de organisatie-inrichting. Vervolgens wordt het beleid uit het SAMP vertaald in een assetmanagement plan, de basis voor specifieke beheerplannen. Hierin is uiteengezet op welke wijze de conditie van de assets wordt geborgd, zodat de assets de gewenste prestatie kunnen leveren en daarmee een bijdrage aan de HDSR-doelstellingen.

Figuur 1: "Raamwerk" beheer kapitaalintensieve assets

Het Strategisch Asset Management Plan is in januari 2023 door het college vastgesteld. De assetteams Waterkeringen en Watergangen hebben het format van een Asset Management Plan (AMP) uitgewerkt in 2023/2024. Dit kan dienen als standaard voor de overige assetteams. De instandhouding verloopt bij HDSR middels de verschillende Groot onderhoudsprogramma's (GOP's). Ultimo is het onderhoud beheersysteem (OBS) waarmee HDSR het planmatig onderhoud organiseert. Ook het incidentele onderhoud verloopt procesmatig via Ultimo. Deze inrichting is voor zowel Zuiver als Waterbeheer gelijk.

De assetmanagementdoelstelling van HDSR is om het areaal te onderhouden op basis van risicogestuurd onderhoud. Afhankelijk van het risicoprofiel en de bijbehorende risicoclassificatie worden de beheeractiviteiten gedefinieerd. Dit gebeurt door periodiek onderhoudsmodellen aan de betreffende assets toe te kennen. Dit kan dus betekenen dat we sommige assets (dagelijks) preventief onderhouden maar ook

dat we assets pas onderhouden of vervangen als ze stuk gaan (run to failure). Het risicogestuurd onderhoud is nog niet volledig ingericht.

Als het gaat om uitbreiding en afstoten van areaal verschilt de aanpak tussen Zuiver en Waterbeheer. In 2023 is het Strategisch Zuiveringsplan opgesteld. Hierin is de lange termijn programmering opgenomen voor de assets van Zuiver. Waterbeheer is bezig om een proces in te richten als het gaat om gebiedsgericht werken om mutaties in het areaal te beheren en zorg te dragen voor de instandhouding.

Financieel: Begroting & Realisatie

In onderstaande tabel is een overzicht gepresenteerd van de investeringsuitgaven van de instandhouding middels de groot onderhoudsprogramma's. Voor de volledigheid wordt gemeld dat het planmatig dagelijks onderhoud en het oplossen van storingen binnen de exploitatie vallen.

Tabel 21: Overzicht investeringsuitgaven instandhouding (bedragen x € 1.000)

Categorie		Begroting 2025
Waterkeringen	Primair	5.940
	Regionaal	8.650
Watersysteem	Watergangen	6.454
	Kunstwerken	
Zuiver	Zuiver	8.000

10. Weerstandsvermogen, reserves en voorzieningen

10.1 Risicomanagement en weerstandsvermogen

10.1.1 Inleiding

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan:

Het weerstandsvermogen is het vermogen van een waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast.

Waterschappen met voldoende weerstandsvermogen kunnen voorkomen dat grote financiële tegenvallers zich direct vertalen in een hogere factuur voor de belastingplichtigen.

10.1.2 Risicomanagement

Het beleid dat HDSR voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de *Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024-2027*. In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis hiervan is de paragraaf weerstandsvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben, daarom wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Het actuele risicoprofiel komt tot stand door interviews met betrokkenen. Hierbij wordt het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) gebruikt. Op hoofdlijnen zijn de risico's op drie manieren te clusteren. Deze clustering is als volgt:

1. Strategische/ tactische risico's	Dit betreffen de risico's die het bestuur raken, oftewel de risico's die met de lange termijndoelstellingen van het waterschap te maken hebben. Dit zijn zowel interne als externe risico's. Grote proces- en projectrisico's vallen hier ook onder.
2. Compliance- en verslaggevings-	Dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden.
3. Operationele risico's	Deze zijn onder te verdelen in: <ul style="list-style-type: none">- Projectrisico's: Alleen de grote risico's die mogelijk niet binnen het project opgevangen kunnen worden zijn bestuurlijk relevant;- Procesrisico's: Deze risico's vloeien voort uit de reguliere bedrijfsvoering. Alleen de grote risico's zijn bestuurlijk relevant;- Veiligheidsrisico's: Het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een aparte calamiteitenplan.

In totaal zijn 56 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. Aan de hand van de gegevens hierover is een risicosimulatie uitgevoerd. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij de projecten Sterke Lekdijk (uitvoeringsrisico's in de realisatiefases), claims voor schade aan oevers door onze activiteiten (bijv. baggeren), GOP Regionale keringen (project-overstijgende risico's). De grootste compliance risico's liggen op het gebied van het voldoen aan effluent-kwaliteitseisen op rwzi Utrecht. Het grootste procesrisico betreft ICT Cybercrime (virus, hacken).

10.1.3 Weerstandvermogen

Benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en de mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in de zomer van 2024. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 6,7 miljoen. Sinds het jaarverslag 2023 zijn veruit de meeste risico's gelijk gebleven of in meer of mindere mate groter geworden. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van het jaarverslag 2023 met € 0,4 miljoen toegenomen.

Voorbeelden van minder of afnemende risico's zijn risico's die van GOP Regionale keringen (project-overstijgende risico's) omdat achterstanden vrijwel geheel zijn ingelopen en het aantal km opgave en de complexiteit ervan aanzienlijk zijn verminderd, en AQUON: de nieuwbouw verloopt voorspoedig, er komt een nieuwe eigenaar/deelnemer waardoor de risico's verder gespreid worden.

Er zijn verschuivingen (plussen en minnen) in de risico's met betrekking tot project Sterke Lekdijk maar die middelen elkaar vrijwel geheel uit.

Enkele nieuw opgenomen risico's zijn die van het voldoen aan effluent kwaliteitseisen op rwzi Utrecht waar AGV via handhaving of bestuurlijke druk acute maatregelen kan afdwingen. En ook op rwzi Utrecht kunnen acute noodmaatregelen moeten worden getroffen als gevolg van schade aan beluchtingsplaten. Tot slot is als nieuw risico opgenomen dat de implementatie van het nieuwe document managementsysteem niet lukt.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem en zuivering) vormen het beschikbare weerstandsvermogen. De algemene reserve wordt gevoed uit het resultaat van het voorafgaande jaar; een besluit hierover wordt genomen bij behandeling van deze jaarrekening door het algemeen bestuur.

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit medio 2024

Onderstaande tabel geeft de beschikbare weerstandscapaciteit en de reserves door het algemeen bestuur.

Tabel 22: Algemene reserves (bedragen x € 1.000)

Algemene reserves	Stand medio 2024
Watersysteem	5.436
Zuivering	6.844
Totaal algemene reserve	12.280

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt gekeken naar de verhouding tussen de gewenste weerstandscapaciteit (op basis van de financieel gekwantificeerde risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen, zoals hieronder weergegeven. Deze berekening is gebaseerd op de stand van de algemene reserves conform jaarrekening 2023.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€12,280 miljoen}}{\text{€ 6,7 miljoen}} = 1,83$$

Zoals in de 'Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024 - 2027' is vastgesteld, waarderen we de ratio weerstandsvermogen volgens onderstaande normtabel. HDSR streeft naar een ruim voldoende weerstandsvermogen. Aan dit streven wordt invulling gegeven door deze ratio bij de jaarrekening opnieuw te bepalen en indien nodig besluitvorming aan het algemeen bestuur voor te leggen om de omvang van de algemene reserves bij te stellen.

Tabel 22: Normtabel weerstandsvermogen

Weerstand velden		
<i>Waarderingscijfer</i>	<i>Ratio</i>	<i>Betekenis</i>
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de ratio weerstandsvermogen van HDSR zich op dit moment binnen de gestelde marge bevindt. Dit houdt in dat er geen mutaties van de algemene reserves nodig zijn ten laste of ten gunste van de egaliseringsreserves. Mutaties in de reserves vinden plaats bij vaststelling van de jaarrekening.

10.2 Reserves en voorzieningen

In oktober 2023 is de nieuwe nota Reserves en Voorzieningen door het algemeen bestuur vastgesteld. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen op basis van de nieuwe beleidsregels.

10.2.1 Reserves

De reserves worden weergegeven in drie onderdelen: de algemene reserves, de bestemmingsreserves tariefegalitatie en de overige bestemmingsreserves.

Tabel 23: Algemene reserves (bedragen x € 1.000)

Algemene reserves 2024	Stand 1-1-2025	Mutatie van egaliseringsreserve	Stand 31-12-2025
Watersysteemheffing	5.436	-	5.436
Zuiveringsheffing	6.844	-	6.844
Totale algemene reserves	12.280	-	12.280

De omvang van de algemene reserves is bij de jaarrekening van 2023 vastgesteld op basis van de uitgangspunten van de nota Weerstandsvormogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024-2027. De ratio van de weerstandscapaciteit bedraagt afgerond 1,83 op basis van de huidige risico's ter grootte van € 6,7 miljoen en het beschikbare weerstandsvormogen van € 12,2803 miljoen. De ratio van de weerstandscapaciteit bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,4 en 2,0 en wordt als ruim voldoende gekwalificeerd. Indien nodig vindt mutatie van de algemene reserves plaats bij de jaarrekening van 2024 op basis van het actuele risicoprofiel.

Tabel 24: Egalisatiereserves (bedragen x € 1.000)

Egalisatiereserves 2025	Stand 1-1-2025*	Dotatie 2025	Onttrekking 2025	Stand 31-12-2025	Dekking
Watersysteemheffing ingezetenen	16.894	0	2.040	14.854	35,4%
Watersysteemheffing overig ongebouwd	2.293	0	65	2.229	31,4%
Watersysteemheffing natuur	51	0	18	33	32,8%
Watersysteemheffing gebouwd	26.081	0	2.474	23.608	46,5%
Subtotaal Watersysteemheffing	45.319	0	4.596	40.723	40,7%
Zuiveringsheffing	27.661	0	3.653	24.008	30,5%
Totaal bestemmingsreserves tariefegalisatie	72.980	0	8.250	64.730	36,2%

* De stand per 1-1-2025 is gebaseerd op de jaarrekening van 2023 en de begroting van 2024 (inclusief de 1^e begrotingswijziging en inclusief verdeling van het saldo van de bestemmingsreserve GHII)

Tabel 25: Overige bestemmingsreserves (bedragen x € 1.000)

Overige bestemmingsreserves	Stand 1-1-2025*	Storting 2025	Onttrekking 2025	Stand 31-12-2025
GHII	0	0	0	0
Transitie	1.866	0	910	956
ICT	123	0	0	123
Verplichting groen/blauwe diensten	348	450	450	348
HWBP-projecten	455	0	0	455
Inzet KWA (Havenbedrijf Rotterdam)	3.035	61	0	3.096
Restauratie Woordersluis	1.333	167	0	1.500
Assetmanagement	269	0	0	269
Innovatie Revolving Fund	1.000	0	0	1.000
Impulsregeling Water in de leefomgeving	1.247	1.875	1.875	1.247
Overwaarde SNB Samenwerking	4.550	0	350	4.200
Wet Open Overheid (Woo)	301	29	0	330
Baggerprogramma	101	4.169	4.169	101
Revolving Fund	1.000	0	0	1.000
Totaal overige bestemmingsreserves	15.628	6.751	7.754	14.625

* De stand per 1-1-2025 is gebaseerd op de jaarrekening van 2023 en de begroting van 2024 (inclusief de 1^e begrotingswijziging)

De bestemmingsreserves uit tabel 25 zijn hieronder per onderwerp nader toegelicht.

Bestemmingsreserve GHIJ

De reserve is in 2013 ingesteld uit de ontvangen bijdrage van Rijkswaterstaat voor de taakoverdracht van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel. De baggerwerkzaamheden zijn in 2023 afgerond. Met het afronden van het baggeren en de wetenschap dat de toekomstige kosten vooral zullen bestaan uit kapitaallasten, is bij de Voorjaarsnota 2024 besloten om de bestemmingsreserve niet langer in stand te houden. Van het saldo zal bij de jaarrekening 2024 € 1 miljoen worden toegevoegd aan de nieuwe bestemmingsreserve Revolving Fund (zie toelichting hieronder). Het restant zal bij de jaarrekening 2024 wordt overgeheveld naar de egaliseringsreserve Watersysteemheffing. Daarmee komt deze bestemmingsreserve per eind 2024 te vervallen. Voor het historisch besef is het verloop deze bestemmingsreserve in deze begroting nog eenmaal toegelicht.

Bestemmingsreserve Transitie

Uit deze reserve wordt in 2025 rekening gehouden met een onttrekking van € 0,910 miljoen om incidentele kosten van de verandering van de organisatie in het kader van de groei van de projectenorganisatie op te vangen (onder andere de inzet voor het programma Toekomstbestendig Begroten).

Bestemmingsreserve Groen/Blauwe diensten

Deze reserve is ingesteld ten laste van het jaarrekeningresultaat 2016 voor cofinanciering van groen/blauwe diensten door de Stichtse Rijnlanden aan externe partijen (agrarische collectieven). Met het vormen van deze bestemmingsreserve kunnen voor dit doel bestemde bedragen worden gemuteerd. Voor 2025 worden voor € 0,450 miljoen aan kosten uit deze bestemmingsreserve gedekt. In 2025 wordt ook een bedrag van € 0,450 miljoen toegevoegd.

Bestemmingsreserve HWBP-projecten

Deze bestemmingsreserve is bij de jaarrekening van 2017 ingesteld en gevuld met het positieve saldo van het voorverkenningstraject Project Overstijgende Verkenning Dijkversterking Centraal Holland. Deze reserve is specifiek ingesteld voor het opvangen van onvoorziene lasten verbonden aan HWBP-projecten, die door HDSR worden uitgevoerd.

Bestemmingsreserve KWA Havenbedrijf Verdieping Nieuwe Waterweg

In het boekjaar 2018 is € 2,750 miljoen van het Havenbedrijf Rotterdam ontvangen. Het havenbedrijf heeft de Nieuwe Waterweg verdiept en daardoor zal in de toekomst de KWA vaker en langduriger moeten worden ingezet. Deze bijdrage is bedoeld als compensatie voor de voorziene extra kosten die uit de extra inzet voortvloeien, zowel bij Hoogheemraadschap van Rijnland als bij ons waterschap. Onttrekkingen zullen plaatsvinden als de extra inzet van de KWA daadwerkelijk plaatsvindt. Voor 2025 zijn geen onttrekkingen begroot. Wel worden, volgens afspraak en als uitzondering, renteopbrengsten aan deze bestemmingsreserve toegerekend. Dat leidt in 2025 tot een storting van € 61.000 (rekenrente 2,0%).

Bestemmingsreserve Restauratie Woerdersluis

Het eigendom van de Woerdersluis in Spaarndam is door HDSR overgedragen aan het Hoogheemraadschap van Rijnland. Ons waterschap draagt echter nog wel bij aan de kosten van de restauratie. Tot en met 2021 is hiervoor in totaal € 1,0 miljoen gereserveerd. Door prijsontwikkelingen zijn de verwachte kosten gestegen tot € 1,5 miljoen. Daarom wordt er in 2023, 2024 en 2025 nogmaals in totaal € 0,5 miljoen aan deze reserve toegevoegd. Daarmee wordt in 2025 de gewenste omvang bereikt. In 2025 zijn geen uitgaven voor de restauratie voorzien en is geen onttrekking begroot.

Bestemmingsreserve Asset management

In de Jaarrekening 2020 is een bestemmingsreserve Asset Management ingesteld. De bestemmingsreserve is nodig om goed vanuit de beginselen van asset management te kunnen werken. Bij asset management is het belangrijk om beslissingen te kunnen nemen die leiden tot kosten die buiten de kapitaallasten vallen. Hierbij valt te denken aan kosten voor verkenningen van doelmatige investeringsprojecten of inhaalafschrijvingen

van doelmatige vervangingsinvesteringen. Omdat het benodigde bedrag hiervoor per jaar sterk kan variëren wordt gekozen voor een stabiele begroting en jaarrekening door het vormen van een bestemmingsreserve. In de Begroting 2025 worden geen kosten voor deze activiteiten begroot.

Bestemmingsreserve Innovatie Revolving Fund

In de Jaarrekening 2021 is een bestemmingsreserve Innovatie Revolving Fund ingesteld. In de komende jaren is behoefte aan middelen om innovatieve projecten op te starten. Vanwege hun innovatieve karakter is de onzekerheid of deze projecten ook tot investeringen zullen leiden, groter dan bij reguliere projecten. Als een project niet tot een investering leidt, worden de gemaakte onderzoekskosten ten laste van de exploitatie gebracht. Wat ongewenste fluctuaties van de kostenontwikkeling tot gevolg kan hebben over de jaren heen. Zonder een dekkingsmiddel kan dit risico ertoe leiden dat innovatieprojecten niet van de grond komen. Door een bestemmingsreserve in te stellen is een vast bedrag beschikbaar voor meerdere jaren om in te zetten ter dekking van de onderzoekskosten van innovatieve projecten die het niet tot een investering hebben gebracht. Vanuit het te verdelen resultaat 2021 is een bedrag van € 1 miljoen toegevoegd. Voor de Begroting 2025 zijn nog geen projecten geïdentificeerd die aanspraak kunnen maken op deze bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Impulsregeling Water in de leefomgeving

Samen met gemeenten wordt gewerkt aan ondersteuning van maatregelen voor een gezond en toekomstbestendig watersysteem in de stad, via meerjarige afspraken. Hierbij speelt de Impulsregeling water in de leefomgeving een grote rol. In 2025 is € 1,875 miljoen beschikbaar voor deze regeling en dit wordt ook weer toegevoegd aan deze bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Overwaarde SNB Samenwerking

In de Jaarrekening 2023 is besloten om uit het restant van de bestemmingsreserve voor de sloop van de RWZI Utrecht een bedrag van € 5,250 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve Overwaarde SNB. De betaalde overwaarde van € 5,250 miljoen wordt in 15 jaar ten laste van deze bestemmingsreserve afgeschreven (of geherwaardeerd). In 2025 is begroot dat € 350.000 wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Baggerprogramma

In de Jaarrekening 2023 is besloten om de voorziening 'Toestandsafhankelijk Watersysteemonderhoud' op te heffen. Het eindsaldo van deze voorziening is naar rato van het onderdeel baggeren gestort in de nieuw te vormen bestemmingsreserve Baggerprogramma. Het resterende deel van het saldo is ten gunste van de egalisereserves van de watersysteemheffing gebracht. Voor 2025 wordt er van uitgegaan dat de toevoeging en de onttrekking aan de reserve in evenwicht zijn.

Bestemmingsreserve Revolving Fund (nieuw)

In de Jaarrekening 2024 wordt, conform besluitvorming bij Voorjaarsnota 2024, deze bestemmingsreserve ingesteld. De activiteiten die in het kader van het NPLG gaan plaatsvinden, worden niet alleen gefinancierd uit de HDSR begroting. Voor de exploitatie uitgaven zullen ook rijks- en provinciale middelen beschikbaar komen. Om te voorkomen dat de financiële afhandeling vertraging oplevert voor de voorbereidingsfase van de gebiedsprojecten, is deze bestemmingsreserve ingesteld, voor een zogenaamd 'revolving fund'. Hierdoor wordt het mogelijk gebruik te maken van voorfinanciering uit eigen middelen voordat de definitieve (co)financiering van Rijk en Provincie uit NPLG / UPLG beschikbaar is. De ontvangen (co)financiering zal weer terugstromen in het 'revolving fund' zodat het mogelijk wordt later weer andere gebiedsgerichte activiteiten voor te financieren. Hiermee worden mogelijke risico's voor de begroting gedekt. De onttrekkingen uit de bestemmingsreserve zullen later onderbouwd worden voorgelegd aan het algemeen bestuur middels een begrotingswijziging.

10.2.2 Voorzieningen

In onderstaande tabel zijn de voorzieningen en de mutaties daarop in 2025 weergegeven. Deze worden onder deze tabel per voorziening nader toegelicht.

Tabel 26: Overzicht voorzieningen (bedragen x € 1.000)

Voorzieningen	Stand 1-1-2025*	Storting 2025	Onttrekking 2025	Stand 31-12-2025
Uitkeringen voormalig bestuursleden	36	10	8	34
Uitkering voormalig personeel	203	230	196	186
Thuiswerkbudget	388	1	36	261
Persoonsgebonden budget	2.736	989	998	2.224
Regeling vervroegd uittreden (RVU)	54	157	83	128
Groot onderhoud Kantoor Poldermolen 2	463	230	90	603
Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld	0	59	59	0
Verkiezingen	30	30	0	60
Pensioen voormalig bestuurders (Appa)	910	112	85	938
Totaal voorzieningen	4.771	1.819	1.555	5.034

De stand per 1-1-2025 is gebaseerd op de jaarrekening van 2023 en de Begroting van 2024 inclusief de 1^e begrotingswijziging

Uitkeringen voormalig bestuursleden

Voor de uit te betalen pensioenen voor (voormalige) bestuursleden wordt periodiek de toekomstige verplichting door een actuaaris berekend en zo nodig wordt de voorziening op de hoogte van de berekening aangepast. De voorziening is gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen.

Uitkeringen voormalig personeel

Deze voorziening wordt aangehouden voor nog te betalen bedragen aan voormalig personeel. De omvang van de voorziening wordt jaarlijks opnieuw berekend.

Thuiswerkbudget

In de cao zijn afspraken gemaakt over de totstandkoming van een structurele thuiswerkregeling in het coronatijdperk en in de toekomstige werksituatie. Hierbij staat goed werkgeverschap centraal met aandacht voor duurzaam, veilig en gezond werken. In de regeling wordt een thuiswerkbudget per medewerker voor 5 jaar beschikbaar gesteld. Voor elke medewerker die wekelijks over een langere periode thuis werkt is totaal een budget van € 600 beschikbaar. De medewerker kan op declaratiebasis middelen voor een arbo- en ergonomische verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen. Voor nieuwe medewerkers is een budget van € 850 beschikbaar.

Persoonsgebonden basis budget (PBB)

Het doel van het persoonsgebonden basis budget (PBB) is met plezier werken in je huidige en toekomstige functie. Medewerkers in de sector waterschappen kunnen vanaf 1 januari 2021 dit budget van € 6.000 inzetten voor opleidingen of andere activiteiten die nodig zijn voor ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Per jaar wordt een bedrag van € 1.200 per medewerker gereserveerd. Als dit bedrag in een jaar niet wordt uitgegeven dan wordt dit gestort in deze voorziening. Als er in een jaar meer dan € 1.200 per medewerker wordt uitgegeven zal dit meerdere aan deze voorziening worden onttrokken.

Regeling vervroegd uittreden (RVU)

De overheid biedt de mogelijkheid geboden aan medewerkers die maximaal 36 maanden voor hun AOW zitten om eerder te stoppen met werken. Op individuele basis komen werkgever en werknemer dan tot afspraken. Daarom is deze voorziening in 2021 ingesteld.

Groot onderhoud Kantoor Poldermolen 2

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Poldermolen 2 is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2025 is een dotatie opgenomen van € 230.000 en worden de onderhoudskosten ingeschat op € 90.000. Deze kosten worden gedekt uit een onttrekking van de voorziening.

Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2025 is een dotatie opgenomen van € 59.000. In 2025 wordt er groot onderhoud aan het Dijkhuis uitgevoerd. Daarvoor is het gehele saldo in de voorziening nodig.

Verkiezingen

In 2024 is begonnen met de opbouw naar de volgende verkiezingen, die gehouden zullen worden in 2027. Voor uitingen op communicatief gebied is dan een bedrag van € 120.000 nodig. De voorziening wordt in vier jaar opgebouwd. In 2025 wordt een bedrag van € 30.000 aan de voorziening toegevoegd.

Pensioen voormalig bestuursleden (Appa)

In 2022 is een voorziening ingesteld voor het beheren van het pensioen van voormalig leden van het college. Op basis van de Appa (Algemene pensioenwet politieke ambtsdagers) hebben zij recht op een uitkering en pensioen. Er bestaat geen Appa-pensioenfonds. Dit betekent dat de ex-bestuurder de Appa-aanspraken rechtstreeks ontleent aan het waterschap. HDSR is dus zelf verantwoordelijk voor de opbouw, administratie en betalingen van de Appa-aanspraken. Daarbij laat het zich ondersteunen door marktpartijen. Dit product wordt per 01 januari 2022 niet meer aangeboden door ASR-verzekeringen, tot dan toe nog de enige verzekeringsmaatschappij die een dergelijk product aanbood. HDSR heeft in 2022 besloten het tot dan toe gespaarde kapitaal zelf te beheren. Voor de actuariële berekeningen en overige diensten die met dit product samenhangen, maakt HDSR gebruik van de diensten van een gespecialiseerd bedrijf. Voor 2025 is een onttrekking voorzien van € 85.000 die ten laste komen van de voorziening.

11. Financiering

11.1 Treasury

Wet- en regelgeving

De Rijksoverheid heeft regels opgelegd op het gebied van, onder meer, het financieringsbeleid en rentemanagement door waterschappen. Deze regels zijn opgenomen in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo). De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het hebben van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Het treasurybeleid van HDSR is vastgelegd in de verordening Beleids – en verantwoordingsfunctie Waterschap HDSR en in het Treasurystatuut. Ons beleid is gericht op het financieren van activiteiten tegen zo laag mogelijke financieringskosten, waarbij de renterisiconormen worden gehanteerd. Het waterschap financiert zijn taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen en rekening-courant).

Ontwikkelingen en rentevisie

Door eigen waarneming en informatie vanuit de bankwereld wordt getracht de renteverwachting te bepalen. Dit blijft moeilijk te voorspellen door economische en internationale ontwikkelingen (onder meer de inflatieontwikkelingen, de geopolitieke spanningen en bijvoorbeeld de aankomende verkiezingen in de V.S.). De basis van onze rentevisie vormt de renteverwachting over 12 maanden van de grote Nederlandse banken. Daarnaast adviseert het adviesbureau Thésor over relevante renteontwikkelingen, waarvan hieronder de hoofdlijn wordt weergegeven.

Na een periode van hoge inflatie, met als gevolg de sterk gestegen (korte) rente (ECB-beleidsrentes en hiermee ook de Euriborrentes), lijkt de trend van renteverlagingen intussen ingezet. Voor de rest van 2024, zo is de verwachting, ontstaat er ruimte voor verdere verlagingen van de beleidsrentes door de ECB, met als bijkomend effect dat ook de hieraan gekoppelde geldmarktrentes zullen dalen. Doel van de ECB is om de inflatie op middellange termijn op 2% te houden. De huidige 3-maands Euribor rente ligt met een actueel niveau van 3,56% nog ruim boven dit niveau maar zal zich dus wel meer in die richting gaan bewegen. Voor wat betreft de kapitaalmarktrentes heeft de 10-jaars swaprente lange tijd bewogen tussen de 2,90-3,00%. In de afgelopen zomermaanden is deze gedaald tot de huidige 2,50%.

Eind augustus 2024 bedraagt de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar tot 40 jaar ongeveer 3,00%. Vanuit voorzichtigheid rekent HDSR in haar meerjarenbegroting met een rente voor nieuwe financiering van 3,50%.

De in rekening gebrachte rente op het rekening-courant krediet van HDSR zal, door de gestegen korte rente, blijvend op positieve niveaus liggen daar waar eerdere jaren geruime tijd sprake was van zeer gunstige negatieve rentes op dit korte geld. Ondanks deze stijging blijft het aantrekkelijk om deels in de financieringsbehoefte te voorzien door middel van financiering met kort geld (binnen de kaders van de Wet FIDO). Temeer ook ter voorkoming van overliquiditeit.

De financiering van de activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. Er wordt in ieder geval een langlopende geldlening aangetrokken als de kasgeldlimiet (structureel) dreigt te worden overschreden. De uiteindelijke keuze voor een looptijd hangt af van de duur van de financieringsbehoefte, de actuele renteomstandigheden op het moment van afsluiten van de lening en de inpasbaarheid van deze looptijd in de bestaande langgeldleningenportefeuille. Om een te risicovolle financieringspositie te voorkomen zijn wettelijke normen vastgelegd voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm

Liquiditeitsprognose, financieringsbehoefte en transacties

De langjarige liquiditeitsprognose is bijgewerkt op basis van de Begroting 2025 en de meerjarenraming met als basis de verwachte liquiditeitspositie per 31 december 2024. De verwachting is dat er in 2025 een financieringsbehoefte ontstaat van ongeveer € 65 miljoen en dat deze de komende jaren verder oploopt. Een deel van de meerjarige financieringsbehoefte is in 2023 al ingevuld door € 80 miljoen leningen met uitgestelde opnamedatum aan te trekken. Daarmee is het renterisico beperkt. De resterende financieringsbehoefte moet komende jaren nog ingevuld worden, hierover loopt HDSR renterisico. Van de financieringsbehoefte kan maximaal € 30 miljoen binnen rekening courant worden gefinancierd (kredietlimiet). Aanvullend kan kortlopend worden gefinancierd met kasgeldleningen binnen de kasgeldlimiet.

Een methode om het renterisico in beeld te brengen is de bedrijfseconomische renterisicometing (totaal externe financieringsbehoefte waarover renterisico wordt gelopen afgezet tegen het totale saldo externe financiering in betreffende jaar). Een goede signaleringswaarde hiervoor is 15%. Dit ter voorkoming van risicopieken in enig jaar. Deze norm betekent dat HDSR stuurt op een spreiding van renterisico's (signalerend) die spreidt over minimaal 7 jaar. In onderstaande tabel is berekend hoeveel financiering in 2025 aangetrokken moet worden om de komende 5 jaar binnen een bedrijfseconomisch renterisico van 12,5% te blijven. Dit is ruim binnen de signaalwaarde. Op basis van de ontwikkelingen in liquiditeitsbehoefte en rentevoorzichten kunnen keuzes worden gemaakt in de beheersing van het renterisico. Om het bedrijfseconomisch renterisico onder de 12,5% te houden is in totaal € 140 miljoen langlopende financiering nodig, waarvan € 50 miljoen in 2025. Door goedkeuring van voorliggende begroting kan in 2025 volgens de treasury processen maximaal deze € 140 miljoen aan langlopende leningen worden aangetrokken (direct ingaand of met uitgestelde storting). Daarbij worden we ondersteund door adviesbureau Thésor en wordt rekening gehouden met eventuele actualiteiten (materiele veranderingen in de liquiditeitsprognose en renteverwachtingen).

Tabel 27: Financieringsbehoefte volgens liquiditeitsprognose en geplande invulling (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	2025	2026	2027	2028	2029
Financieringsbehoefte kortlopend (mutatie rekening courant)	5.105	9.676	1.182	5.843	-1.681
Financieringsbehoefte langlopende leningen	60.000	70.000	110.000	105.000	85.000
Totaal financieringsbehoefte	65.105	79.676	111.182	110.843	83.319
Vastgelegd met uitgestelde opnamedatum (langlopend)	10.000	30.000	20.000	0	0
Resterende financieringsbehoefte (renterisico)	55.105	49.676	91.182	110.843	83.319
Bedrijfseconomisch renterisico	13,2%	10,2%	15,6%	16,2%	11,0%
Mandaat aantrekken langlopende leningen in 2025 (%)	100%	35%	35%	35%	10%
Mandaat aantrekken langlopende leningen (€)	50.000	14.000	31.500	36.500	8.500
Bedrijfseconomisch renterisico bij volledige invulling mandaat	1,2%	7,9%	11,7%	12,4%	11,4%

In bovenstaande tabel is op de regel ‘Mandaat aantrekken langlopende leningen in 2025’ per jaar aangegeven welk deel van de financieringsbehoefte met langlopende leningen moet worden ingevuld om binnen de signaalwaarde van ongeveer 12,5% bedrijfseconomisch renterisico te blijven. Voor 2025 moet uiteraard de liquiditeitsbehoefte in dat jaar volledig worden ingevuld. Voor de jaren daarna is het afhankelijk van de renteontwikkelingen. Daarover vragen we periodiek advies aan Thésor. Bij deze keuzes spelen de hardheid van de benodigde financiering en de risicobereidheid van HDSR mee.

De weergegeven financieringsbehoefte is met name een gevolg van de geplande uitvoering van grote projecten zoals opgenomen in de meerjaren investeringsraming (bijvoorbeeld Sterke Lekdijk en rwzi’s Zeist en Nieuwegein). Anderzijds zorgt het inzetten van bestemmingsreserves en egalisatiereserves ter dekking van de toenemende exploitatielasten ook voor financieringsbehoefte. De omvang en timing van de financieringsbehoefte zijn onzeker vanwege de grote inkomende subsidiestromen voor projecten zoals de Sterke Lekdijk. Daardoor kan er tijdelijk sprake zijn van een liquiditeitsoverschot of aanvullende kortlopende financieringsbehoefte. Hierbij kan in deze onvoorziene omstandigheden de financieringsbehoefte worden ingevuld met de kortgeldfaciliteiten (rekening-courant krediet of kortgeldleningen) binnen de kasgeldlimiet.

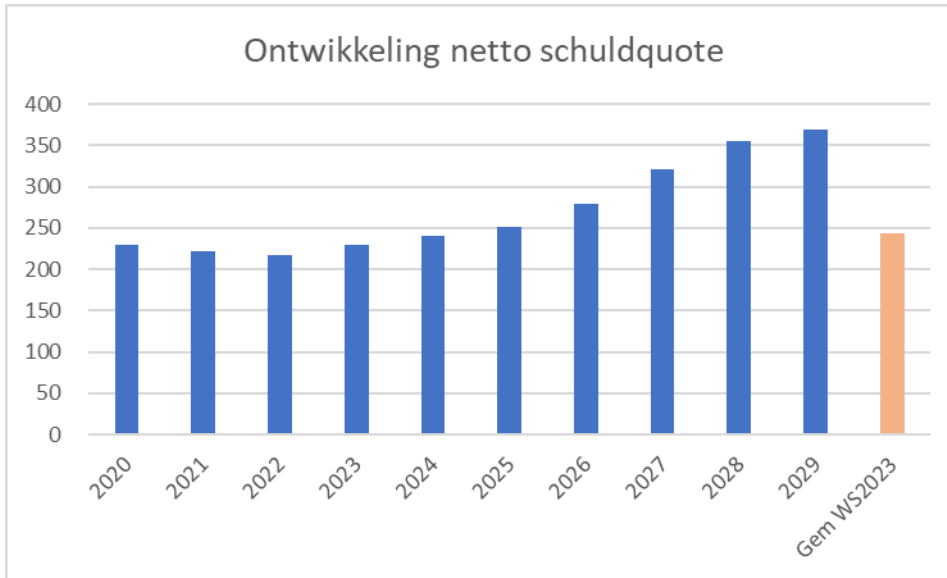
De reguliere aflossingsverplichtingen op bestaande leningen bedragen € 11,5 miljoen. De aflossingen zijn ook opgenomen in de liquiditeitsprognose 2025. Vanwege de financieringsbehoefte is het nodig dit te herfinancieren. De verwachte stand van de langlopende leningen inclusief de financieringsbehoefte per 31 december 2025 bedraagt € 399,6 miljoen. Het verwachte verloop van de langlopende leningen is in de onderstaande tabel verwerkt.

Tabel 28: Financieringsportefeuille 2025 (bedragen x € 1,0 miljoen)

Omschrijving	Mutatie	Bedrag
Prognose: langlopende leningen 31 december 2024		351,1
Reguliere aflossingen 2025	-11,5	
Financieringsbehoefte lange termijn	60,0	
Prognose: langlopende leningen 31 december 2025		399,6

Als gevolg van de toenemende financieringsbehoefte zal de schuldquote (verhouding netto schulden t.o.v. belastingopbrengsten) na jaren van daling een stijging laten zien. In onderstaande grafiek is te zien dat HDSR nog onder het gemiddelde van de waterschappen (boekjaar 2023) zit. Het is aannemelijk dat ook de andere waterschappen grote investeringsprojecten op stapel hebben staan, maar we beschikken (nog) niet over een sector prognose van de schuldquote.

Figuur 3: Ontwikkeling netto schuldquote

Schatkistbankieren

Sinds eind 2013 gelden de regels voor het Schatkistbankieren. Dit heeft tot gevolg dat alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist. De financiële gevolgen voor ons waterschap zijn beperkt. Alleen in geval van overliquiditeit wordt tijdelijk een bedrag gestort op een rekening bij de overheid.

Risicobeheer

De houding van HDSR ten aanzien van financiële risico's is defensief en risicomijdend. Het interne risicobeleid richt zich op het inzichtelijk maken, beheersen of verminderen van toekomstige risico's. De uitvoering van de treasurytaak mag niet leiden tot een vergroting van de risico's voor onze organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen niet overschrijdt. Met de wettelijke normen bedoelen wij de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, zoals vastgelegd in de Wet Fido (zie onderdeel externe toetsing).

Interne toetsing

De treasury-activiteiten blijven ook in 2025 een onderzoeksonderwerp bij de interne rechtmatigheidscontrole.

Externe toetsing

De provincie Utrecht is aangewezen als toezichthouder voor de Wet Fido. Zij toetst of aan de normen uit de Wet Fido wordt voldaan. Er zijn twee wettelijke normen te onderscheiden:

- de kasgeldlimiet
- de renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel, gemiddeld over een periode van 3 maanden, maximaal met kort geld (rekening-courant) gefinancierd mag worden. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is dit vastgesteld op maximaal 23%. De kasgeldlimiet bedraagt voor het waterschap in 2025 ongeveer € 53,416 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij

herfinanciering te beheersen. Dit betekent dat jaarlijks niet meer dan 30,0% van het begrotingstotaal mag worden geherfinancierd. Het renterisicopercentage in 2025 bedraagt voor het waterschap circa 5,0% en is berekend door de aflossingen vanuit de leningenportefeuille af te zetten tegen het begrotingstotaal. Het renterisicopercentage ligt ruim binnen de norm.

Tabel 29: Renterisiconorm van het begrotingstotaal (bedragen x € 1,0 miljoen)

Omschrijving	Bedrag	Percentage	Toelichting
Begrotingstotaal 2025	232,2		Bruto begrotingstotaal incl. MRB
1. Renterisico 30% van begroting	69,7	30,0 %	% van begrotingstotaal
A. Renteherzieningen	0,0		
B. Aflossingen	11,5		Aflossingen in 2025
2. Renterisico (A en B)	11,5		Berekende renterisico
1. Renterisiconorm	69,7	30,0 %	% van begrotingstotaal
2. Renterisico werkelijk	11,5	5,0 %	% van begrotingstotaal
3. Ruimte renterisiconorm	58,2	25,0 %	% van begrotingstotaal

Tussentijdse rapportages

In de tussentijdse rapportages (Burap) wordt verantwoording over de treasurytransacties afgelegd en waar vereist het beleid bijgesteld op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose.

Rentelasten en toerekening aan vaste activa en investeringen

De rentelasten en -baten bestaan uit de rentelasten op externe financiering zoals (kas)geldleningen en saldo in rekening courant en interne rentelasten op bestemmingsreserves of waarborgsommen waaraan rente wordt toegevoegd. De rentelasten worden per maand berekend en omgeslagen over het totaal aan materiële en immateriële vaste activa met een aantal uitzonderingen. De omslagrente varieert daardoor per maand en er ontstaat geen renteresultaat omdat alles direct wordt verdeeld. Het onderhanden werk op de investeringsprojecten maakt ook onderdeel uit van de vaste activa waaraan maandelijks rente wordt toegerekend. De rente op het onderhanden werk wordt ten laste van de exploitatie geboekt bij de gekoppelde kostenplaats en kostendrager. De rente op het onderhanden werk wordt vervolgens direct door geboekt naar de projecten. De tegenboeking hiervan vormt een opbrengst in de exploitatie zodat dit wegvalt tegen de eerdere renteboeking. Hierdoor is inzichtelijk hoeveel rente er naar de investeringsprojecten gaat en niet direct door belastingopbrengst gedekt hoeft te worden. En op deze manier wordt het onderhanden werk verhoogd, worden de rentelasten bij gereed komen van een project geactiveerd en vervolgens afschreven over de periode dat het actief in gebruik is. Uitgezonderde activa waarover geen rente wordt berekend zijn de gronden en projecten waarbij sprake is van voorfinanciering (bijvoorbeeld wanneer ontvangen subsidie voor de investeringskosten uit worden ontvangen). In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de rentelasten en het begrote gemiddelde omslagpercentage. Het omslagpercentage stijgt doordat de rente op nieuwe leningen hoger ligt dan op de bestaande portefeuille.

Tabel 30: Overzicht rentelasten en omslagrente (bedragen x € 1.000)

	2024	2025
Rentelasten geldleningen	8.043	10.151
Rentelasten rekening courant	619	362
Interne rentelasten	108	109
Totaal rentelasten	8.770	10.622
Omslagrente	2,0%	2,2%
Rentelasten exploitatie	7.971	8.846
Rentelasten investeringen	799	1.776

11.2 Geprognosticeerde balans

Om inzicht te geven in de effecten van de meerjarenramingen van exploitatie en investeringen op de ontwikkeling van de balans is onderstaand de geprognosticeerde balans voor de komende 5 jaar opgenomen. De geprognosticeerde balans is opgesteld met de meest recente ramingen voor ontwikkelingen in exploitatie en investeringen en de liquiditeitsprognose. Voor de investeringsraming is uitgegaan van een realisatiegraad van 80%. De reserves zijn overgenomen uit de Begroting 2025. De overige balansposten, zoals kortlopende vorderingen en overlopende activa en -passiva, zijn op een gelijk niveau verondersteld omdat daar geen concrete raming voor op te stellen is. Het saldo in rekening courant vormt in feite de sluitpost, deze is onder kortlopende schulden opgenomen.

Tabel 31: Geprognosticeerde balans 2025 – 2029 (bedragen x € 1.000)

Activa (x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Immateriële vaste activa	2.864	2.150	1.436	5.611	4.577
Materiële vaste activa	519.483	573.265	657.942	734.727	791.528
Financiële vaste activa	8.479	7.915	7.351	6.787	6.223
Voorraden	0	0	0	0	0
Liquide middelen/uitzettingen kort	0	0	0	0	0
Kortlopende vorderingen	16.079	16.079	16.079	16.079	16.079
Overlopende activa	1.235	1.235	1.235	1.235	1.235
Totaal activa	548.140	600.644	684.042	764.438	819.641
Passiva (x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene reserves	12.280	12.280	12.280	12.280	12.280
Tariefegalisatiereserves	65.304	57.129	49.863	43.505	38.055
Overige bestemmingsreserves	14.825	11.825	10.325	8.825	7.325
Resultaat jaarrekening	0	0	0	0	0
Voorzieningen	5.034	5.034	5.034	5.034	5.034
Langlopende leningen	399.584	458.051	556.518	649.984	723.451
Kortlopende schulden	35.344	40.556	34.253	29.041	17.727
Overlopende passiva	15.769	15.769	15.769	15.769	15.769
Totaal passiva	548.140	600.644	684.042	764.438	819.641

Bovenstaande beeld van de balansontwikkeling sluit aan bij de grote opgaven waar HDSR voor staat. Met name de materiële vaste activa nemen toe door de grote projecten. Omdat investeringen in materiële vaste activa veelal extern worden gefinancierd neemt ook de post langlopende leningen toe. Door middel van jaarlijkse afschrijvingen zorgt dit geleidelijk voor hogere benodigde belastingopbrengsten. Het renterisico neemt toe vanwege de toename aan externe financiering. Door langlopende vaste rentecontracten wordt dit risico zoveel mogelijk beperkt.

11.3 EMU-saldo

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht om de berekening van het EMU-saldo in de begroting op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting om de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Bij het bepalen van het EMU-tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort bestaat.

De Wet houdbare overheidsfinanciën bepaalt dat een nieuw kabinet aan het begin van zijn regeerperiode na overleg met de koepels van de decentrale overheden de EMU-ruimte voor de gemeenten, provincies en waterschappen in deze periode vaststelt. Dit overleg moet nog plaatsvinden. In de berekening van de EMU-referentiewaarden van de waterschappen is ervan uit gegaan dat de decentrale overheden de met het vorige kabinet voor de periode 2024 t/m 2026 afgesproken ruimte van 0,5% BBP t/m 2029 behouden en dat de ruimte van de waterschappen daarbinnen 0,06% BBP blijft. Op basis hiervan heeft de Unie van Waterschappen indicatieve referentiewaarden per waterschap berekend. De indicatieve referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden in 2025 bedraagt € 30,0 miljoen negatief. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar lagere tekorten of overschotten van andere groepen kunnen compenseren. Het kabinet heeft aangegeven geen boetes op te leggen. Verder mag een EMU-tekort geen belemmering zijn voor investeringen.

In onderstaande tabel is de opbouw van het EMU-saldo weergegeven. Hieruit blijkt voor 2025 een EMU-tekort van € 40,6 miljoen. Dit tekort is boven de indicatieve referentiewaarde en loopt in de meerjarenraming verder op door met name de investeringsplanning. Voor ons vraagt dit geen directe actie, dit wordt door de Unie van Waterschappen op het totaalniveau van alle waterschappen geconsolideerd.

Tabel 32: Opbouw EMU-saldo 2024 t/m 2029 (bedragen x € 1,0 miljoen)

Opbouw EMU-saldo (x € 1 miljoen)	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1. Exploitatiesaldo voor mutatiereserves	-5,5	-2,3	0,8	0,2	1,1	2,1
2. Invloed investeringsuitgaven						
-/- Bruto investering *	-78,2	-97,8	-142,4	-192,7	-155,2	-129,7
+/+ Investeringssubsidies **	31,3	39,2	72,1	97,7	68,6	45,0
+/+ Afschrijvingen	30,6	31,8	32,6	33,6	34,5	38,2
3. Invloed voorzieningen						
+/+ Toevoegingen aan voorzieningen	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8
-/- Onttrekkingen aan voorzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-/- Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-1,9	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
4. Invloed reserves (betalingen uit reserves)	-8,7	-7,8	-9,0	-7,5	-7,5	-7,5
5. Deelnemingen en aandelen	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Berekend EMU-saldo (negatief)	-30,6	-36,5	-45,5	-68,4	-58,1	-51,6

* = Bruto investeringen zijn inclusief de projecten in het kader van de KWA+ en Sterke Lekdijk

** = De bijdragen voor de KWA+ en Sterke Lekdijk zijn meegenomen in de investeringssubsidies

12. Overige verplichte paragrafen

12.1 Uitgangspunten en normen

Het uitgangspunt voor deze begroting is het kader dat met de Voorjaarsnota 2024 door het algemeen bestuur is vastgesteld. De normen en uitgangspunten voor de verwerking van de indexering zijn ten opzichte van voorjaarsnota aangepast op basis van de meest actuele cijfers van het CPB.

Tabel 33: Geactualiseerde loon- en prijsindexcijfers (CPB, aug 2024)

	2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*
Loonvoet sector overheid (%) (e)	8,3%	4,7%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%
Prijs materiële overheidsconsumptie (imoc)	4.4%	2,6%	2,3%	2,3%	2,3%	2,3%

* voor de langere termijn heeft het CPB een raming van de percentages voor de gehele periode 2025-2028 afgegeven. Deze wordt in de meerjarenraming ook voor 2029 aangehouden.

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2024, het financieel kader voor deze begroting, zien we de volgende ontwikkelingen:

- De loonvoet ontwikkeling van 2025 wordt 4,7% terwijl in het kader met 4,4% is gerekend. Dit is een verhoging van 0,3%-punt. Naar de loonvoet ontwikkeling van 2024 hoeft niet gekeken te worden omdat voor 2024 al een cao is overeengekomen. Deze cao-afspraken waren al in het kader van de voorjaarsnota verwerkt;
- De prijsontwikkeling voor overige kosten en opbrengsten van 2025 wordt 2,6%, terwijl in het kader met 2,2% is gerekend. Dit is een verhoging van 0,4%-punt;
- Voor de periode 2025-2028 bedraagt de ontwikkeling van de loonvoet 4,0% en voor de overige kosten en opbrengsten 2,3%. Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2024 en de Begroting 2024 is vooral de ontwikkeling van de loonvoet naar beneden bijgesteld.

Bij het begroten van de kosten worden nog twee andere uitgangspunten gehanteerd:

- Bij doorlopende contracten voor overige kosten en opbrengsten wordt tegen de vastliggende condities begroot en wordt niet zondermeer de indexering toegepast;
- Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt worden nieuwe medewerkers begroot met een aanstelling per 1 april 2025. In de meerjarenraming tellen deze vanaf 2026 wel volledig mee in de personeelskosten.

De kapitaallasten (rente en afschrijvingen) zijn niet geïndexeerd maar gebaseerd op een herijking van de onderliggende gegevens zoals de omvang van het onderhanden werk (lopende projecten), het rentepercentage voor nieuwe leningen en de momenten waarop projecten gereed worden gemeld. Eventuele prijseffecten werken ook door in de omvang van de investeringsuitgaven. Deze leiden echter niet tot hogere afschrijvingen en rentelasten in 2025. Voor de ontwikkeling van de rente is advies gevraagd van onze treasury-adviseur. Voor nieuwe financieringen wordt uitgegaan van een rentepercentage van 3,5%.

12.2 Wendbaarheid van de begroting

Flexibiliteit in de begroting maakt het makkelijker om tegenvallers op te vangen. Daarnaast maakt een flexibele begroting keuzes zoals beleidswijzigingen, bezuinigingen en verbeteren van de financiële positie makkelijker. Een begroting met een hoog aandeel kapitaallasten (afschrijvingen en rente) is minder flexibel dan een begroting met een laag aandeel van deze kosten. In onderstaande tabel zijn de aandelen van afschrijvings- en rentelasten afgezet tegen het totaal van de netto kosten. In de laatste kolom is het

gemiddelde van de waterschappen in 2023 weergegeven. Vooral door het oplopen van de rentekosten wordt de wendbaarheid van de begroting minder groot.

Tabel 34: Wendbaarheid van de begroting

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	WS2023*
% afschrijvingen van totale kosten	14,1	14,2	14,1	14,1	14,1	15,2	14,4
% rente van totale kosten	4,0	4,7	5,6	6,6	7,8	8,8	4,1
% kapitaalslasten van totale kosten	18,1	18,9	19,7	20,7	21,8	23,9	18,5

Ad *: het gemiddelde van alle waterschappen over 2024 is nog niet bekend

12.3 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat, volgens de voorschriften in het waterschapbesluit, een korte toelichting op de baten en lasten in 2025 die als éénmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd.

De kosten en opbrengsten die verband houden met de jaarlijkse inspanningen om de waterschapsdoelen te verwezenlijken zitten veelal structureel of 'meerjarig incidenteel' in de meerjarenbegroting. Voorbeelden van structurele kosten zijn bijvoorbeeld de bedragen die zijn opgenomen voor het onderhoud en beheer van de rwzi's, het watersysteem en de keringen. Of een begrotingspost voldoet aan het criterium 'incidenteel' hangt enerzijds samen met het karakter en anderzijds met de omvang. Een post moet voldoende substantieel en (volledig) incidenteel van aard zijn. Maar ook bestuurlijke relevantie weegt mee. Posten die al wel onderdeel uitmaken van de meerjarenbegroting maar incidenteel afwijken vallen daar niet onder. Ook de incidentele posten die gedekt worden uit de bestemmingsreserves worden in deze paragraaf niet verder toegelicht. Om fluctuatie in de het meerjarige beeld van de netto kosten te vermijden worden veel incidentele posten op deze manier gedekt. Dat biedt ook voordelen voor het streven naar een gelijkmatige ontwikkeling van de belastingtarieven.

In deze begroting zijn onderstaande posten opgenomen die als incidenteel worden beschouwd:

- Extra middelen voor het versterken van de afdeling Ingenieursbureau. Het gaat hierbij specifiek om kosten voor kennisontwikkeling, training en coaching voor het begrotingsjaar 2025 met een opvang van € 70.000. Deze kosten dalen in 2027 nogmaals met € 40.000;
- Voor het doorlopen van het traject Calamiteitenzorg XL is voor 2025 en 2026 tijdelijk extra capaciteit nodig. Vanaf 2027 dalen de kosten daardoor weer met ongeveer € 140.000;
- Het aanvalsplan Biodiversiteit vraag voor de periode van 2025 tot en met 2027 ongeveer € 450.000 extra middelen voor capaciteit en diensten van derden. Na 2027 komen deze middelen vooralsnog te vervallen;
- Een deel van de extra middelen die voor Digitale Transformatie benodigd zijn en ten opzichte van het begrotingsjaar 2024 voor 2025 en 2026 zijn toegevoegd komen in 2027 weer te vervallen. Daarbij gaat het om een bedrag van ongeveer € 400.000 dat voor 2026 incidenteel in de meerjarenraming is toegevoegd;
- Extra stortingen in 2025 in de bestemmingsreserve Woerdersluis. Omvang kosten: € 166.667;
- Extra middelen voor (de uitbreiding van) het dijkleger 2025. Omvang kosten: € 100.000.

12.4 Onvoorzien

Onder het programma Besturen, organiseren en digitaliseren is een stelpost van € 300.000 voor onvoorziene kosten opgenomen. Feitelijk kan deze, in de verhouding 54/46, voor zowel de watersysteem- als de zuiveringsheffing worden gebruikt. Daarmee wordt voldaan aan de verplichting van onze verordening Beleids- en verantwoordingsfunctie.

12.5 Vennootschapsbelasting (VPB)

Als gevolg van de Wet modernisering vpb-plicht overheidsondernemingen zijn wij met ingang van 1-1-2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Wij stellen een inventarisatie van de activiteiten op en hierop wordt een review door het adviesburo BDO uitgevoerd. Uit deze inventarisatie volgt dat over de afgelopen jaren geen vpb-plichtige activiteiten door ons zijn ontplooid. Ook voor de begrotingsjaren 2025 tot en met 2029 zijn vooralsnog geen vpb-plichtige activiteiten voorgenomen.

12.6 Verbonden partijen

Inleiding

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de begroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. 'Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van een stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in het geval dat de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

Het waterschap kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, of worden gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn (minder kosten en/of betere kwaliteit), maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Overzicht verbonden partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Op het moment van opstellen van deze begroting zijn dat in het geval van het waterschap: drie vennootschappen, één regeling voor gemene rekening, vier gemeenschappelijke regelingen, één samenwerkingsovereenkomst en twee verenigingen. Parallel aan het begrotingsproces loopt het besluitvormingstraject om als aandeelhouder toe te treden tot SNB Slibverwerking. Daarom is deze Overheids Naamloze Vennootschap als verbonden partij aan deze paragraaf toegevoegd.

De volgende verbonden partijen worden in het vervolg van deze paragraaf nader toegelicht:

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB)
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland
3. Belastingensamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
5. Netwerk Water & Klimaat (voorheen Winnet)
6. AQUON
7. Het Waterschapshuis
8. Unie van Waterschappen
9. Vereniging werken voor waterschappen (Vwvw)
10. AquaMinerals (BV)
11. SNB Slibverwerking (OverheidsNV)

1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA-bank bedraagt € 31.165 opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB. Op deze aandelen wordt (weer) dividend uitgekeerd.	
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers (x € 1 miljoen):	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	€ 1.995	€ 2.060
- Vreemd vermogen	€ 70.964	€ 73.523
- Jaarresultaat	V € 143	V € 126
Relatie met programma	Besturen, organiseren en digitaliseren. Het jaarlijks ontvangen dividend valt binnen de algemene dekkingsmiddelen. Verder hebben de waterschappen door de NWB bank toegang tot externe financiering tegen zeer concurrerende tarieven. Hiermee streven we naar zo laag mogelijke rentekosten tegen beheerste renterisico's.	
Risico's	Gering	
Overige informatie	Niet van toepassing	

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening	
Ingangsdatum	1 januari 2012	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) is voor het waterschap in 2024 begroot op € 3,065 miljoen. Verwachte bijdrage 2025: € 3,445 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.	
Financiële kerncijfers in euro's	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen	0	0
- Vreemd vermogen	0	0
- Jaarresultaat	N € 271.073	N €137.097
Relatie met programma	Veiligheid	
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2014	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, en ook bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU is voor het waterschap in 2025 begroot op € 3,006 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het algemeen bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden	
Financiële kerncijfers in euro's	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen	€ 2.782.220	€ 2.477.816
- Vreemd vermogen	€ 3.102.508	€ 8.823.080
- Jaarresultaat	€ 1.405.949	€ 746.522
Relatie met programma	De kosten van BghU vallen onder het programma Besturen, organiseren en digitaliseren en worden geduid als perceptiekosten. Omdat BghU zorg draagt voor het opleggen en invorderen van de waterschapsbelastingen draagt deze organisatie ook bij aan het realiseren van de dekking van de kosten van de programma's watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.	
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> - Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling. - Het niet goed functioneren van de organisatie kan invloed hebben op de voortgang van de heffing en invordering van de belastingopbrengsten. 	
Overige informatie	Deelnemers op dit moment naast het waterschap zijn de gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Utrecht, Zeist en Utrechtse Heuvelrug.	

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 april 2008
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.
Financieel belang HDSR in euro's	De bijdrage aan de dienstverlening door RHC Begrote bijdrage 2025: € 229.066 Begrote bijdrage 2024: € 225.000 Werkelijke bijdrage 2023: € 194.450
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.
Relatie met programma	Besturen, organiseren en digitaliseren
Risico's	Beperkt

5. Netwerk Water & Klimaat

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Samenwerkingsverband	
Ingangsdatum	1 januari 2024, looptijd 4 jaar	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	<p>De partners richten zich specifiek op een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van onze regio. Hierbij vindt een intensivering van de (netwerk)samenwerking binnen de (afval)waterketen en klimaatadaptatie plaats. De bewustwording van de gevolgen en de effecten van klimaatverandering, bij zowel interne organisaties als bij de omgeving, worden vergroot. Tevens worden waterveiligheid en de digitale dreigingen rondom waterassets zoveel mogelijk gezamenlijk aangepakt.</p> <p>Deze overeenkomst betreft een samenwerkingsverband van een veertiental gemeenten in de regio Utrecht Zuidwest (Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.), HDSR, de provincie Utrecht en de Veiligheidsregio Utrecht.</p>	
Financieel belang HDSR	In 2023 is een bijdrage betaald van € 47.592. De bijdrage voor 2024 is begroot op € 49.972. Verwachte bijdrage 2025: € 61.743	
Bestuurlijk belang HDSR	Op de Water & Klimaattafel zijn de bestuurlijke portefeuillehouders vertegenwoordigd van de partners. De bestuurders zijn bepalend in de koers.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen	€ 130.644*	-/-€ 26.692**
- Vreemd vermogen	Nvt	Nvt
- Jaarresultaat	-/- € 40.634	-/- € 26.692.
	* in 2022 is € 87.807 teruggestort naar de deelnemers	** wordt in 2024 verrekend met de deelnemers
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer en Beperking gevolgen klimaatverandering. De doelstelling is om een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van onze regio te bereiken door slim samen te werken, kansen te benutten, kennis te delen en te innoveren.	
Risico's	Beperkt. Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie	n.v.t.	

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW-monitoring). Ook is het, voor de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage 2025 bedraagt € 3.458 miljoen (inclusief € 147.000 Covid bemonstering). De bijdrage voor 2024 is € 3,231 miljoen. Voor beide jaren geldt dat hierin de vergoeding voor de COVID-bemonstering, die wij apart van het RIVM ontvangen, is meegenomen.	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het dagelijks bestuur als in het algemeen bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers in euro's:		
- Eigen Vermogen	31-12-2022 € 1.671.035	31-12-2023 € 2.718.836
- Vreemd vermogen	€ 20.023.018	€ 46.074.882
- Jaarresultaat	€ 713.719	€ 1.047.801
Relatie met programma	De kosten van laboratoriumonderzoek vallen zowel onder de programma's watersysteem- en zuiveringsheffing.	
Risico's	Het uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	
Overige informatie	AQUON betreft in 2024 de nieuwe huisvesting in Houten. Deze nieuwbouw is gefinancierd met vreemd vermogen. Daardoor is deze post ultimo 2023 veel hoger dan eind 2022.	

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2013	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR 2023: € 1.196.664 (incl. BTW) Verwachte bijdrage 2024: € 1.449.959 Verwachte bijdrage 2025: € 1.430.385	
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen	€ 0	€ 0
- Vreemd vermogen	€ 10.273.785	€ 11.548.259
- Jaarresultaat	€ 0	€ 0
Relatie met programma	Besturen, organiseren en digitaliseren Het bevorderen en faciliteren van samenwerking op het gebied van informatievoorziening tussen de waterschappen en de andere overheden. Met als doel betere kwaliteit, besparen/beperken van kosten, innovatieve slagkracht en versterken van het imago van de waterschappen als professionele moderne overheid.	
Risico's	Herziening van het werkpakket door HWH 2.0 kan tot financiële en inhoudelijke risico's leiden.	
Overige informatie	geen	

8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Verenging	
Ingangsdatum	1927	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen de vereniging van alle 21 waterschappen in Nederland. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal € 2,0 miljoen.	
Financieel belang HDSR	De totale begroting van de Unie van Waterschappen bedraagt voor 2024 € 13.931.500. De bijdrage van HDSR aan de UvW bedraagt € 715.825. Deze bijdrage is inclusief de bijdrage voor Bever- en Muskusratten-bestrijding van € 97.782.	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen	
Financiële kerncijfers in euro's:	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen	€ 2.684.426	€ 2.697.666
- Vreemd vermogen	€ 22.577.582	€ 21.731.405
- Jaarresultaat	V -/- € 403.044	V -/- € 519.428
Relatie met programma	Besturen, organiseren en digitaliseren	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	n.v.t.	

9. Vereniging werken voor waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	2019
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Voor het onderhandelen en afsluiten van een cao waterschappen is een vereniging nodig. Een vereniging van werkgevers die samen afspraken willen maken over arbeidsvoorwaarden. In onze sector hebben waterschappen en gelieerde organisaties samen deze vereniging opgericht. Een vereniging met het doel een cao afsluiten in haar statuten.
Financieel belang HDSR	€ 21.500 (schatting)
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Vereniging werken voor waterschappen
Financiële kerncijfers in euro's:	
- Eigen vermogen	N.v.t.
- Vreemd vermogen	N.v.t.
- Jaarresultaat	N.v.t.
Relatie met programma	Besturen, organiseren en digitaliseren
Risico's	Beperkt
Overige informatie	geen

10. AquaMinerals B.V.

Vestigingsplaats	Nieuwegein	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Ingangsdatum	In 2020 heeft het formele besluit plaatsgevonden over de toetreding van HDSR als vierde waterschap tot het AquaMinerals collectief. Dit is in 2021 door uitgifte van aandelen geformaliseerd.	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor de stofstromen die vrijkomen bij het zuiveren van water. Hiervoor ontwikkelen zij passende ketens, die vervolgens kwalitatief hoogwaardig worden bediend en/of geëxploiteerd. De organisatie is in eerste instantie opgericht voor alle Nederlandse drinkwaterbedrijven, maar inmiddels zijn zij ook actief voor een Belgisch drinkwaterbedrijf en een aantal Nederlandse waterschappen.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR bedraagt € 48.604 opgebouwd uit 479 (van de 12.300) aandelen van € 45,50 nominaal met een agio van € 48,75 per aandeel.	
Bestuurlijk belang HDSR	Volgens de statuten van de vennootschap AquaMinerals zijn de belangrijkste bevoegdheden belegd bij de directeur en de Raad van Commissarissen (RvC). De Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) benoemt op voordracht van de RvC de commissarissen; de RvC benoemt de directeur. Als aandeelhouder heeft HDSR toegang tot de AVA.	
Financiële kerncijfers:	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	€ 1.700.174	€ 1.775.263
- Vreemd vermogen	€ 3.491.759	€ 4.012.086
- Jaarresultaat voor belasting	€ 48.266	€ 23.094
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer AquaMinerals zoekt bestemmingen voor stofstromen, zoals zand-, zeef- en roostergoed, die bij HDSR voortkomen uit het zuiveringsproces van afvalwater.	
Risico's	Het financiële risico voor HDSR beperkt zich tot de omvang van het aandelenvermogen van € 48.604.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

11. Slibverwerking Noord Brabant (SNB) N.V.

Vestigingsplaats	Moerdijk	
Rechtsvorm	Overheids N.V.; aandelen in handen van deelnemende waterschappen	
Ingangsdatum	1-1-2023	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het tot stand brengen van en het in stand houden van de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen.	
Financieel belang HDSR	HDSR bezit 14% van de aandelen van SNB. Overige deelnemende partijen zijn: Waterschappen Aa en Maas (24,17%), De Dommel (21,74%), Brabantse Delta (18,53%), Vechtstromen (13,59%), Scheldestromen (7,97%).	
Bestuurlijk belang HDSR	Ieder aandeelhoudend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt (stemrecht) in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). HDSR wordt in de AvA vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Zuiver uit het DB. Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4,443 miljoen en is volledig volgestort.	
Financiële kerncijfers:	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	€ 15.280	€ 14.728
- Vreemd vermogen	€ 29.973	€ 34.595
- Jaarresultaat voor belasting	-/- € 1.858	-/- € 1.570
Relatie met programma	<p>Zuiveringsbeheer</p> <p>Met de toetreding tot SNB geven we invulling aan de onderstaande doelen uit de Zuiveringsvisie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Borgen van een continue afzet voor ons zuiveringslib nu en in de toekomst; 2. Invulling van onze duurzaamheidsopgave; <p>In de Zuiveringsvisie staat hierover:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ In 2040 vervult zuiveringslib een belangrijke strategische rol in de ambities en doelstellingen voor energieneutraliteit (doelstelling 2030) en het klimaatakkoord; ▪ In 2040 heeft HDSR een grote stap gezet in het verwaarden van zuiveringslib met een aantal grondstoffen hoger op de waardepiramide dan nu; ▪ In 2040 is HDSR, conform de R-ladder¹, begonnen met het toepassen van methoden voor een verregaande slibpreventie. <p>Gezamenlijk met andere waterschappen en andere partijen optrekken om invulling te geven aan de bovenstaande doelen.</p>	
Risico's	Het gestorte kapitaal in de aandelen, zijnde de nominale waarde (€ 622.000) en agio (€ 1.764.000) kan bij liquidatie (deels) afgeboekt moeten worden. Garantstelling ter hoogte van maximaal 14% van € 55 miljoen, afhankelijk van de uitstaande geldleningen bij NWB.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

¹ [R-ladder - strategieën van circulariteit | RVO.nl | Rijksdienst](#)

12. Coöperatie Samenwerking Kaamera U.A.

Vestigingsplaats	Doetinchem	
Rechtsvorm	Coöperatie met Uitgesloten Aansprakelijkheid	
Ingangsdatum	27-12-2023	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	<p>De Coöperatie Samenwerking Kaamera U.A. is een samenwerking van waterschappen met als doel de productie en afzet (naar de markt) van Kaamera te organiseren en bevorderen.</p> <p>De coöperatie heeft een aandeel van 50% in Kaamera Sales & Services BV, die als doel heeft het vergroten van de vraag naar Kaamera, door het vinden en ontwikkelen van toepassingen en afzetmarkten. Dat doet de BV o.a. door marktwerking, onderzoek en (product- en proces-) ontwikkeling, en het opstellen van (leverings- en/of afname-) contracten, het voeren van (financiële) administratie en het organiseren van logistieke activiteiten. Royal Haskoning DHV Nederland BV is de enige andere aandeelhouder (50%). Vooralsnog is het doel om de BV gedurende 5 jaar deze activiteiten te laten uitvoeren (2024/2025 - 2028/2029).</p>	
Financieel belang HDSR	HDSR, Waterschap Limburg, Waterschap Vallei en Veluwe en Waterschap Rijn en IJssel zijn gelijkwaardige deelnemers aan de coöperatie. De jaarlijkse bijdrage bedraagt in de eerste 5 jaar € 162.000 per jaar	
Bestuurlijk belang HDSR	Ieder deelnemend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt in de Ledenvergadering, het hoogste orgaan van de coöperatie. In deze vergadering worden de belangrijkste besluiten rondom deze organisatie genomen. HDSR wordt in de ledenvergadering vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Zuiver uit het DB	
Financiële kerncijfers:	31-12-2022	31-12-2023
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	€ 0	€ 0
- Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
- Jaarresultaat voor belasting	€ 0	€ 0
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer (dynamische opgave circulaire waterketen). Binnen deze verbonden partij wordt invulling gegeven aan de doelstelling om te komen tot een circulaire waterketen.	
Risico's	<ul style="list-style-type: none"> - Als het door ontwikkelen van Kaamera niet succesvol is dan leveren de kosten geen toekomstige baten op. - Naast de financiële- ook niet financiële risico's rondom de deelname in de Kaamera Sales and Services BV. Bij de begroting van de coöperatie is een risicoanalyse opgesteld. - Toezicht houden op Kaamera BV waar coöperatie aandeelhouder van is vanwege mogelijke schending aanbestedingsregels door de BV. Coöperatie heeft geen directe zeggenschap in de BV anders dan via toezicht is geregeld. Daar ook aan houden, anders risico dat aanbestedingsrecht alsnog van toepassing wordt. 	
Overige informatie	N.v.t.	

Bijlagen

Bijlage 1: Heffingsmaatstaven Begroting 2025

Ingezetenenomslag	2024	2025	% van bruto	2025/ 2024
Bruto aan huishoudens	360.881	367.335	100,0%	101,8%
-/- bezwaren	1.060	1.207	0,3%	113,9%
-/- kwijtscheldingen	22.915	24.815	6,8%	108,3%
-/- oninbaar	633	647	0,2%	102,2%
Netto aantal huishoudens	336.273	340.666	92,7%	101,3%
Watersysteemheffing ongebouwd	2024	2025	% van bruto	2025
Bruto aantal hectares	57.761	59.921	100,0%	103,7%
-/- bezwaren	492	1.310	2,2%	266,3%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	38	30	0,1%	78,9%
waarde/ tekst	57.231	58.581	97,8%	102,4%
Watersysteemheffing natuur	2024	2025	% van bruto	2025
Bruto aantal hectares	12.129	11.941	100,0%	98,4%
-/- bezwaren	33	37	0,3%	112,1%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	2	3	0,0%	150,0%
Netto aantal hectares	12.094	11.901	99,7%	98,4%
Watersysteemheffing gebouwd Woningen	2024	2025	% van bruto	2025
Bruto WOZ-waarde (x 1.000)		185.480.382	100,0%	
-/- bezwaren		1.328.564	0,7%	
-/- kwijtscheldingen		8.623	0,0%	
-/- oninbaar		97.400	0,1%	
Netto WOZ-waarde (x 1.000)		184.045.795	99,2%	
Watersysteemheffing gebouwd niet-Woningen	2024	2025	% van bruto	2025
Bruto WOZ-waarde (x 1.000)		28.976.191	100,0%	
-/- bezwaren		413.532	1,4%	
-/- kwijtscheldingen		0	0,0%	
-/- oninbaar		15.216	0,1%	
Netto WOZ-waarde (x 1.000)		28.547.443	98,5%	
Watersysteemheffing TOTAAL GEBOUWD	2024	2025	% van bruto	2025
Bruto WOZ-waarde (x 1.000)	196.935.348	214.456.573	100,0%	108,9%
-/- bezwaren	1.561.834	1.742.096	0,8%	111,5%
-/- kwijtscheldingen	148	8.623	0,0%	5826,4%
-/- oninbaar	188.340	112.616	0,1%	59,8%
Netto WOZ-waarde (x 1.000) TOTAAL GEBOUWD	195.185.026	212.593.238	99,1%	108,9%

N.B.: voor de categorie Gebouwd is over 2024 geen uitsplitsing beschikbaar naar woningen en niet-woningen.

Zuiveringsheffing WOONRUIMTEN	2024	2025	% van bruto	2025
Bruto aantal vervuilingseenheden	858.350	858.253	100,0%	100,0%
-/- bezwaren	22.753	26.809	3,1%	117,8%
-/- kwijtscheldingen	44.381	46.444	5,4%	104,6%
-/- oninbaar	1.540	1.171	0,1%	76,0%
Netto aantal vervuilingseenheden	789.676	783.829	91,3%	99,3%
Zuiveringsheffing BEDRIJVEN				
Bruto aantal vervuilingseenheden	251.596	247.478	100,0%	98,4%
-/- bezwaren	11.949	9.992	4,0%	83,6%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	736	630	0,3%	85,6%
Netto aantal vervuilingseenheden	238.911	236.856	95,7%	99,1%
Totaal Zuiveringsheffing	1.028.587	1.020.685		99,2%

Verontreinigingsheffing	2024	2025	% van bruto	2025
Bruto aantal vervuilingseenheden	3.655	2.939	100,0%	80,4%
-/- bezwaren	353	153	5,2%	43,3%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	0	3	0,1%	0,0%
Netto aantal vervuilingseenheden	3.302	2.783	94,7%	84,3%